

România literară®

SALA DE
LECTURĂ

Apare săptăminal
sub egida
Uniunii Scriitorilor

Editată de Fundația
România literară
cu sprijinul Fundației
Anonimul

6 - 12 aprilie 2005
(Anul XXXVIII)

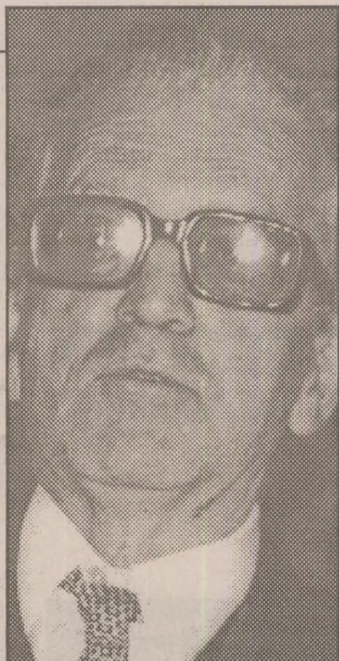
13

■ literatură

Alexandru
George
la
75
de
ani

pagina

4

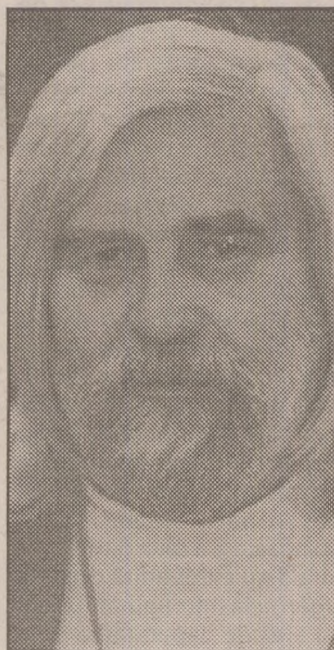

■ literatură

Poezii
de
Petre Stoica

pagina

8

■ actualitatea

Daniel
Cristea-Enache
despre

pagina

3

ADEVĂRUL
literar și artistic

ANUL XIV
nr. 761
29 martie 2005

Săptămânal de cultură și studii

16 pagini
2000 lei
0,50 lei

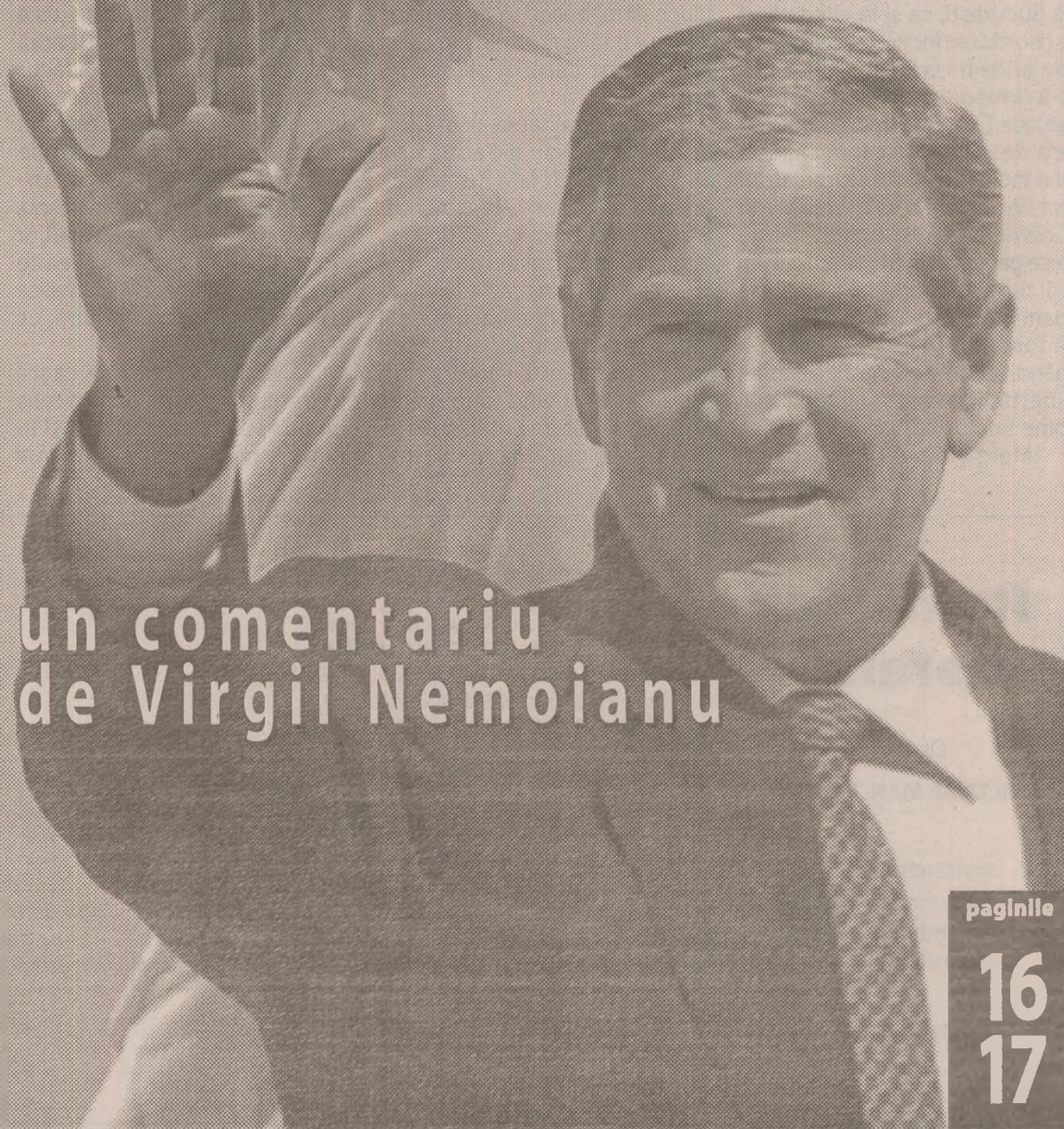

În
construcție

Ună din cele mai importante
cărți de referință în domeniul
literaturii și artei, care a fost
reeditată pentru prima dată

actualitatea

Argument pentru Bush

un comentariu
de Virgil Nemoianu

paginile

16
17

actualitatea

Era, ce-i drept, un alt personaj decât cel cu care, în cincisprezece ani de nebunie fesenisto-pesedistă, ne-au obișnuit televiziunile. Protejat de clauza imensă de păr, el imita postura unor martiri religioși, coborâți de pe frescele murale ale bisericilor în sala de tribunal. Bine sfătuit sau posedând un instinct de conservare cu totul ieșit din comun, Cozma părea însăși imaginea neputinței și suferinței, a unui sfânt intrat pe mâna fariseilor. Însă chiar scos din context, decupat din tabloul brutal al băncii păzite de jandarmi, tabloul e din cale-afară de impresionant. Cozma a devenit, cu largul concurs al celor care s-au folosit de el și al celor împotriva cărora a fost folosit, una din întrupările răului în România.

Nu cred să se fi lăsat cineva înșelat de sfioșenia împăroșată a fostului lider sindicalist. Altmarea de aroganță și umilință e perfect interpretată de acest personaj obișnuit să se joace cu mulțimile și cu sentimentele lor. Ultimele luni au oferit din plin secvențe din repertoriul teatral pe care Cozma îl poate interpreta la comandă, la nivele ale performanței ce le depășesc pe ale multor actori.

Dacă ar fi să găsim dominanta caracterului său, n-aș evita să afirm că e răceala. În momentele cele mai dramatice ale năvalei la București, ca și în clipa când a coordonat încercuirea forțelor de jandarmi la Stoenesti, Cozma s-a dovedit perfect stăpân pe situație. O mostră cinică de răceală am descoperit-o când, eliberat din închisoare prin stupefiantul act de grațiere al lui Iliescu, Miron Cozma a avut suficient sânge rece pentru a-i anunța pe reporterii că, din acel moment, îi va costa bani grei să stea cu el de vorbă. A fost primul lucru la care s-a gândit odată cu inhalarea aerului libertății: cum să-și vândă mai bine ticăloșiile.

Mergând pe această logică,

sunt sigur că Miron Cozma știe, la fiecare răspântie a existenței sale, ce are de câștigat și ce are de pierdut. Nu-mi explic în alt fel tăcerea apăsătoare când vine vorba de înțelegerile dintre el și Iliescu. Sinistra complicitate dintre cei doi — omul care-a plănuțit și omul care a înfăptuit — reprezintă una dintre cheile cele mai importante ale evoluției României pe turnanta violenței și-a subdezvoltării. Nu-mi dau seama în ce constă puterea lui Iliescu asupra lui Cozma. Tot ce pot constata e că ea există și că n-a

L-a întrebuințat, cu câteva luni în urmă, Athanaie Stănculescu, la fel de amnezic în ceea ce privește evenimentele din 1989 ca și stăpânul său, Iliescu.

În ultima vreme, președintele Băsescu pare să meargă orbește pe mâna SRI-ului. Dacă până și numirea (nu vorbesc de verificarea legală, ci de procesul alegerii) secretarilor de stat nu se mai poate produce fără avizul lui Timofte, poate că n-ar fi o idee rea ca această instituție să se implice și în descifrarea evenimentelor care au rupt țara în

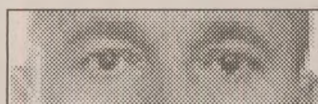
un război civil. Plătim în continuare pentru percepția străinătății că aici lucrurile nu se rezolvă prin domnia legii, ci prin atotputernicia bătei. De fiecare dată când se mai inventează un prag peste care suntem nevoiți să trecem, motivarea trebuie căutată în imaginea de țară nesigură, dominată de interese de clan, confecționată cu cinism de Ion Iliescu și echipele lui — una dintre ele (și probabil cea mai puternică) fiind oamenii cu lămpaș și ciomag ai lui Miron Cozma.

Că s-a atins un punct sensibil,

surse indiscutabile de adevăr malversațiunile puse pe portativ sub formă de discursuri, memorii sau interviuri.

Pentru mulți români de rând, faptul că Miron Cozma se află, pe termen lung, la închisoare, reprezintă o garanție — fragilă, e drept — că nu vom mai recădea în vreo epocă de barbarie, de nebunie înarmată cu ciomege și de putere discreționară exercitată de forțe ale întunericului ce au drept contrafață rictusul bolșevic al lui Ion Iliescu. Însă păstrarea în temniță a lui Cozma nu e suficientă. Atâta vreme cât complicii săi direcți sunt liberi, ba chiar se bucură de-un substanțial sprijin popular, partida nu e câștigată. Felul în care PSD-ul ajunge să trântescă în Parlament legi pe care le-a inițiat el însuși pe când se afla la putere indică nu doar lipsa de logică a acestui partid, ci și nebunia în care par a se fi scufundat liderii săi.

Niște oameni lipsiți de onoare, de bun simț, de bunăcredință și, în general, de orice fel de scrupol moral, nu se vor împiedica de amănunte cum ar fi războaiele civile declanșate pentru a reveni la putere. Spre deosebire de naivii din societatea civilă, care au intrat într-o demențială luptă fratricidă, pesedii și slugile lor știu care sunt adevăratele mize ale conducerii unei țări. L-am urmărit stupefiat pe-un Hrebenciuc cum făcea pe nizmăiul, refuzând să înțeleagă semnificația cuvintelor grele scrise despre el de Cristian Tudor Popescu și am mai avut o dată revelația lumii construite cu mîgală și violență de către Ion Iliescu: o lume a oamenilor de cauciuc, a indivizilor fără șira spinării. A păpușilor respingătoare a căror flexibilitate morală nu e dovedită doar de slugărnicia inimaginabilă, cât mai ales de capacitatea de a se pupa, la nevoie, singuri în fund. ■

contrafort
de Mircea Mihaies

Omul de cauciuc

ntr-o lume dominată de tsunami-uri, de confruntări armate între triburi și neamuri, atentate sângeroase intrate în logica existenței zilnice, de asasinarea unor lideri politici, de corupția la cel mai înalt nivel, de nesfârșitele boli ale Papei, de nesiguranța generală a planetelor pe care trăim, câte o imagine și se blochează pe retină și nu mai scapi de ea. Pentru mine, o astfel de imagine a fost aceea a mamei studentului schilodit de mineri. Imaginea era cu atât mai șocantă cu cât ea îl conținea, în sala de tribunal unde se desfășura, și pe autorul — nu numai moral — al întregii, hidoase, întâmplări, Miron Cozma.

fost nici un moment în care „luceafărul huilei” să dea semne c-ar vrea să facă lumină în acest întunecat capitol al istoriei românești.

Nici modalitatea aleasă mai nou — aceea de a-l aduce pe Iliescu însuși în fața instanței — nu are mari sorți de izbândă. Versatul bolșevic posedă un lung antrenament în astfel de acțiuni. El s-a blindat din timp cu alibiuri, martori, bibliografii, astfel încât să nu se poată smulge nimic de la el. Argumentul vânturat mai nou — cel privind depărtarea în timp și slăbirea memoriei — n-a fost folosit doar de Iliescu.

două: în pro-iliescieni înverșunati și în anti-iliescieni durabili. Există suficiente indicii că aducerea minerilor la București s-a făcut și prin activarea agenților serviciilor secrete și pe baza acțiunii haidamacilor direct legați de acestea. Atât Gelu Voican-Voiculescu, cât și Virgil Măgureanu, oamenii forte ai momentului, ar trebui obligați să spună ceea ce știu despre întâmplările dramatice de pe urma cărora suferim, ca țară, și astăzi.

Vina lui Miron Cozma, ca și a lui Iliescu, constă nu doar în ceea ce au făcut ei efectiv, ci și în urmările deciziei lor de a declanșa

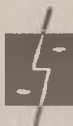
o dovedește recenta reacție irațională a lui Iliescu. Revărsându-și veninul asupra presei, el a dovedit că aceasta e singura instanță de care se teme. Chiar dacă a fost infiltrată din greu cu oameni mânjiți, cu „baroni” ce urmăresc îmbogățirea, și nu aducerea la lumină a adevărului, presa deține încă suficiente resurse de onestitate pentru a rămâne în slujba rațiunii. Iliescu n-a înjurat nici SRI-ul, nici Poliția, nici Justiția, pentru că știe că de acolo nu i se poate trage nimic rău. Dimpotrivă, cu aroganța ciocoiască specifică, și-a permis să-i trimită pe judecători la bibliografie, indicând drept

**România
literară®**

Director:

NICOLAE MANOLESCU

Revistă editată
cu sprijinul
Fundației
ANONIMUL

ISSN 1220-6318

Redacția:

GABRIEL DIMISIANU - director adjunct

ALEX. ȘTEFĂNESCU - redactor-șef

OANA MATEI - secretar general de redacție

ADRIANA BITTEL, CONSTANȚA BUZEA,

MARINA CONSTANTINESCU, MIHAI MINCULESCU.

Redactori asociați: **IOANA PĂRVULESCU,**

CRISTIAN TEODORESCU, EUGENIA VODĂ.

Corectură: **CONSTANȚA BUZEA** (pag. 2, 5, 7, 8, 9, 10, 30, 32), **SIMONA GALAȚCHI** (pag. 4, 7, 14, 15, 16, 17, 26, 27), **ECATERINA IONESCU** (pag. 3, 11, 12, 13, 18, 19, 20, 25), **NINA PRUTEANU** (pag. 1, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 31).

Grafică: **MIHAELA ȘCHIOPU.**

Tema numărului: *Post restant*

Tehnoredactare computerizată:

IONELA STANCIU, OANA MATEI.

Introducere texte: **GEORGETA GHEORGHIU.**

Imprimat la **S.C. ANA-MARIA PRESS**

Administrația: Fundația „România literară”, Calea Victoriei 133, sector 1, cod 71102, București, Of. poștal 33, cp. 50, cod 71341. Cont în lei: B.R.D.-GSG, sucursala Aviației, RO87BRDE445SV13759804450. Cont în valută: B.R.D.-GSG, sucursala Aviației, RO87BRDE445SV11989444450 (USD) și RO87BRDE445SV11920914450 (EUR).

CORNELIU IONESCU (director administrativ), **MIRONA LAUDĂ** (economist principal), **GHEORGHE VLĂDAN** (difuzare, tel. 212.79.86).

Secretariat: **SOFIA VLĂDAN.**

Corespondenți din străinătate: **RODICA BINDER** (Germania), **GABRIELA MELINESCU** (Suedia), **LIBUŠE VALENTOVÁ** (Cehia).

e-mail: romlit@romlit.ro http://www.romlit.ro;
tel: 021. 212.79.86; fax: 021.212.79.81

Revista *România literară* este editată de Fundația *România literară* cu sprijin de la Fundația „Anonimul”, Uniunea Scriitorilor din România, Ministerul Culturii și Cultelor.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

România literară este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), asociație cu statut juridic, recunoscută de către Ministerul Culturii și Cultelor.

Memento ALIA

Au fost, poate, oameni care au urmărit cu delectare evoluțiile (involuțiile) de pe frontul ziarului „Adevărul”. Publicații viu colorate și emisiuni TV plasate în *prime time* au știut să speculeze un asemenea subiect gras, mărindu-și tirajul și rating-ul, dimensionându-și convenabil cifrele de publicitate. E oare o lege nescrisă a presei ca o dramă sau mai multe să contribuie la creșterea vânzărilor? Probabil că da; și, împingând puțin lucrurile pe această linie logică, nu e greu să vedem legătura dintre sutele de mii de victime ale dezastrului din Asia și nuri de vedete autohtone specializate în exploatarea suferinței. *Showbiz*-ul, în variantă dâmbovițeană, își întinde jalnicele antene în toate direcțiile, amenințând să acopere, cu o peliculă de scârboasă prostituție „comercială”, aproape tot ce mai înseamnă gazetărie profesională, artă veritabilă, cultură în înțelesul major al cuvântului. Nu mă număr printre spiritele alarmiste și nici printre acei sceptici incurabili ai lumii de azi, nostalgici după aurita epocă socialistă. Cred însă că libertatea ne-a fost dată tocmai pentru a face, în cadrul ei elastic, cuprinzător, lucruri de care să nu ne fie rușine, fapte pentru care să ne respectăm pe noi înșine, texte și cărți care să meargă în sensul valorilor, nu în disprețul lor. Ceea ce se întâmplă azi pe mari porțiuni din spațiul public românesc, tabloidizarea ziarelor, manelizarea posturilor de radio și televiziune, marea de subcultură ce ar vrea să acopere întreaga noastră plajă existențială: toate acestea vor avea efecte dramatice pe termen mediu și lung, afectând ireversibil inimile și creierile conaționalilor noștri, transformându-i ușurel în ceea ce un filozof numea, generic și plastic, „imbecilul colectiv”.

Închei cu această viziune ce ar putea părea catastrofică (să dea Dumnezeu să nu fie așa!), și mă întorc la situația de la cotidianul „Adevărul”. Eu, mărturisesc, nu am putut să urmăresc cu inima ușoară și zâmbete uleioase pe figură ceea ce s-a întâmplat acolo; pentru că *acolo* era, pentru mine, *aici*, iar gazetarilor care făceau ziarul *mi* erau colegi. Și mai mult decât atât: îmi sunt și îmi vor fi prieteni, indiferent de traiectoria viitoare a fiecăruia dintre ei. Ceea ce ne-a legat de mai mulți ani – și ne va asocia, cred, pentru totdeauna într-un trecut comun, un prețios bun afectiv – a fost revista „Adevărul literar și artistic”. Dragă mea revistă, devenită „victimă colaterală” în războiul dintre patronat și redacție... De peste opt ani de zile scriu săptămânal la ALIA. Țin minte, parcă a fost ieri, cum am citit, cu mâinile tremurând de emoție, prima mea cronică din paginile revistei, la un volum de Nicolae Breban. Era pe

2 februarie 1997, la numărul 354, iar acum scrie 29 martie 2005 și numărul 761. Peste patru sute de numere, de săptămâni, de cronici literare și alte texte (studii, interviuri, editoriale, file de dicționar, pagini de manual, fragmente din teza de doctorat, topuri editoriale...), care au avut pentru mine un rol formativ extraordinar.

Datorez enorm acestei reviste. Evaluând distanța dintre tânăra absolută de Litere și cel care sunt astăzi, îmi dau seama că fără ALIA aș fi fost la jumătatea sau chiar la sfertul drumului parcurs. Scrisul săptămânal nu este o pierdere de vreme, o scufundare în praful publicistic, cum par a crede unele spirite „constructive”, mari arhitecți ai Ideii de care n-a auzit nimeni. Pentru cei ce au realmente vocația foiletonisticii, cronica sau alt tip de colaborare săptămânală înseamnă o treaptă, o secvență dintr-un parcurs: găsirea și limpezirea propriului stil, definirea unei anumite rezoluții artistice, adâncirea treptată în problemele ce ni se par importante. Nu focuri de artificii lansate în euforia stilistică, ci construcție durabilă, proiect articulat, urmărit cu tenacitate din aproape în aproape. Mai e nevoie să amintesc că aproape toți criticii noștri mari, în frunte cu E. Lovinescu, au fost niște excepționali cronicari, și că fără această componentă esențială a activității lor, literatura noastră ar fi mai săracă și mai fadă?

„Adevărul literar și artistic” a fost pentru mine o a doua casă, un cămin de hârtie și litere în care m-am simțit, realmente, fericit. Datorez aceste pagini luminoase din viața mea unor oameni fără de care ALIA n-ar fi existat. C. Stănescu a fost cel care mi-a dat șansa de a scrie săptămânal în revistă, susținându-mă apoi, în tot acest timp, cu o mirabilă generozitate umană. Nimic din exterior n-a contat: nici distanțele geografice de la care trimiteam cronicile, nici încazarmarea în serviciul patriei, nici problemele și necazurile care nu ne-au scutit, vail, pe nici unul dintre noi. Relația și, îndrăznesc să spun, prietenia cu C. Stănescu reprezintă pentru mine unul dintre cele mai puternice întăritoare morale și profesionale. Deloc întâmplător, cartea mea de debut se deschide cu o prefață semnată de el. Iar o altă carte, care va apărea nu peste multă vreme, va avea o prefață de Cristian Tudor Popescu. De asemenea, cu o simbolistică moral-afectivă evidentă. Căci, dincolo de

ce știe toată lumea despre CTP (că e cel mai bun ziarist al nostru, că îi îngrozește pe politicieni pe la *talk-show*-uri...), eu știu ceva poate mai important. Și anume, că în opt ani de zile, acest teribil CTP, redactorul șef al „Adevărului” și al „Adevărului literar și artistic”, nu a intervenit o dată în cronicile mele, nu mi-a făcut cea mai mică sugestie, recomandare „prietenească”. De o corectitudine exemplară (aș spune, „extraterestră”, ca să o disting de jalnica *political correctness*), el le-a oferit tuturor colaboratorilor șansa rară de a scrie exact ceea ce credeau, cu posibilitatea de a greși, dar fără teama de a se măslui.

Cred că acesta e motivul pentru care „Adevărul literar și artistic” a devenit una dintre cele mai bune publicații culturale din țară. Editorialul, *Revista revistelor*, interviurile de la *Paralele inegale*, *Traveling*, cronica de film și *Scena*, cea de teatru, Cartea străină, Documentele și celelalte secțiuni ale revistei (poate că și *Cronica literară*) se citeau cu plăcere, fiindcă erau făcute de profesioniști pe domeniile respective. S-au luat premii importante pe cărți făcute din texte publicate aici; s-au consolidat ori s-au inițiat substanțiale cariere intelectuale; au venit atâtea tineri remarcabili (Cristina Modreanu, Diana Popescu, Florena Dobrescu, Gheorghiță Aurelian Ion, Mihai Iovănel, Andrei Terian, Teodora Dumitru, Sanda Cordoș, Nicoleta Cliveț, Antonio Patras, Mircea A. Diaconu, Nicolae Coandă, Costică Brădățan, Ciprian Șiualea, Sorin Adam Matei, Adrian Majuru, Alex-Mihai Păun, Oltea Șerban-Pârâu, Andreea Dumitru, Marius Ianuș, Claudiu Komartin, Bogdan-Alexandru Stănescu, Raluca Dună, Dragos Tudor, Oana Soare, Marius Miheș...), care au îmbogățit revista exact în măsura în care revista i-a îmbogățit pe ei. A fost o școală de presă culturală și un loc în care, cu toții, am crescut. La propriu și la figurat.

În viața mea, ca și în a altora, ALIA constituie un capitol minunat. Acesta e adevărul adevărat, câtuși de puțin artistic și deloc literaturizat.

Daniel CRISTEA-ENACHE

Tabletă

DI Iliescu, Vanghelie și stînga intelectuală

DI Ion Iliescu a declarat simbătă, 26 martie, la Piatra Neamț, că intelectualitatea română este dominată de „grupuri minoritare, însă foarte incisive, de dreapta”, care au știut să profite de împrejurări încă de la începutul anilor '90 și să creeze, inclusiv prin fonduri străine, cele mai multe O.N.G.-uri ale societății civile. Așa s-ar fi ajuns ca profitorii în discuție să controleze intelectual viața politică. În încheiere, DI Iliescu a spus: „Datoria noastră este să încheiem dialogul cu intelectualii și să stimulăm structurarea unei societăți civile care să reflecte opțiunile și pozițiile reale ale intelectualității”.

Singurul lucru adevărat din acest mic discurs este că cel mai important partid de stînga a pierdut intelectualitatea încă de la începutul anilor '90. Prima întrebare pe care i-o adresem, în vara lui '90, în *România literară*, dlui Iliescu, într-un interviu care mi-a adus numai ponoase, chiar aceasta era: de ce s-a întâmplat acest lucru? Tot restul raționamentului dlui Iliescu e fals și pe deasupra impregnat de un mod de gândire comunist. Faptul că d-sa se referă la „grupuri”, evident „minoritare”, de adversari politici arată că nu s-a desprins de șablonul care, pe vremurile

de tristă amintire, făcea din cei în dezacord cu politica oficială niște marginali, fără sprijin de masă, ba chiar străini. Vezi și sugestia cu fondurile din afară. O prejudecată, fără temei istoric, este că intelectualii au fost și trebuie să fie de stînga. Pînă și „roșii” din secolul XIX românesc au devenit în secolul XX de dreapta. Dănilu Zamfirescu explica foarte clar de ce este conservatoare, adică de dreapta, intelectualitatea românească. Iar după o jumătate de secol de stînga comunistă (fie și deraiată naționalist după 1971), este absolut nefiresc ca intelectualii să fie în majoritatea lor socialiști ori social-democrați. Însemnarea de la urmă a dlui Iliescu despre opțiuni, vezi Doamne, *reale* ale intelectualilor (ca și cum acelea reafirmate de cîteva ori din '90 încoace n-ar fi reale, ci cumpărate eventual de Soros et comp.) este una din acele scăpări care i-au adus fostului președinte reputația de *gafeur*. E destul să ne aruncăm o privire pe statisticile referitoare la vot din toți anii electorali ca să observăm că niciodată oamenii școlii, mediu și superior, n-au mers pe mîna dlui Iliescu și a partidului fondat de dsa. Cum-necum, intelectualii, fie și în această accepție primară, de oameni cu școală fie și în acest sens pur numeric, au fost în tot acest timp de dreapta. Cînd scoți candidat la Primăria Capitalei pe un Vanghelie, indiferent de motive, oare nu recunoști implicit că nu contezi pe voturile intelectualilor? Evidența n-a fost, din păcate, niciodată constringătoare în declarațiile dlui Iliescu. Nu e o rușine să fi de stînga. Dar este o eroare de apreciere politică să crezi că dreapta românească postcomunistă este opera miliardelor lui George Soros. O eroare care poate conduce la pierderea alegerilor. Nu insinuez, la rîndul meu, nimic. Afirm.

Nicolae MANOLESCU

Alexandru George (în acte: George-Alexandru Georgescu) s-a născut la 6 aprilie 1930 în București, ca fiu al lui George Georgescu, funcționar la Banca Națională, și al Elizei Georgescu (născută Constantinescu). Tot în București a urmat școala primară și a devenit elev al Liceului "Mihai Viteazul", dar a studiat în continuare la Liceul "Enăchită Văcărescu" din Târgoviște. Timp de un an – 1949-1950 – a fost apoi student al Facultății de Filologie a Universității din București.

Abandonând facultatea, lucrează succesiv ca muncitor necalificat în construcții, ca desenator și referent tehnic la Institutul de Cercetări Științifice pentru Construcții, ca tehnoredactor la revista *Metalurgia și construcții de mașini*, ca bibliotecar la Biblioteca Academiei, ca redactor la *Caiete critice*, supliment al revistei *Viața Românească*. După ce publică primele cărți – volumul de povestiri *Simple întâmplări cu sensul la urmă*, 1970, eseu monografic *Marele Alpha*, 1971, consacrat lui Tudor Arghezi, un nou volum de povestiri, *Clepsidra cu venin*, 1971 și culegerea de articole pe teme literare, *Semne și repere*, 1971 –, începe să fie bine cunoscut ca prozator și mai ales ca eseist, încât își poate permite să trăiască exclusiv din scris. Colaborează la diverse reviste (*Luceafărul*, *Viața Românească*, *România literară*, *Steaua*, *Convorbiri literare*, *Ramuri* etc.), publică numeroase cărți (romane, eseuri, traduceri), îngrijește ediții.

CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ, ESEISTICĂ. *Marele Alpha*, Buc., CR, 1970 (eseu mon. asupra lui Tudor Arghezi) • *Semne și repere*, Buc., CR, 1971 (culeg. de art. pe teme lit.) • *Mateiu Caragiale*, Buc., Min. 1981 • *La sfârșitul lecturii*, Buc., CR, 1973 (culeg. de art. pe teme lit.) • *În jurul lui E. Lovinescu*, Buc., CR, 1975 • *La sfârșitul lecturii, II*, Buc., CR, 1978 • *La sfârșitul lecturii, III*, Buc., CR, 1980 • *Petreceri cu gândul și inducții sentimentale*, Buc., CR, 1986 (culeg. de art. pe teme diverse) • *La sfârșitul lecturii, IV*, Buc., CR, 1993 • *Capricii și treceri cu gândul prin spații*, Buc., Alb., 1994 (culeg. de art. pe teme diverse) • *Caragiale, glorie-dispute-analize*, Buc., FCR, col. "Critică și Ist. Lit.", 1996.

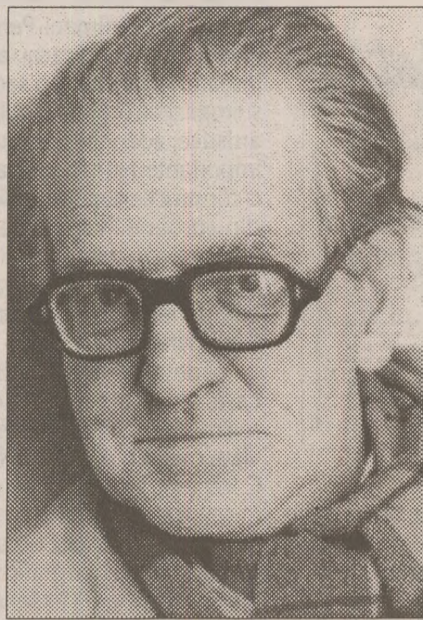
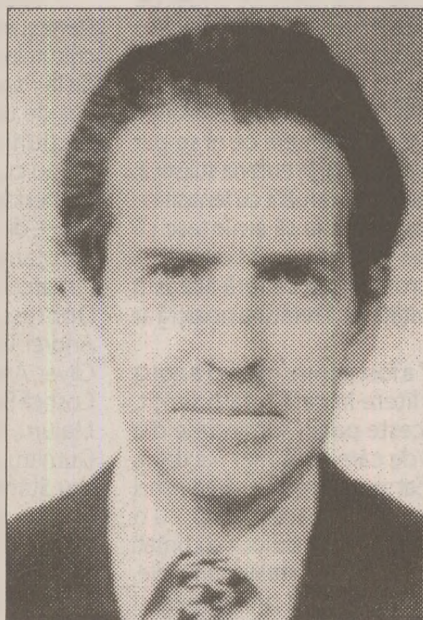
PROZĂ. *Simple întâmplări cu sensul la urmă*, Buc., Em., 1970 (povestiri) • *Clepsidra cu venin*, Buc., Em., 1971 (povestiri) • *Simple întâmplări în gând și spații*, Buc., CR, 1982 (povestiri) • *Caiet pentru...*, Buc., CR, 1984 (roman) • *Dimineața devreme*, Buc., CR, 1986 (roman) • *Seara târziu*, Buc., CR, 1987 (roman) • *Cinci sau chiar șase personaje în jurul unui autor*, Buc., CR, 1988 (roman) • *Într-o dimineață de toamnă*, Buc., CR, 1989 (roman) • *Oameni și umbre*, Buc., Alb., 1996 (roman; ed. a II-a: *Oameni și umbre, glasuri, tăceri*, postfață de Matei Călinescu, Iași, Ed. Polirom, 2003).

Alexandru George a tradus din Ph. van Tieghem, Villiers de l'Isle-Adam, Jean Starobinski, Remy de Gourmont, Salvatore Battaglia, Émile Zola, Anatole France, Edmond și Jules de Goncourt, Jean-Pierre Richard, Louis Hautecoeur, Voltaire, P. J. Proudhon, Jean-Paul Sartre.

A realizat, de asemenea, antologii (de proză fantastică românească, de proză umoristică românească) și ediții (din scrierile lui V. A. Urechia, Pompiliu Eliade, E. Lovinescu).

La o nouă lectură

Alexandru George, prozator

Alexandru George crede că, înainte de a fi eseist, este prozator. Și chiar este, dar în eseistică, nu în proză!

Frazele sale critice, elegante și malițioase, constituie un spectacol în sine (indiferent de neadevărurile și in Justițiile – numeroase – pe care încearcă să le acrediteze). În această proză care trece drept critică literară există și un personaj, Alexandru George însuși, pitoresc și previzibil (ceea ce generează un anumit umor, din categoria „la mécanique plaquée sur du vivant”).

Despre Alexandru George se poate spune că polemizează permanent, chiar și când dă „Bună ziua!”. Mereu îmbufnat și burzuluiit, singur împotriva tuturor, probabil din dorința secretă (și psihanalizabilă) de a smulge celor din jur noi și noi dovezi de afecțiune, criticul literar are și în scris un ton bombănit, care îl face, nu se știe de ce, simpatic (sau, în orice caz, l-a făcut multă vreme).

Proza propriu-zisă a lui Alexandru George este livrescă. Prozatorului își divulgă în fiecare rând scris calitatea de cititor. În volumul său de debut, *Simple întâmplări cu sensul la urmă*, publicat în 1970, sunt parafrazate și parodiate diferite tipuri de discursuri narative. Iar într-un alt volum, *Clepsidra cu venin*, apărut după un an, se merge și mai departe cu practicarea acestui gen de literatură: „Autorul a încercat [explicația o dă chiar autorul] să refacă din reminiscențe, lecturi, sau chiar și din închipuire, o hartă a tărâmului poveștilor pe care toată lumea le-a auzit sau le-a citit. Colorând însă altfel continentele, trăgând mai groase sau mai subțiri firele fluviilor sau lăsând alb câte un munte în spațiu, el încearcă să-și revendice un merit

imperceptibil pentru travaliul lui, în măsura în care n-a stricat ceea ce au făcut alții.”

În mod surprinzător, în romane, Alexandru George renunță la acest joc literar subtil, redescoperind – tardiv – realismul balzacian, așa cum l-a promovat G. Călinescu, adică tocmai romancierul de care el se distanțase cândva cu severitate. Culmea este că, în această direcție, Alexandru George nici nu-l egalează pe G. Călinescu. El ne apare ca un G. Călinescu mai șters, ca un prizonier al propriului sentimentalism, înclinat să evoce diferite momente din biografia sa numai pentru că fac parte din biografia sa și nu pentru că ar fi expresive.

Ni se întâmplă uneori ca, mergând într-o vizită, să fim luați prizonieri de o doamnă în vârstă care ne arată, înduioșată până la lacrimi, fotografiile dintr-un album de familie. La fel ne simțim citind, de exemplu, romanul *Oameni și umbre*, 1996, al lui Alexandru George (republicat în 2003 cu titlul faulknerian *Oameni și umbre, glasuri, tăceri*). Figuri care nu devin niciodată necesare din punct de vedere estetic sunt evocate cu gravitate și insistență. Din cauza reflexelor noastre de cititori de literatură așteptăm mereu să se producă o revelație, și anume ca aceste personaje să înceapă, brusc, să semnifice ceva. Dar revelația nu se produce.

În primele 100 de pagini ale cărții sunt aduse în prim-plan, succesiv, aproximativ 20 de personaje din tinerețea personajului-narator (pe care îl vom numi în continuare A.G.). Primul este tatăl lui A.G., un om autoritar și rece, absolvent al Facultății de Drept din București. Urmează: *Adriana*, sora lui A.G., *unchiul Costică*, un ins păgubos,

unchiul Petru, aflat la sfârșitul vieții, *mătușa Ana*, curtată de un oarecare *Drăgănescu*, căsătorită apoi cu un *funcționar de la Poștă*, care se îmbolnăvește și moare, și recăsătorită cu consulul Belgiei de la Constanța, *Nicola Vretos*, un tânăr inteligent și talentat, cu o cultură enciclopedică, meditator și apoi prieten al lui A.G., *Dinu*, intelectual bogat, stabilit în Germania, și tatăl lui, *Iancu Theodori*, filogerman (care moare, totuși, copleșit de durere, în momentul ocupării Bucureștiului de armata nemțească), *Michel Mazilu*, care îl frecventează pe Dinu și îi propune lui A.G. să intre în politică, *Elvira*, sora lui Dinu, *Alex*, om de cultură, aflat și el în cercul vizitatorilor obișnuiți ai lui Dinu, *Ama*, iubita lui Dinu (adorată în taină și de A.G.), *Radu R.* („un imbecil perfect” – Ama; „prințul” – Michel Mazilu), *Kurt Apell*, tânăr german, adept timpuriu al național-socialismului (deviza lui: „Sozialismus ist Disziplin”), *Mario*, vecin și prieten al lui A.G., frivol, epicureic, *Arnold Hofer*, un mare pictor, *doamna Redl*, bibliotecara care îi supraveghează cu strânsenie pe cititorii de la Stadtbibliothek.

Am putea crede că prima sută de pagini reprezintă doar o punere în temă, o defilare a personajelor și că urmează romanul propriu-zis. În realitate, însă, modul neselectiv de a relata diverse fapte este păstrat în continuare. Autorul ni-l prezintă pe Tudose, un tânăr român aflat și el în Germania și înfiorat de elanuri care prefigurează mișcarea legionară. Apoi schițează o biografie a Anei, prezentând-o ca pe o ființă nefericită, neglijată în copilărie de părinți și crescută de o mătușă fără multă minte, tante Adèle. Întorcându-se în timp, adică trecând de la evocarea anilor de studenție petrecuți în Germania la rememorarea unor episoade din viața de licean din România, el o descrie pe o fată cunoscută în vilegiatură la mare, Gi, frumoasă și leneșă, ca o pisică, de care se îndrăgostește instantaneu, îndeosebi datorită frumoaselor ei picioare.

Toată această lume care înseamnă atât de mult pentru A.G. nu înseamnă aproape nimic pentru noi. De aceea, înțelegând că nu mai are rost să așteptăm dezvăluirea unei logici artistice a narațiunii, renunțăm să mai citim romanul ca literatură și îl parcurgem ca pe o scriere cu caracter documentar. Și avem numai de câștigat din această schimbare a regimului lecturii, întrucât Alexandru George este un foarte bun cunosător al stilului de viață dinaintea comunismului.

(fragment dintr-un studiu)

Alex. ȘTEFĂNESCU

lecturi la zi de Marius Chivu

Un roman cu *loseri* ratat

Deși a publicat câteva romane care, atunci când au apucat să fie comentate, s-au bucurat de o critică bună (Dumnezeu binecuvântează America, Nemira, 1995, și Ultima tresărire a submarinului legionar, Nemira, 1998), Petre Barbu este mai cunoscut ca dramaturg, una dintre piesele sale fiind chiar premiată de către UNITER acum doi ani. Nu cred că mă înșel afirmând că abia acum, cu Pollrom, Petre Barbu are șansa de a face cititori și ca prozator.

Suprapersonajul celui de-al treilea roman al său, *Blazare*, este un Complex de magazine „din spatele blocului” în jurul căruia se concentrează întreaga suflare a unui cartier siderurgic din anii imediat postcomuniști. Familia Enoiu rezumă oarecum drama multor familii față cu noile schimbări economice. Tatăl a murit (cadavrul a fost profanat, furându-i-se ochii), mama, vânzătoare la Alimentară, trăiește nesiguranța locului de muncă, Tache, fiul de 41 de ani este un *loser* prin excelență, impotent, burlac, fără rost și fără slujbă, fiica Teodora a plecat de timpuriu de acasă și s-a rupt de familie, suspectată de prostituție, s-a aflat apoi că a lucrat pentru Securitate, întrușipează acum omul de afaceri oportunist cu capital financiar dubios. Complexul, un simbol al foamei absolute din lumea veche, catalizator al memoriei frustrărilor existențiale, devine locul unde Uniunea Europeană trimite ajutoare alimentare expirate (se vor dovedi însă stocuri ale vechii Securități) și spațiul unde noii întreprinzători își vor deschide micile afaceri (Sebastian Oboe vinde tot felul

Petre Barbu, *Blazare*, Prefață de Sanda Cordoș, Editura Polirom, Iași, 2005, 320 p.

de perii) sau în care cei fără ocupație pot câștiga un ban cinstit (Tache este plătit ca apărător al redutei Complexului în jocul de *paintball* nocturn). Tot în Complex, această variantă urbană a poenii lui locan, vor avea loc manifestatii, cuvântări, transmisii *live* și cam tot ce se întâmplă important în spațiul public al comunității de (foști) siderurgiști. Obiectiv turistic pentru străinii interesați de picanteriiile dictaturii alimentare comuniste, Alimentara este și locul unde trei tineri, care plănuiau să plece din țară, au fost omorâți de securiști. Adrian Dura, enigmaticul chiriș al familiei Enoiu, se va dovedi cercetător la Institutul de Istorie Recentă și nepotul unuia dintre tinerii uciși, demascând-o pe Teodora ca turnătoare. Mihai Lunescu, „un naționalist sictirit” zis Muie, este jurnalist ratat, proprietar al unui post de televiziune gen OTV care visează să încheie un contract cu CNN. Realizează o emisiune, „Muie Show”, în care dezbate subiecte senzaționale și mari cazuri de ilegalități, martor și acuzator absolut fiind însuși Tache, deghizat și vorbind cu accent: „Interviurile i le dădeam pe gratis. Am apărut

în mai multe roluri decât a avut Al Pacino în toată cariera lui la Hollywood: traficant, pește, aurolac, marinar fugit de pe un vas românesc sechestrat într-un port din Egipt, muncitor în Israel, profesot dat afară pentru că bătuse doi elevi care se drogau în closetul școlii, manelist, clarvăzător, bolnav de Sida – ideile de personaj îi aparțineau lui Muie în funcție de context.” În urma unei false licitații, Complexul cvasidezafectat va ajunge proprietatea Teodorei care îl va transforma într-un supermarket. Numai că – surpriza surprizelor! – Complexul va prinde viață și se va deplasa încet dar sigur afară din oraș, devenind fenomen mondial, purtându-i pe protagoniști în lumea nouă unde, pe rând, își vor realiza, în cele din urmă, visele.

Acesta este, în mare, romanul lui Petre Barbu, o înscenare grotescă a României post-comuniste, marcată de frustrările trecutului, de confuzia și mizeria tranziției, de prostia și alienarea oamenilor trăitori *supt vremi* nemernice. Evident, *Blazare* se vrea și o parabolă. Depozitar al memoriei colective, Complexul înseamnă și privilegiul inițiativei individuale de desprindere de trecut. Tache, povestind realismul absurd al funcționării Alimentarei în comunism, câștigă banii necesari răscumpărării ochilor tatălui său și plecării în lume alături de Maria, sora unui dintre tinerii omorâți de securiști, cea care îi va face fostului impotent o fetiță. Complexul (numele își găsește și o semnificație secundă) simbolizează deopotrivă nostalgia și atașamentul primar față de un trecut bideșnic, dar și noua capcană economică a prezentului: supermarketul. Este aici, sugerată în filigran, ideea piesei premiate a lui Petre Barbu: *Tatăl nostru care ești în supermarket*.

Cum, de altfel, era de așteptat, romanul lui Petre Barbu are un aer de familie. Lucian Dan Teodorovici, Florin Lăzărescu,

Dan Lungu, Sorin Stoica și Bogdan Suceavă pot fi aduși în discuție. Din păcate, *Blazare* pierde prin comparație cu fiecare dintre scrierile acestora: nu are problematica existențială limpede și tragi-comicul din *Cercul nostru vă prezintă*; nici ingeniozitatea, minimalismul plin de tâlc și decupajul cinematografic din *Ce se știe despre ursul panda*, nici mizerul dur însă emoționant din *Cheta la flegmă*, nu recuperează nici savoarea povestirii faptului mărunț și a cotidianului din *O limbă comună* sau *Dincolo de frontiere* și nu are nici absurdul sau burlescul metanarațiunii istorice din *Venea din timpul lui diez*. Deși are din toate câte ceva, romanul lui Petre Barbu nu excelează în nici o direcție, situându-se la un nivel mediu al tendințelor narative exprimate de ceilalți, rătăcind undeva între, indecis și fără contur ca o copie. Și și mai grav: îi lipsește umorul. Petre Barbu își poate povesti orice, dar nu te poate face să râzi. O înrâncenare surdă în a insista grav și serios, pe derizoriu și pe absurd, în lipsa oricărei semnificații dincolo de evenimential.

Epicul are un circuit închis redundant. În centrul romanului se află Complexul, în jurul lui gravitează toate personajele și aici au loc toate întâmplările. Riscul vine însă din lipsa ingeniozității înscenării acestor întâmplări. Situațiile sunt forțate și facil senzaționale: spargeri, furturi, manifestații ș.c., iar ritmul alert în care acestea se succed diluează impactul și creează indiferență. Dacă nu chiar oboseală, căci câte răsturnări de situații poți suporta într-o carte? De la jumătatea romanului încolo nici nu mai contează ce stă să se întâmple. Situațiile cam mecanice sunt, cum spuneam, lipsite de

cel mai elementar haz, iar inserturile fantastice cu mersul prin aer (gest semnificând puritatea într-o lume debusolată) transformă romanul într-un *urban fantasy* de tot kitsch-ul.

Un alt defect major al cărții, derivat din cel expus mai sus, îl constituie violența de situație și de limbaj, ambele vădit ostentative, deseori gratuite. Rezultă o narațiune violentă în sine, care te agresează precum un dialog realist nefiltrat din *Brigada mobilă* performând în Ferentari. (Apropo de violență și umor, romanul ăsta mi-a trezit nostalgia după ciomăgeala din *Țiganiada*...) Retorica e scăpată de sub control, creează saturație și, imediat, reacția de respingere. Nu avem aici oralitatea, frustetea și culoarea limbajului de mediu, ci o compoziție în retortă care pierde măsura unui minim dozaj artistic. Grotescul e mult prea căutat pentru a mai impresiona pe cineva. În plus, cvasi-omonimia sonoră a lui Muie cu Muie, protagonistul din 69, romanul lui Ionuț Chiva, ar fi putut fi evitată. La fel și insistența grosolană pe seducătoarea, nevinovată și delicata muie (cu gândul la Alessandro Baricco, firește!) ajunsă perversiune și ocară absolută în orice ceartă.

În câteva cuvinte, proza lui Petre Barbu e aluvionară la modul „noroi” și „frumusețile” se amănă precum unui alchimist frenetic dar pripit. *Blazare* este o încercare cam haotică de parabolă în care se amestecă toate ingredientele posibile dar care, în lipsa rețetei, își neutralizează efectele. Umorul, care să fi scos din țâțâni lumea amărăților de siderurgiști orfani ai Complexului, sau poezia contrastelor mizerabile ar fi salvat cartea și i-ar fi binedispus și pe cititori. Altfel, am rămas încrunțați și cu jena unui gust amăru. ■

am primit la redacție

- Mihai Lisei, *Trei povestiri spaniole... și o ieșire în larg*, ed. bilingvă româno-spaniolă, trad. în spaniolă de Olivia N. Petrescu, Cluj-Napoca, Ed. Limes, col. „Lakonia”, 2004. 98 pag.
- Bianca Marcovici, *Puțin blond cu mult farmec*, poeme alese, prefață de Paul Cernat, București, Ed. Hasefer, 2004. 204 pag.
- Theodor Răpan, *Postalionul de seară. File din jurnalul unui heruvim*, desene de Damian Petrescu, București, Ed. Semne, 2005. 166 pag.
- Emmanuel Carballo, *Protagoniști ai literaturii mexicane*, ediție revăzută și adăugită pentru versiunea românească, traducere din limba spaniolă de Mariana Sipoș și Corina Sofica, note de Mariana Sipoș, București, Ed. Universal Dalsi, 2004. 592 pag.

lecturi la zi
de Tudorel Urlian

Bolile culturii în tranziție

În lumea literară de la noi, cu greu ai putea găsi pe cineva care să-l vorbească de bine pe Marin Mincu. Oricât de multe merite i s-ar recunoaște, discuțiile despre persoana sa sfârșesc invariabil în acel „dar...”, după care urmează toate nenorocirile din lume: ba că are o părere prea bună despre sine și se dă mare, ba că suferă de mania persecuției, ba că este un tip resentimentar ș.a.m.d. Rareori obiecțiile care îl vizează pe Marin Mincu au vreo legătură cu opera sa (toată lumea îl recunoaște statutul de italianist cu admirația condescendentă, ușor compătimitoare pe care l-o arăți, să zicem, unuia care înghite sticlă), dar ideea că omul trebuie ocolit întrunește aproape consensul în lumea literară. Cel puțin în cea oficializată, pentru că, excepție fac scriitorii ultimei generații („euridicienii”), foarte tinerii poeți și prozatori lansați și promovați cu tenacitate în cenaclul pe care cunoscutul critic literar îl păstorește de cîțiva ani.

La fel ca un alt scriitor important, dar prea des uitat, al literaturii române actuale, Alexandru George, Marin Mincu pare a-și fi adjudecat definitiv în lumea literară dîmbovițeană calitatea de *trouble fête*. M-am întrebat multă vreme cum de un om care se bucură de prietenia lui Umberto Eco și Gianni Vattimo, laureat al mai multor premii internaționale de prestigiu, poate stîrni în țară atîta idiosincrazie. Cred că am aflat o parte din mister după ce i-am citit consistenta antologie de texte publicistice *Avataruri de tranziție*. Cele mai multe dintre ele au apărut în decursul anilor în „Cotidianul”, dar și în alte ziare și reviste.

Este limpede că textele publicistice, nu analizele semiotice sau studiile despre avangardă ori postmodernism i-au adus lui Marin Mincu reputația de personaj greu de frecventat. Într-o lume fundamentală ipocrită, a rețelilor de interese și a grupurilor de prestigiu, Marin Mincu - la fel ca și Alexandru George - demonstrează o intratabilă lipsă de suplețe și de tact atunci cînd spune, fără menajamente, despre alb că este alb și despre negru că este negru. În general, în dezbaterile care animă viața culturală românească argumentele se structurează în jurul numelor care au deschis polemica. Cei care intră în discuție joacă, de cele mai multe ori, rolul avocaților unei părți sau, după caz, a celeilalte, chiar dacă, pentru aceasta, trebuie să-și pună în comozii și prea puțin esteticii ochelari de cal, spre a nu fi obligați să zărească și să ia în discuție unele argumente stînjenitoare, de bun simț, ale adversarilor de idei. Or, Marin

Mincu și Alexandru George sînt printre puținii polemisti de la noi care, atunci cînd intră într-o dezbatere publică, se referă chiar la obiectul acesteia, fără a se face apărătorii uneia sau alteia dintre părțile implicate. În mod involuntar, citindu-le textele, îmi vine în minte sfatul primit de la primul (și singurul) meu antrenor de fotbal, la grupa de pitici: „urmărește cu atenție doar mingea, nu ce face pe teren adversarul!” Nu m-aș fi gîndit, atunci cînd aveam vîrsta de 12 ani, că voi regăsi peste decenii utilitatea acestui sfat, dar nu la fotbal, ci în dezbaterile de idei. Urmărind „doar mingea”, Marin Mincu și Alexandru George schimbă în permanență taberele, par a fi cînd de partea unora, cînd de partea celorlalți și, în final, ajung să fie pizmuiți de toată lumea.

Atent, în permanență la idee, la text, Marin Mincu dezvăluie cu seninătate impostura, lipsa

Marin Mincu, *Avataruri de tranziție*. (Accente), Editura Pontica, Constanța, 2004, 588 pag.

de valoare, veleitarismul, dar și pe oamenii de prestigiu care, într-un fel sau altul, și-au pus numele în joc pentru a susține autori dubioși sau idei discutabile. Performanțele poetice ale fostului premier („ghiulistul”) Radu Vasile sunt comentate în termeni sarcastici, dar de ironia autorului nu scapă nici cei care i-au dat girul - fostul președinte al Uniunii Scriitorilor, Laurențiu Ulici și fostul ministru de Externe, Andrei Pleșu - organizatorii unei somptuoase lansări a volumului de versuri al acestuia la Sala Oglinzilor de la sediul US. Alți veleitari cu ștaif în ale poeziei, Adrian Năstase și H.-R. Patapievici, sunt readuși cu seninătate cinică la dimensiunile lor reale de un critic pentru care ceea ce contează este doar textul înscris pe copertă. Firește, nu este iertat nici fostul președinte Emil Constantinescu, autorul unor gongorice volume de memorii. Nu este mai puțin adevărat că unele dintre personaje, Laurențiu Ulici, Andrei Pleșu, H.-R. Patapievici apar, în alte texte, în ipostaze pozitive (vezi atacul imund al lui Cristian Moraru

din „Observatorul cultural” la adresa lui Patapievici sau campania de defăimare a lui Constantin Noica și a celor care i-au fost apropiați). La fel, Nicolae Manolescu este criticat atunci cînd, într-un text, vede părțile luminoase din activitatea unor critici marxiști din perioada de început a carierei sale literare, dar este apărut în fața „revelațiilor” lui Edgar Reichmann cu privire la presupusele înclinații antisemite ale directorului „României literare” (acuză ce i-a fost adusă și lui Gabriel Liiceanu). Aceste atitudini nuanțate demonstrează echidistanța morală a lui Marin Mincu față de persoanele în discuție, absența unor *partis-pris-uri* apriorice.

Avataruri de tranziție este o antologie a celor mai interesante articole pe teme culturale publicate de Marin Mincu, din anul 1999 încoace. Citite în succesiunea lor, aceste articole alcătuiesc un ghid al problemelor culturii române din ultimii ani și, din păcate, se constată astăzi că multe dintre ele își păstrează intactă actualitatea. În pofida celor două schimbări de putere produse în urma alegerilor din 2000 și 2004, multe dintre problemele culturale semnalate de Marin Mincu încă din anul 1999, își caută încă rezolvarea. Modul discutabil în care se acordă subvenții pentru carte, grupurile de interese care dirijează acordarea premiilor literare, festivalismul găunos prin care se marchează la noi momentele aniversare, absența traducerilor din limba română în limbi de circulație internațională, prezențele mereu nemulțumitoare ale României la târgurile internaționale de carte sunt probleme la fel de acute astăzi ca și acum șase ani. Deplîngînd scenariul de parastas prin care se marchează la noi datele aniversare ale scriitorilor clasici, Marin Mincu oferă, spre comparație, felul în care rezolvă alții aceste probleme. Bicentenarul lui Leopardi, la care a fost prezent, îi oferă un bun termen de

comparație. Accentul s-a pus acolo pe organizarea de colocvii, simpozioane și sesiuni la institute culturale din Italia și din alte centre leopardiene ale lumii. „Am constatat, participînd la unele dintre aceste manifestări, că îndeosebi s-a pus accentul pe nivelul înalt, reînnoit al receptării și interpretării operei poetului congener al lui Eminescu, pe actualitatea și viabilitatea mesajelor sale literare și existențiale”.

Chiar dacă obligativitatea de a scrie săptămînal a dat, inevitabil, un caracter oarecum aleatoriu însemnărilor (multe dintre ele țin de incidente întîmplătoare, de agenda culturală a momentului respectiv sau de dezbaterile din presa literară), există în publicistica lui Marin Mincu și cîteva preocupări constante: Eminescu, Călinescu, dezbaterile din Cenaclul „Euridice”, deconspirarea imposturilor (supralicitărilor) din viața literară, punerea în situație delicată a celor care l-au lovit într-un fel sau altul prin relatarea unor circumstanțe neștiute sau discuții private, jenante pentru cei în cauză (procedul nu este foarte elegant, dar, cu siguranță, el nu poate fi decît pe placul cititorilor care au posibilitatea să vadă ceva din culisele vieții literare).

Tot ce scrie Marin Mincu este demn de interes. Articolele sale pot să placă sau să scandalizeze, pot să stîrnească admirația sau furia, dar, cu siguranță, ele nu au cum să fie ignorate. Stilul zari-fopolian, ironia discretă, dar necruțătoare, logica impecabilă orientată permanent direct spre inima problemei aflate în discuție, lipsa de complexe în fața miturilor de tot felul (de la cele ale lumii literare, la cele politice), atitudinea de frondă cordială, relaxată, la adresa mecanismelor administrative, aderența, cu elan quijotesco, pentru tot ce este tînr și tot ce e nou, admirația necondiționată în fața marilor modele Eminescu și Călinescu, neobosita luptă pentru apărarea miturilor fondatoare, în contrast cu demitizarea vieții literare (și nu numai) de azi, micile sale tîfne și lamentări, fac interesant aproape orice rînd scris de Marin Mincu. De fiecare dată autorul are ceva de spus. Niciodată nu scrie, precum alții, doar din obligația de a umple un spațiu tipografic care i-a fost rezervat.

Elegant și drept ca un spadassin care își privește adversarul drept în ochi, mereu gata să provoace la luptă sau să se lase provocat, Marin Mincu este unul dintre acei scriitori care asigură spectacolul (intelectual) și a cărui simplă prezență te face să fii sigur că nu te vei plictisi. Totul este să nu ajungi să ai de-a face cu tăișul spadei sale. ■

HUMANITAS

citim de 15 ani împreună

Colecția Răsul lumii

PIERRE DESPROGES
Femei secerate

Umor negru, acid — iată o carte care, la fel ca autorul ei, rămâne inelăsabilă. Ea începe ca un roman polițist. Mai multe femei sunt găsite asinate, fără ca poliția să contureze un câr de mic cerc de suspecți. E momentul cînd intră în scenă doctorul Rouchon. Acesta trece prin viață învîluit în aburii unei filozofii etilice, dar este singurul care încearcă să găsească o pistă. Intriga abundă în întorsături amuzante și în rezolvări neașteptate. Arhitect al anarhiei, Pierre Desproges construiește o lume pe dos. Un spațiu în care poți să te amuzi cînd calci (la propriu) pe cadavre și în care, spre deosebire de viața reală, femeile sunt cele care cad la picioarele bărbaților. Însă cad, cum spune titlul, secerate.

www.humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

http://autori.humanitas.ro
www.humanitasrights.ro

Mozaic

Ave Eva

Dan Laurențiu, Val Gheorghiu, Mihai Ursachi

1990. Se face șase, ora vernisajului meu de la Cupola, și Dan Laurențiu nu apare. Îl iau pe Mihai Ursachi, traversăm, printre porumbei, Piața Unirii, și intrăm în Hotel Traian. Ciococioc în ușa întârziatului, așteptăm, deschide: e gol, iar în fundul camerei, semiobscur, nudul unei renoiriene Eve. Ave Eva, zice Adamul cu barbă, ca-n anagramatul său viitor titlu, și ne roagă să-l așteptăm. Vernisajul înțesat („Acolo, în sala cu nuduri profund suedeze”), cu cei doi invitați ai mei în mare formă, e pe măsură. Mihai Ursachi citește „Poem despre Domnișoara Gabriela Șerban și despre unica noastră întâlnire la o expoziție de pictură”, Dan Laurențiu, clătinându-se încă de otrăvurile Evei lăsate în hotel, îmi elogiaza pictura, descriind-o pe otrăvitoare. Cvasinaturalist. Ave Eva.

Mersul ei în buiestru, de *haute couture*, printre cei ce așteaptă tramvaiul, îi face brusc invizibili. Nu mai e nimeni în stație, au dispărut cu toții, ginșii ei tratați plesnesc sub colosala presiune a sfidătoarelor fese. Rotundul primordial, anulând totul în jur. Ea. Instaurându-se, o secundă, cu de la sine, împărăteasă a lumii. După ce-a trecut, stația se reface, dar se clatină, amestecată încă de efluviile Givenchy-ului ei scump.

Sub tutela lui Lovinescu, în climatul de civilitate și toleranță de la *Sburătorul* – evoluau importante doamne ale scrisului: Hortensia Papadat-Bengescu, Henriette Yvonne Stahl, Ticu Arhip, Georgeta Mircea Cancicov, Martha Bibescu. Pe care le și susținea programatic. Iată însă, în sertar, o frază curat segregționistă a mentorului: „Literatura nu e în genere o vocație feminină, ci bărbătească. La noi nu se cunosc decât puține cazuri de vocație feminină - dincolo de relații sentimentale. De obicei e un simplu popas între două aventuri, o forță neîntrebuințată momentan în preocupări mai esențiale”. Ce-ar fi spus doamnele din preajmă-i, dacă ar fi dat de frază! De reținut, dincolo de casantul diagnostic, altul, aparținând, de data asta, Elenei Zaharia-Filipaș, în recentul său studiu de literatură feminină: „Se întâlnesc și se confruntă, în teoria despre feminitate a mentorului de la *Sburătorul*, două tipuri de constructe mentale, emanând din nivele diferite ale gândirii sale: unul aparținând stratului vechi, ancestral al bărbatului patriarhal, care vede femeia ca pe o ființă nu numai diferită, secundară, dar și neevoluată pe scara rațiunii umane; și altul, mai nou, al inteligenței critice care constată că literatura scrisă de femei nu e radical diferită de cea scrisă de bărbați. Așadar, bărbatul și critica nu se înțeleg în privința femeii, unul raportând-o la condiția

biologică a sexului, iar celălalt la actul scrisului literar, care e intelectual și individual”. De recunoscut diagnosticului subtilitatea (feminină) dar și... masculinitatea raționamentului.

Depun mărturie de lector înrăit că aceeași combustie narativă există și în romanele lui Ian McEwan, Michel Houellebecq, Michael Cunningham și în cele scrise de Tracy Chevalier, Helen Fielding, Lauren Weisberger. Și ei, și ele, fac fascinant actualul top al romanului.

H., performantul macho al tîrgului, ușor grizonat, dar nerenunțînd să dea încă lovitură loviturii, o vede pe marea trăpașă (urmărită de ceva vreme) în stația de la Spiridonie. Moment electric. Cum stă înfiptă în trotuar ca un emfatic Tour Eiffel, ce-ar fi s-o șocheze, tupilîndu-se pe la spate și trecîndu-i, țicnit, printre picioare! – Ce-i cu dumneata, domnule, ești nebun?! Îl sancționează ea rece. Umilit, e sigur că o va ocoli sistematic.

Din clasicul David Lodge (trăind încă, vivace, în timpul nostru!!), o scenă de cuplu, cum numai londonezul o poate semna. Michael și Miriam, în prima lor noapte nupțială, goi, în pat: – Te deranjează că sînt așa de mici (sîni, n.n.)? i-a șoptit tînră. – Sînt superbi, i-a replicat el, sărutîndu-i sfîrcurile sînilor ei mici și delicați și simțindu-le cum se întăresc. – Hai să facem dragoste, a continuat Michael, care era așa de excitat, încît abia putea să mai răsufle. – În ordine, zise Miriam.

C., deprimat în amor, încearcă paliative consolatoare: să-i facă, pe înserat, o vizită fostei lui iubiri eterne, V. Sună la ușa vilei ei din Ralet și-i deschide soțul amic vechi și... în temă. Tot ceaiul se consumă într-un fel de trîncăneală surrealită, timp în care soțul își ține permanent soția îmbrățișată: adică, vezi, pîrlitule, ea tot a mea este, iar tu bați trotuarele ca un ogar ogrîjit...

Cine ar fi avut curajul să pună o Condoleeză într-un atare temerar post! Numai Busch. De altfel, într-o Americă, de la începuturile ei temerară, unde emblematica silfidă de culoare s-a mișcat mereu dezinvolt, anulînd, sfidător, machismul prostesc. Dar și fascindu-l.

Bătaie în ușa atelierului. Din categoria celor grosiere. Adică bubuitoare, urmate imediat de forțarea clanței. De regulă, nu deschid. Curiozitatea mă face totuși, de ce tocmai acum? să-mi calc regula. Tipă trăsnet! Aer de bucureșteancă rasată, elegantă, dezinvoltă. E chiar bucureșteancă. O supun obișnuitei probe... artistice: îi arăt peretele plin cu tablouri, așteptînd să-și aleagă. Urmează refuzul standard: – Mai aveți și altele? Similar bății în ușă.

Vinde caș în Hală. E atît de frumoasă, de hollywood-ian frumoasă, că-mi vine, de fiecare dată, s-o întreb, stupid, nu?, de ce acceptă... să vîndă caș. La bucurie de vinere trecută al Filarmonicii, surpriză: îmi stă, în tîmplător, alături, pe 2. Mîinile ei concurează, în noblețe, cu ale pianistei de pe scenă. S-o întreb, tot atît de stupid, de ce-a venit la concert?...

Nu-mi pot reprimă – acum un an, la Musée d'Orsay – tentația de a-i pipăi, hoștește, degetul mare de la picior, giorgionesc anatomic, damei goale din *Dejunul pe iarbă*: să văd din ce-i făcută paralizanta vrăjitorie manetină. Formidabil: e același consistent ulei ca cel de pe paleta mea, aflată acum la 2375 kilometri de-aici. Numai că... Îngîn doar, o dată cu cei doi eleganți domni din preajma frumoasei despuiate: – Ave Eva!

Val GHEORGHIU

cerșetorul de cafea de Emil Brumaru

Proba martor

Scriam din ce în ce mai bine. Dar nici asta nu conta!!! În noaptea de 11 spre 12 iulie, anul curent, l-am visat, pentru prima oară după ce a murit, pe Mihai Ursachi. Era viu! Avea fața foarte albă. Căuta să mă convingă că, fiind supuși aceluiași test (o să vă spun care), dacă doream să-l ajut, trebuia să par, să îi fac pe ceilalți să creadă că mă aflu pe ultima sută de metri... pe ultimul centimetru... dăh!... că nu mai pot scrie... că de abia mai tîrîi cuvintele printre mlaștinile dezolării personale... și cînd reușesc, în fine, bleah!, să încheg ceva, cînd acced... humm!... să-mi coc puroiul, să mi-l prăjesc precum scrobul de bubă dulce, să mă scarpin indecent la coajă, împrășcînd în jerbe, în arteziene, cu furtunul de grădină, cu stropitoare de tablă ruginită, cu gura elegii injurioase... textul să fie cît mai incoerent... mai dezlnat... mai greu de priceput... cu dezacorduri gramaticale... cu expresii vulgare... cu repetiții neglijente, nedorite, bîlbîieli de ramolit lichefiat la creieri, de boșorog redus la fixul memoriei minții... un soi de limbaj de aurolac handicapat... de rocker drogat cu „iarbă” periculoasă... dezlănțuit, violent, cumva dement... urlînd, bolborosind, sărînd prin casă, pe casă, peste casă... în ritmul sincopat, asurzitor al consoanelor delabrate, al vocalelor impure, rupte din carnea informă, sîngerîndă a frazei ajunse un morman de viscere hidoase, putride, colcăitoare (oh! viermii vioi, mișcularzi, elocvenți... ai hoiturilor lui Baudelaire!)... și de oase frînte, țândăruite, de nervi vineții, scîrboși, flaști, neracordați la marile sisteme nervoase centrale distruse, de vene și artere golite, dezumflate de fluxul lichidului devenit acum mudar, mucilaginos, vicios... să alunec în fleasca întinsă vîscos pe podele, să cad ca un om beat, cloa mea să se adauge luxurii imunde a gunoaielor înflorite în jur... Pe scurt: ca dînsul să supraviețuiască, să mai fie îngrijit, să mai fie bibilit de o familie ce-l luaseră (ca și pe mine, ca probă martor!) în custodie... ca să mai aibă parte de un final de viață liniștit, trebuia ca și eu, în cealaltă cameră, în semn de solidaritate, salvîndu-l astfel... era neapărat nevoie să dau semne de neputință acută, să încurc sensurile, să produc versuri ininteligibile, să sparg strofa aiurea, fără nici o grație, să încîlcesc semnificațiile ca pe niște sfori enervante, cu noduri vechi și nefolositoare... să rătăcesc hai-hui pe la periferiile orașului, confuz, diabetic, epileptic, canceros, însoțit tandru de Fascinelă, garagața aia cu ochii verzi, veșnic exaltată și cam dili la aparat! Asta căuta să-mi explice, în camera albă de alături, camera lui, aidoma cu a mea, tot albă, așijderea în arhitectură și mobilier, deosebit fiind doar cuplul de bătrînei ce ne îngrijeau...

Eu tocmai puseseam la punct niște „materiale”, le arătasem gazdelor mele, mă lăudasem cu „valoarea” lor... O, îmi reproșa Mișu, nu-i bine așa, ia exemplul meu, am „stricat” anume, le-am scris cît mai sîngaci poeziile astea... și-mi provocă și mie rău... n-o să mai aibă treabă cu mine dacă le par complet sănătos... În logica visului, eu eram folosit ca să-l „acopăr” pe el, să-i creez o bătrînețe fericită, la adăpost de porcării materiale, de munci și eforturi inutile... Comportîndu-mă anapoda, verificam imposibilitatea amîndurora de a mai „duce steagul”, ne cocoleșeam sudorile în cîrpe, ne durea în cot de ce se întîmplă în jur, în urbea noastră culturală de geme... continuam să trăim din propria osînză, ca urșii în hibernare... care își sug labele pline de găsimă, prin somn, și mai depășesc o iarnă feroce, o scot la capăt ascunși în vîgăunele lor calde, cinice... Numai că eu uitasem de chestia cu trestia și mă lăudam cu performanțele mele bătrînelor ocrotitor! Am discutat îndelung cu Mișu, se plimba ușor aplecat, nu ca deasupra, bătos... obosit, dezabuzat („E nasol să fii mort”, zicea...), bucuros însă că-și „fentase” încă o data observatorii darnici... Mi-am recunoscut greșeala, am reintrat în odaia mea albă, încăperea de probă martor... și m-am trezit speriat... Ceasul arăta ora patru dimineața... Pereții strălucneau de albeață! Ca niciodată, am rostit Tatăl Nostru cu glas tare, am deschis geamul, am dat radioul la maximum, am citit un verset din Biblie... am zbughit-o în bucătărie să-mi clocotesc ibricul cu cafea „Strong and stimulating”! Mi-am dat seama că, în sfîrșit de sfîrșit!, puteam scrie în voie despre Mihai Ursachi!!!

Mi-o cerea chiar el, îmi lansase un semnal... gata!... plută, copaie, luntre, corabie bezmetică la apă!!! Liber, voios, încredințat că voi muri la rîndu-mi (deja se inventase și pentru mine o probă martor de probă martor, destul de simpatică și abjectă!), începeam să-mi amintesc... să combin visul recent cu realitatea fanată, pierdută, regăsită, iar pierdută... Se cuvenea să rezist ca inițială probă martor... el, Mihai, adevăratul poet, în camera lui albă de sub pămînt, din aer, de pretutindeni... eu în camera mea albă de pe Cuza Vodă... celălalt, nou introdusul în joc, la mama dracului, ba ici, ba colea, probabil tot într-o cosmă albă, vreo garsonieră... Niciodată nu m-am simțit mai folositor! Bătrînei mei se uitau duios la mine, mă corcoleau tot mai gingași, mai pîlpîitori... Îngînau: „Purceluș drag, purceluș drag și scump...” Normal, iscam gafe după gafe! Meritam oblojit! ■

Poem idilic

Este o seară identică serii de ieri
identică tuturor serilor din orașelul
care ziua dansează ca o balerină cu un
singur picior

este o seară cu iz de untură rancedă

îndărătul perdelelor îndărătul cuvintelor
idealurile se contopesc cu fluidul televi
zorului

visele au culoare incertă aspirațiile
încap într-un singur intestin dimineața
golit cu fervoare

este preludiul nopții identic nopții de ieri

vii sunt numai păsările nocturne se încru
cișează

stărnind pudră de harfă
peste geografia orașelului ignobilă

vii sunt numai viitorii sinucigași singurii
ce știu să-și prețuiască destinul

viu în această noapte este preotul
chemat să rostească îndemnuri cârpite
la căpătâiul muribundului surd

o noapte asimetrică o noapte refuzată
gloriei

o noapte în care trecutul și viitorul meu
dialoghează incoerent ca doi bețivi
cu proteza dentară pierdută-n pahare

Mesagerul bibliofililor

În marea depărtare: un ținut o patrie
neconsemnată pe nici o hartă

mesagerul bibliofililor îmi spune
acolo perfecțiunea atinge apogeul
fructele coapsa femeii piatra și crupa
calului
sunt diamante forme șlefuite de unelte
vântului născut în violoncelul
cu corzi de infinit

acolo simbolurile își arată învelișul trans
parent

acolo nu există băte steaguri himene
sfâșiate

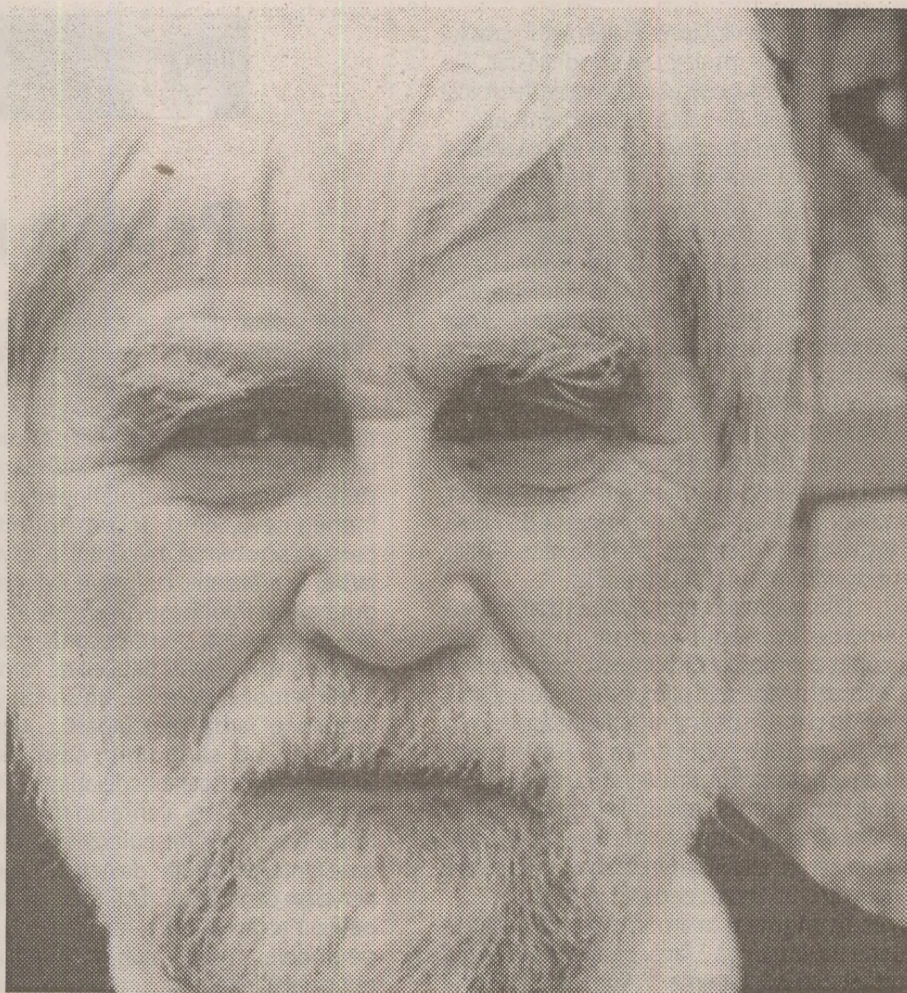
acolo moartea este arhitectură muzicală
o nesfârșită trenă de miresme rare

mesagerul bibliofililor mă îndeamnă:
omule schimbă-ți veșmintele și ia-ți adio
de la realitatea de la concretețea zilei
ce însumează pansamente uzate drojdie
ideologie fezandată

repetă: ia-ți adio și pleacă
în ciuda faptului că nu vei ajunge nicio
dată

Sfaturi metafizice

Fii atent trăiești în provincie
într-un orașel ghidat
după codul bunelor maniere și după rit
mul în care

petre stoica

tușesc bătrânele bigote

sărută mâna doamnei proaspăt coafate
salută fanfara crescătorilor de porumbei
călători

fii ceremonios în fața autorităților
autocrate sau blânde sau amețite de
sorn

fii atent ce cravată îți pui
în ce partid te înscrii

dă dovadă de patriotism înfășurat
în mantie de păslă grosime menită
să te apere de agresiunea
pornită din citadela viespilor

controlează-ți pașii opțiunile estetice
nu divulga prietenia ta cu Pitagora
cu purtătorii paftalelor secrete

fii îngăduitor cu bisexualii cu daltoniștii

cu oamenii de la margine

prietene fii atent
aici nu există refugiu pentru tigri

Casa poetului din Jimbolia

Câtă individualitate câtă supremație
posedă această clădire dispusă
între amestecate puncte cardinale

încăperile ei au culoarea
cărților nepătate de priviri onctuoase

noaptea o repopulează morții insom-
niacii
din fotografiile cu rame lăcuite
de emisarii insectelor grase

morții scotocesc sertarele dulapurile
își caută testamentele contractele hârtiile
atestând o veche obârșie rurală
habar nu au ei că nimic n-a rămas
decât litere frânte ștanțate în praf

câtă individualitate câtă supremație
posedă această clădire mereu agitată
de vâlvătaia frunzelor de ficus

ziua o invadează pliantele pornopolitice
suprapuse de plantele sectelor reli-
gioase
o invadează interogații cu piciorușe de
omidă

și vizitatori obraznici ca bunăoară acum
când îmi cer să depun mărturie
că nu au mâncat niciodată icre negre

Realitate

Maestrului Magritte, cu venerație

Realitate desenată lin de aripa
vulturului hrănit cu stafide și mângâiat pe
cioc

de laba leului culcat pe plaja înșorită
lângă femeia cu sexul deschis
spre săgeata zenitului

realitate pusă într-o ramă de flăcări

realitate care jighește ignoranța

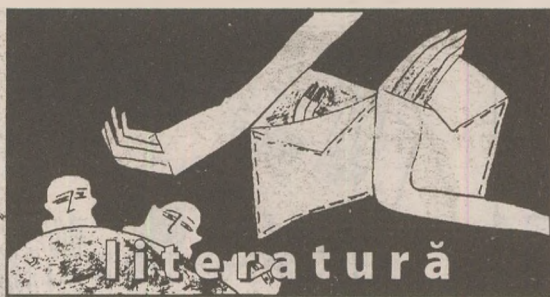
Întâlnire profund realistă

Pe o șosea specific balcanică
Bicicleta van Gogh
(made Marcel Tolcea)
se întâlnește cu Motoreta Magritte
(made Petre Stoica)
una salută cu sunetul rămas într-o ureche
taiată

cealaltă cu uguitul unui porumbel
conservat într-un melon
metafizicele mijloace de circulație se
despart

lăsând în urmă vâlvătaie de culori
incendiind câmpuri imense de grozamă

ce întâmplare penibilă
exclamă veștejitele testicole
pierdute în cămașa de noapte
a bătrânului academician cu insignă de
estet ■

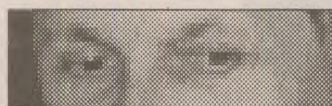
u toate că beneficiază de un nume suficient de cunoscut, d-sa își pune în chestiune identitatea auctorială, întrebându-se dacă ar putea fi omologat, doar în chip restrictiv, așa cum socotește un confrate, drept „istoric și om de opinie” sau și într-un chip ce răspunde mai exact realității activităților polivalente pe care le susține, drept „profesor, istoric, jurnalist, eseist, prozator, monograf etc.”. Chestiunea nu e superfluă așa cum ar părea la prima vedere. Întrucât pe de o parte reapare aici vechea, dezolantă dificultate a mediului nostru cultural de-a recunoaște multitudinea de manifestări ale unei personalități (pornind de la intenabila teză maioreșciană a incompatibilității dintre poet și critic, reuniți într-o ființă unică), iar pe de altă parte are în vedere un prilej al pseudojustificării celor ce resping observațiile incomode ale unui autor pasămite incompetent prin pluralitate. Noi înșine sîntem un Stan Pășitul. De câte ori nu ni s-a respins critica pe motivul că e „subiectivă”, înclinată a-și oglindi narcisic doar propria-i figură ori a se deda unor negații arbitrare, iar poezia pe motivul, să zicem simetric, că e cerebrală, uscată, un „produs de critic”? Ne vine în minte acea scamatorie cînd un prestidigitator deschide jumătatea unei cutii în care a fost introdusă o bilă spre a o arăta că e goală, apoi cealaltă jumătate, goală și ea, din pricina, firește, a translației mecanice a unei părți în locul celeilalte. Trucul funcționează încă și azi, *con brio*, în publicistica autohtonă. Cu atît mai acuzat cu cît partizanii stagnării, zelatorii vechii ordini antedecembriste, aliați cu noul set de oportuniști, nu găsesc cu ușurință (ori nu găsesc defel!) contraargumente la punctele de vedere inconformiste, novatoare, menite a restabili climatul democratic în cetatea culturii: „Nu a fost deloc la îndemînă să scriu atît de răsfirît, mărturisește Ovidiu Pecican, trebuind să înving ba acuzele de sprijinire a adversarilor (și deci de concurență neloială în cîmpul revuisticii!) formulate de redacția-mamă, ba frînele cenzurate ale unor redactori șefi neinteresați în promovarea revizuirilor, însă foarte implicați în protejarea amicilor lor personali.” (Menționez aceste detalii pentru că, în cei cincisprezece ani scurși între timp, asemenea conduite sînt departe de a fi dispărut, ba chiar s-au accentuat, într-un soi de restaurație discretă, deși coerentă.) Între atele, conservatorismul restauraționist se bazează pe lenea mentală căreia îi vine greu a admite o „curiozitate exploratoare”, un demers creator într-o diversitate de direcții, opunîndu-le un veto scolastic. Și încă, în derivație, o remarcă interesantă a autorului în discuție. În pofida aparențelor liniștitoare, calitatea de critic și istoric literar presupune „criterii nefixate”, fiind omisă din lista profesiilor,

listă care îndrituiește o poziție pe scala socială și o remunerație. Ar fi un soi de balet al gratuității, atît în sens estetic-moral cît și, vai, în cel pecuniar: „Deocamdată însă, sociologic vorbind, meseria de critic și istoric literar nu există în nomenclatorul profesiilor de la noi, cei care o practică fiind retribuiți fie ca redactori de revistă, deci jurnaliști, fie ca universitari, fie cine știe pentru ce altă activitate, poate mai lucrativă”. Și încă e foarte bine, adăugăm noi, cînd cei în cauză izbutesc să devină redactori sau universitari, căci nu o dată ei se văd în postura de „liber profesioniști”, „libertatea” fiind aci, la modul ironic, echivalentul exercitării unei activități

opresive cvasi-generalizate, Ovidiu Pecican o integrează într-o perspectivă istorică, cea a marii cotituri de după 1989, „viitură a timpului” care a însemnat nu numai surparea regimului dictatorial din România, ci și dizolvarea unui sistem cu apetențe de mondializare, generat de ideologia comunistă și girat de un colos statal-militar precum defuncta Uniune Sovietică. Sub unghi personal, această enormă schimbare i-a oferit premisa unei regăsiri a autenticității intelectuale și etice. Individul marginalizat, opresat de un centru ultraabuziv, se redresa în climatul unui nou început, al unei introduceri în normalitate: „A fost, pînă la urmă, șansa de a părăsi

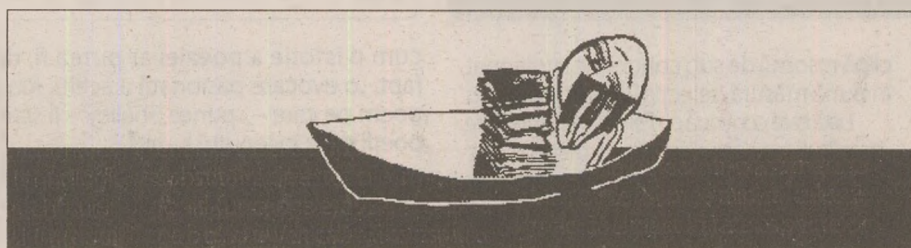
care apasă precum o umbră grea plămînde înjghebari democratice, atitudinea civică abia salvată din marasmul totalitar. Obiectivele „rebelului”, fixate încă înainte de 1989, nu s-au perimat, așadar, reclamîndu-i noi eforturi chiar împotriva confuziei, a „haosului” care, antistructură fiind, e nu mai puțin un efect malefic al structurilor „noi orînduiri” de funestă memorie.

Pe plan cultural, se impune conștiinței critice vigilente a lui Ovidiu Pecican stabilirea unui „nou canon”, liberalizant sub egida Iovinescienelor „revizuirii”, operație deloc simplă, după cum prea bine știm, implicînd asimilarea zonelor interzise, în frunte cu diaspora, reexaminarea gloriilor epocii comuniste, precum Zaharia Stancu și Titus Popovici, „cîntărirea corectă” a opozițiilor și disidențelor precum Paul Goma, analiza unor trăsături apărute pe parcurs precum sarcasmul civic și umorul debordant, rabelaisian al lui Luca Pițu și multe altele. În contul strictei actualități, sînt consemnate o sumă de mișcări pe o tablă de șah nu doar literară, în măsură a incita discuția dialectică: „După ce, încă în 1990, Augustin Buzura se grăbise - împreună, de altfel, cu Eugen Simion și Mircea Zăciu - să lanseze pe postul național de televiziune *Societatea de mîine*, o replică evidentă la *Grupul pentru Dialog Social*, nu putea apărea decît ca stranie apropiere a lui Andrei Pleșu, membru de bază al GDS, de același Buzura și lansarea pe banii *Fundației Culturale Române*, a revistei *Dilema*. Aceasta se anunța astfel, încă din start, ca o replică la 22, tot așa cum *Literaturul* se voia una la *România literară*”. Multă trudă chiar și ori mai ales pentru un „rebel”! Dacă acesta declară cu pertinență că: „Noii monștri sacri ai zilei, nu întotdeauna de necontestat, ca și anumite practici ale lumii noastre literare, au meritat, mi s-a părut mie, atenționări și chiar sancțiuni critice pe care nu am ezitat să le formulez”, tot atît de pertinentă e și „metoda” rațională a „sancțiunilor” (deopotrivă negative ori pozitive) pe care o aplică: „Și unele și altele au fost însă mereu însoțite de argumentări, într-o strădanie de a conferi actului critic temeuri raționale și a-l elibera de verdictul umoral care, altminteri, i se tot atribuie”. Căci, să admitem, funcționează o meteahnă a criticii în speță conservatoare, aceea de a-și declina obligația unei replici rezonabil declinate, înfigînd precum un deget în pieptul preopinentei acuzele de „umoare”, „resentiment”, „invidie”. Desigur, n-am putea nega subtextul „pasional” al unora (destule) din paginile d-lui Pecican, probă a angajării lor într-un circuit al vocației și al bune credințe, însă a le răspunde nesocotindu-le tăietura logică și urbanitatea constantă a științei înseamnă a face uz de politica struțului. Ovidiu Pecican e unul din paladini nu tocmai numeroși ai cauzelor bunului simț și, dacă vreți, ai „atitudinii politice corecte” în sfera presei noastre actuale, „rebel” înțelegînd a lupta strictamente conform codului cavaleresc.

semn de carte
de Gheorghe Grigurcu

Cine este Ovidiu Pecican?

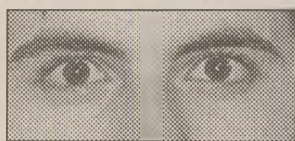

asimilate unui *hobby* evident nesalarizat...

Fie și punînd în discuție asemenea lucruri (*id est* fluierînd în biserică!), Ovidiu Pecican face într-adevăr figura unui „rebel”. Organizîndu-și atitudinea, cultivînd-o oarecum metodic (se declară, chiar din titlul volumului de care ne ocupăm în rîndurile de față, „rebel fără pauză”), d-sa s-a „descentralizat” progresiv, adică a adoptat mișcarea centrifugă a inadaptilui, opusă celei centripete a oportuniștilor de diverse spețe, care, chiar dacă au avut o inițială perioadă de vag „curaj”, s-au grăbit a se apropia de presupusul centru dispensator nu doar de rîvnite elogi, ci și de situații administrative la fel de rîvnite. Evitînd carnavalul beneficiilor, Ovidiu Pecican se declară a fi un *Outsider*. Iconoclast, dar gata a repara nedreptatea, scoțînd în relief meritele ce i s-au părut neglijate, mai tînărul nostru coleg a ales calea presărată cu felurite dezagremente a justițiarului ce intră în impact cu „centralismul” instituționalizat, deloc iubit de controversă, uniformizant în virtutea intereselor sale invedate: „Nu m-am temut să pun în cauză nume mari, cvasi-sacralizate, recunoaște dl. Pecican, cum nu mi-a fost frică nici să scriu despre inși mai puțin cunoscuți. Este, poate, avantajul unei anumite marginalități pe care numai o țară cu un stat și o cultură hipercentralizată și se poate oferi, într-un efect involuntar de libertate neașteptată”. Încercînd a-și defini „rebeliunea” ca o „revoltă” romantică sau nu - împotriva establishmentului, a unei stări de spirit

ghetoul strîmt și insalubru al umilințelor și al angoasei. L-am lăsat în urmă cu reală satisfacție, deși nu fră eforturi, pe cel care fusesem, fără să mă dezic de el, dar privindu-l cu o anume detașare”. Se poate pune întrebarea în ce măsură, odată centrul puterii totalitare abolit, mai poate fi îndreptățit comportamentul de „rebel”. Nu cumva e o prelungire nefuncțională, un atavism psihic deranjant? N-ar fi mai bine să ne dezechipăm și să surîdem tot timpul aidoma unui fost președinte ale țării noastre, festiv îmbrățișați de acolada consensului? Din păcate nu, deoarece noua conducere a obștii românești a reprezentat, o perioadă haotică, în care abandonarea explicită a materialismului dialectic și istoric ca ideologie de stat a fost dublată de o proiectare în prim-planul vieții noastre publice, ideatice și chiar literare a unui social-democratism vag și ezitant, atent la semnalele de la Moscova, jucînd, pe de altă parte, și cartea unei oarecare deschideri declarative către Apus”. O asemenea degingoladă, o asemenea pendulare între centrele de putere și între varii concepții politice a favorizat dezlănțuirea naționalismului (pe urmele aberantului național-comunism), a antisemitismului (ridicol, deoarece numărul evreilor din România este mai scăzut decît oricînd), antimaghiarismul (evident, desuet) și chiar antiamericanismului (ca o altă reminiscență a ideologiei comuniste ce și-a găsit drept alibi antiglobalizarea). Altfel spus, găsim sechelele cu tendințe reconstitutive ale vechiului centralism

Ovidiu Pecican, *Rebel fără pauză. Contribuții la istoria literaturii române*, Ed. Tribuna, 2004, 292 pag., preț neprecizat

lecturi la zi
de Simona Vasilache

Critica în arabesc

„critice, nu rîde de sonete...” sună, ca o captatio, un vers de Sainte-Beuve. E, măcar în parte, un „semnal” spre apărarea propriei cauze, fiindcă, nu o dată, ceea ce înșeși criticii scriu merită eticheta poeziei cu formă fixă. Lipsit, în genere, de „entuziasmele primei vîrste”, sonetul (critic) e mai mult fin decît inspirat și mai mult exact decît spumos. E, altfel spus, potrivirea aproape stolchiometrică de, cu titlul recentului volum al lui Mircea Martin, Geometrie și finețe. Publicată anul trecut la Editura Institutului Cultural Român, cartea reia, cu două adăugiri (eseurile despre Georges Poulet, din 1987 și Jean Starobinski, din 1990) și cu unele comprimări studiile din Critică și profunzime (1974), adunate atunci în ceea ce s-a vrut doar prima parte a unui proiect mai larg, gîndit să continue cu Istorie și profunzime. Criticul a părăsit apoi, aparent, relația înșelătoare dintre lectura plană și înțelegerea în relief pentru a se ocupa de opoziția (neutralizată prin demonstrație) dintre judecarea prin înseriere și cea prin particularizare. E, de fapt, formulată elegant, tot o problemă de gen proximi și diferență specifică. Dintre ele, care precumpănește în critică?

Mircea Martin alege, întrucîtva previzibil, echilibrul. Trecuți prin „polarizorul” propriilor metode, criticii francezi, de la Sainte-Beuve și Brunetiere la Picon sau Starobinski devin, la rîndu-le, exemple de lesnicioasă potrivire, cu o virtuozitate care anunță grația, în niște tipare. Sigur că nu seamănă, nici în stil, nici în vederi, firește că rațiunile așezării lor în linie, în lipsa „punților” de comentariu, ne mai și scapă dar, spune, lămuritor, *Argumentul* (mult mai „în clar” decît cel al primei ediții...), ceea ce-i poate ține împreună este opțiunea lor (care este și a lui Mircea Martin...) pentru *singura critică*. Nu, desigur, pentru confiscarea punctului de vedere, ci pentru un anume fel de „imprimare”, în notele cît de ocazionale, a „nervurilor” marelui proiect. Așa cum sonetul, cu o terțină lăsată drept „concluzie” ori, poate, simțită e mult mai curînd măiestrie prin limitare decît talent întîmplător, scrierile lor fac proba unei „construcții” riguroase dar, totuși (sau tocmai de aceea...) ferme cătoare. Odată netezite idiosincraziile, acutele, judecata critică pare un soi de *pénéplaine*: o cîmpie pe care se mai văd urmele munților de altădată. Abia acum pot începe (re)modelările de nuanță. Fiecare sub un „blazon” (sau un „stigmat”) de critic. Cît se justifică și cît nu, unde se sfîrșește evidența și începe prejudecata e, practic, ceea ce analiza lui Mircea Martin, atentă la detalii, caută să dea la iveală.

Bunăoară, „biografismul” lui Sainte-Beuve. Premisa unei lecturi „de identificare”, greșită în ochii noștri clătiți cu tot felul de „autonomii”. Dar, spune Mircea Martin, „identificarea e momentană, metamorfoza e permanentă.” Atras pînă la a-și primejdui zborul de flacăra cîte unei lămpi, fluturile rămîne nu mai puțin hoinarul infidel. Așa și criticul, salvat prin curiozitate. Ușor sîcîlit și prea puțin în stare de fervori, Sainte-Beuve scrie cu aplicare (și cu aplecare) despre opere care-i convin, în care se găsește, nu în care se pierde. Aceeași dorință (ambție?) de-a se (re)găsi, fără a scăpa vreo

clipă resortul de sub control a condiționat, în bună măsură, selecția lui Mircea Martin.

Listă care continuă cu Ferdinand Brunetiere, „baletînd” între maniera clasicistă și pozitivismul modern. Capitolul e, în esență, o descriere de cărți, extrăgînd din ele ideile importante pentru „conștiința de sine” a criticii. Dincolo de părerile atunci inovatoare, azi desuete, scrierile lui Brunetiere (mai) au ecou pentru efortul lor, poate rizibil, de-a formaliza intuiția. Meritul lui e, totuși, acela că a fost un critic de vocație. Fără ea, de fapt, nici nu prea ai ce „trage” în formule. Altfel spus, „metodele” trec, iar „arta” critică rămîne.

În aceeași „mahie” dintre poezie și poetică, dintre evenimentul genuin și glosele (prea) tehnice îl găsim pe Valéry. Metoda lui Leonardo da Vinci, despre care a scris, pare să-i domine propria operă: *Metterci molta fattica a creare cosa che sembrano fatte senza sforzo* (Să trudești să crezi lucruri care să pară făcute fără efort.) Așadar, cîte potriviri de geometru în spatele bunului gust, parcă înăscut... Îl vezi, într-un cadru depărtat, pe Spinoza șlefuit oglindă. Acele oglinzi în care nu se fixează niciodată figuri, ci numai mulțimi, prinse ca-ntr-un năvod de o teorie principială, clasicizantă, adică.

Nu aceeași mefiență față de hazard în artă, slaba nădejde că Pythia ar putea dicta un poem (în care nu e, pare-se, loc de echivoc), desenează, printr-un soi de „frotaj”, portretul lui Marcel Raymond, critic și universitar. Erudit, dar nu sec, este, în primul rînd, un iubitor de poezie, de sulețe, de corespondențe. Știe că, servită în porții mici, poezia conține aromele unei întregi istorii de reverie, imposibil de redus la compartimente care să nu comunice între ele. De la Baudelaire și pînă la suprarealiști cîrulă „flogisticul” aceleiași arderi, într-o ștafetă a recuperărilor prin afinități. Cu Marcel Raymond, critica franceză se „deschide”, abandonînd cronologia exactă în favoarea asocierilor mai laxe și mai firești, ca și

Mircea Martin, *Geometrie și finețe*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2004

cum o istorie a poeziei ar putea fi, de fapt, „o evocare pasionată a celui lung poem pe care – spunea Shelley – îl scriu poezii de la începutul lumii.”

Despre geometrie în sensul cel mai propriu scrie Mircea Martin în studiul dedicat lui Georges Poulet. Prieten, de altfel, cu Marcel Raymond. Cartea adusă în discuție este *Metamorfozele cercului*. Cercului hermeneutic, teoretizat cîndva de Schlegel, îi corespunde, la Poulet, o formă a formelor, esențială în raporturile omului cu Dumnezeu, cu spațiul, cu timpul. Cercul, fără să fie construit, ca alte figuri, din muchii și unghiuri, echilibrează perfectă simetrie și perfectă spontaneitate. E, practic, expansiunea unui proiect de autor. De aceea, critica lui Poulet ignoră forma, îndreptîndu-și atenția spre motivațiile

„centrului” care a generat-o. Aruncînd coaja, cu tot cu experiențele conținute în ea, refuză, de fapt, imanentismul. Opus va proceda Jean-Pierre Richard, despre care Mircea Martin scrie aproape entuziast. E vorba, de fapt, despre aceeași adevărată foarte fin reglată la felul de-a comenta al autorului comentat. Jean-Pierre Richard obligă, compunînd critică în felul literaturii, la prospețime. Scriitorul, criticul și criticul criticului „stilizează” aproape la fel, așa încît nu mai există corecturi în cerneală roșie, ci un manuscris de-o singură culoare. Spune Mircea Martin, analiza se conformează citatului. Critica își (re) capătă intuiția poetică, precum la noi, odinioară, în „Jurnalul literar”, prin părerile lui Călinescu, la fel de „artist” și de plăcut la lectură ca mulți dintre autorii pe care îi discută. Pornind de la lucruri simple, Richard găsește pentru ele contexte generoase, „toalete” care le avantajează, care le vin bine, în așa fel încît cititorul le remarcă și ajunge, parcă din proprie inițiativă, să le „pefească”. Invers decît Huxley, Richard crede că literatura e scrisă de oameni fericiți sau, remarcă Mircea Martin cu un strop de ironie, „cel puțin pe cei despre care scrie încercă să-i facă fericiți.”

Însă fericirea nu trebuie să anestezieze conștiința, „umbra” unui scriitor, despre care scrie Gaëtan Picon. Nu există, în artă, naivitate, chiar „strigătele inimii sînt voci ale conștiinței” și, poate, de aici melancolia. Din teoretizarea ei și-a făcut un crez Jean Starobinski, autorul cu care se încheie seria întîlnirilor frumoase dintre geometrie și finețe. Ironia este o melancolie jucată, și invers. Ține, în orice caz, de un *sorbet* literar cu multe ace de gheață. Răcorește (adică vindecă...) dar și înțeapă. Are, altfel spus, virtuți multiple, unele contradictorii. Critic al interferențelor, al mișcărilor de du-te-vino este, *par excellence*, Jean Starobinski, potrivit, așa, să pună (provizoriu) punct unei cărți despre doi (sau mai mulți...) în unul. Despre „topograf” și despre „rafinat”. O sinteză, păstrînd diversitatea, de direcții critice, fără îndoială de citit și de discutat.

www.polirom.ro

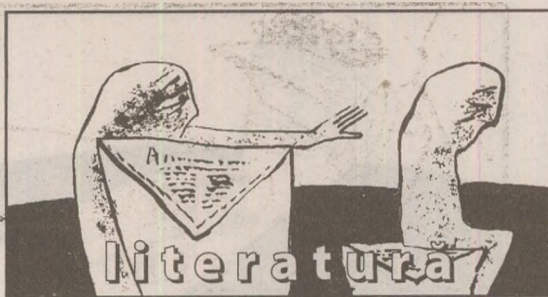
10 ani
ne vezi cît și mine

- Andrei Codrescu
Casanova în Boemia
- Vasile Gârnet
Intellectualul ca diversivne
- H. Bonciu
Bagaj... • Pensivnea doamnei Pipersberg
- Jorge Luis Borges
Adolfo Bioy Casares
Cărți scrise în doi

Suplimentul
„CULTURA”

Un săptămînal realizat
în colaborare cu *Ziarul de lași*

u 140 de ani în urmă, în noaptea de 18 spre 19 martie 1865, s-a stins din viață Nicolae Filimon. Posteritatea extraliterară a scriitorului e regretabilă, atât locul de naștere cât și acela în care își odihnește rămășițele lumesti fiind șterse din memoria contemporaneității, deși și-a dus întreaga viață în Bucureștii secolului 19 și a lăsat urme indubitabile despre reperiile ce-i jalonează existența.

Frumoasa biserică a lenii (pe strada cu același nume din centrul Capitalei), ctitorie a logofetesei Safta, cumnată a domnitorului C. Brâncoveanu, a dispărut din peisajul Bucureștilor după cutremurul din '77 în urma dispozițiilor expres ale Elenei Ceaușescu, deși această bijuterie de arhitectură scăpase teafără după seism (o neînsemnată spărtură în zidul unui sân al naosului). A fost, pesemne, prima victimă a furiei demolatoare de biserici a dictatorilor. Într-una din chiliile bătrâne ale sfântului lăcaș, chilii ce se întindeau în spațiul în care s-au construit ulterior „Arhitectura” și o baie comunală, s-a născut în anul 1819 prozatorul. Cu timpul, nimic nu a mai rămas nici din chilii nici din biserică unde a păstorit tatăne-său și în care Filimon a fost o vreme cântăreț în strană apoi epitrop până la sfârșitul vieții.

Scriitorul s-a săvârșit discret în cămăruța din „ospelul” Török de pe podul Mogoșoaiei. Familia, despre care rămâne bănuiala că nu l-ar fi iubit prea mult, depune grabnic o petiție la tribunal pentru inventarierea obiectelor defunctului și stabilește data înmormântării „pe 20 ale corentei”. Funeraliile au loc în cimitirul Bellu, abia înființat cu câțiva ani înainte. La ceremonie vor lua cuvântul, așa cum consemnează presa vremii („Cicala”, „Trompeta Carpaților”, „Opiniunea Națională”), personalități de frunte ale epocii între care Ion Ghica, Cezar Bolliac și N.T. Orășanu. Monumentul funerar, în marmură, se compune dintr-un soclu pe care se odihnește un înger cu o coroană în jurul capului (în gustul desuet al vremii) ce ține în mână dreaptă o trâmbiță ca semn al Judecății de Apoi. Construcția ar putea să treacă drept modestă pentru ochiul vizitatorului de astăzi, dar pe atunci reprezenta o marcă a opulenței (Bolliac susține că autorul *Ciocoilor*... ar fi lăsat urmașilor o moștenire de 700 de galbeni – veritabilă avere).

Lucrând la o monografie a lui Nicolae Filimon (apărută în 1985) am socotit de cuviință să ofer imaginea recentă a mormântului, singurele fotografii existente până atunci figurând în iconografia cărților lui Viorel Cosma (*Nicolae Filimon – critic muzical și folclorist*,

Editura Muzicală, 1966) și George Ivașcu (*Nicolae Filimon*, Editura Albatros, 1977).

Descoperirea sepulcrului lui Filimon nu a fost o întreprindere ușoară, întrucât în catastifele funebre instituții nu apărea numele scriitorului. Am apelat la „responsabil” (de altminteri om de treabă)

era vădit înspăimântată. Sarmiza a decedat după vreo trei sau patru ani uitând să-și onoreze promisiunea făcută cu solemnitate. Mormântul (figura 8, loc 52) a intrat în proprietatea fiicei sale, Alexandrina Ghenovici (trecută și ea în lumea celor drepi acum doi ani). Pe soclul monumentului lui Filimon stă

scris și astăzi „familia Sterea-Ghenovici”.

Pentru îndreptarea acestui sacrilegiu am înaintat memorii, de-a lungul a douăzeci de ani, către toți președinții ce s-au perindat în fruntea Uniunii Scriitorilor (începând cu D.R. Popescu și până la actuala conducere a breslei),

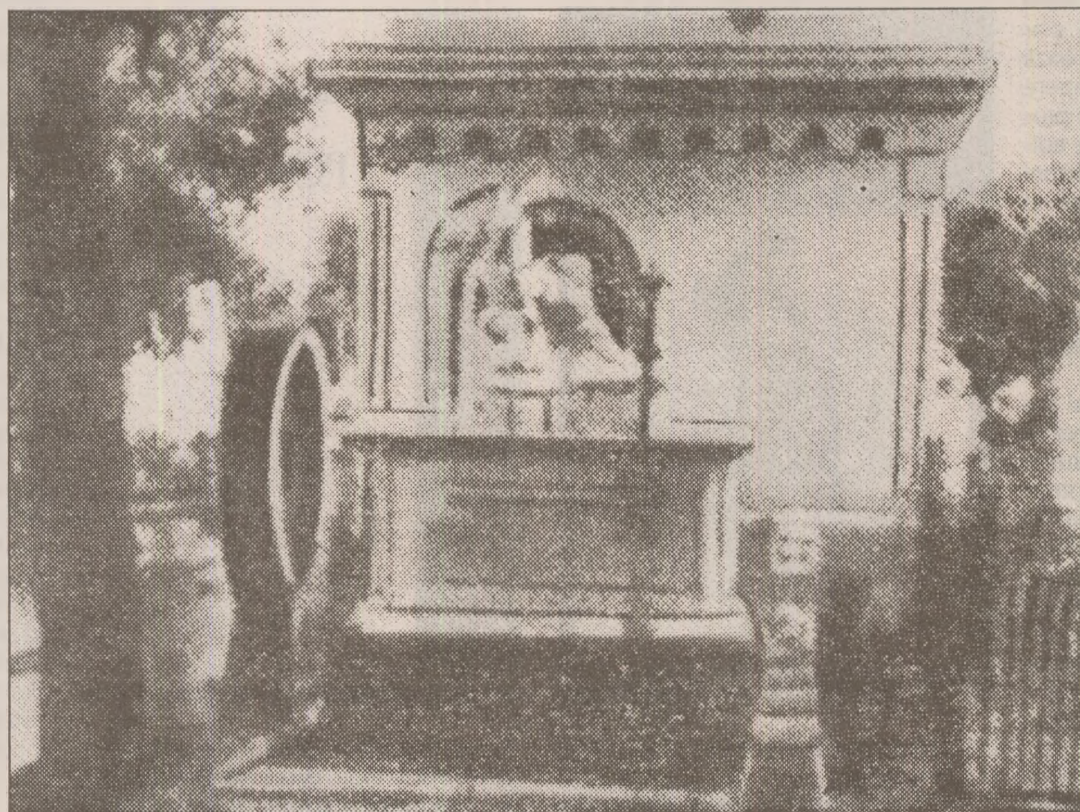
dar lucrurile au rămas încremenite în așteptare. În prima jumătate a lui noiembrie, anul trecut, am fost primit de vicepreședintele Academiei, domnul profesor Vlăduțescu, care a promis la rândul său că se vor face demersuri pentru rezolvarea „cazului”, dar încă nimic nu s-a clintit din inerție. „Lucrarea”, constând dintr-o plăcuță de marmură ce s-ar putea insera în spațiul dintre două locuri funerare (aparținând domeniului public) ar necesita infime cheltuieli chiar și pentru derizoriul buget ce se alocă anual culturii.

Plecând într-o călătorie în străinătate, Filimon trece cu diligența prin Călugăreni (mergând spre Giurgiu) unde constată stupefiat că locul unde s-a desfășurat „faimoasa bătălie dată de creștinul principe Mihai Bravul” nu e marcat prin nici un monument reprezentativ. Citez câteva rânduri premonitorii ale scriitorului, care ar putea să prefățească atât de necesarele măsuri reparatorii: „Iată tristul mod adoptat la noi pentru conservarea monumentelor publice! Iată cum se venerază memoria oamenilor mari, care și-au pus viața ca să ne dea o patrie liberă și respectată: în loc să le ridicăm monumente falnice, care să aducă aminte românilor că țărâna pe care stau este frământată de sânge de eroi, noi ne silim cât putem a desființa pe cele ridicate de părinții noștri.”

Se pare că părintele lui Dinu Păturică a avut o clipă de străluminare în ceea ce privește propria lui posteritate extraliterară.

Constantin MATEESCU

Fotografia unei posterități întristătoare

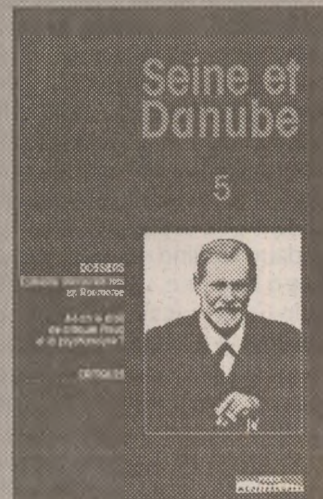
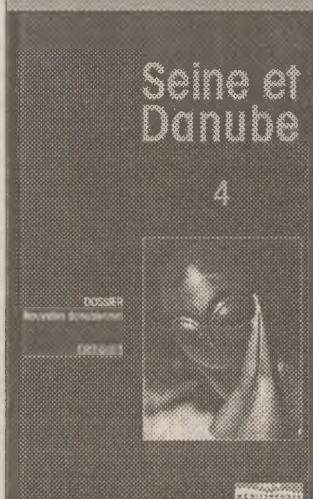
care, dotat cu însușiri detectivistice pe care nu i le-aș fi bănuț, m-a însoțit prin perimetrul central al cimitirului, cu cartea lui Ivașcu în mână, și a izbutit să identifice, după o dimineață de cercetări febrile, „îngerul de marmură” ce se înalță pe soclul monumentului. Surpriza a fost că numele lui Filimon și ale membrilor familiei (ce se vedeau cu claritate în cartea lui Ivașcu) fuseseră răzuite cu sârguință și cinism și înlocuite cu numele familiei Sterea-Ghenovici, ce cumpărase pe la sfârșitul anilor '50 parcela locului de veci de la o ultimă urmașă (probabil pauperă) a scriitorului.

Am vizitat-o pe doamna Sarmiza Eglantina Ghenovici într-o mansardă din blocul Adriatică, pe cheiul Dâmboviței. Era o bătrânică mică de statură, stafidită, trecută de 80 de ani (fusesse profesoară de franceză!) care m-a întâmpinat cu mefiență – justificată în conjunctura anilor '80 – și a promis că va reinscripționa pe soclu numele lui Nicolae Filimon, rugându-mă „din suflet” să nu mă adresez „la foruri”,

Sena și Dunărea

Am primit la redacție numerele 4 și 5 din *Seine et Danube*, revistă care apare cu sprijinul Institutului Cultural Român din Paris. Directorul publicației, Anne-Marie Froger-Carassou. Redactorul șef, Dumitru Tepeșneag. Nr. 4 își propune, printre altele, să susțină ideea că literaturile dunărene comunică, din aproape în aproape, astfel cum „înaintează” spre Est, în sensul marelui fluviu. Revista publică în traducere franceză un ciclu de „novele dunărene” (autori: ungurul László Darvasi, bulgarul Iordan Radickov, românul Cătălin Tădea) și un grupaj de poeme semnate de Angela Marinescu, Marta Petreu, Denisa Comănescu și Linda Maria Baros. Nicolae Bărna prezintă într-un studiu sintetic proza românească de după 1990. Nr. 5 este consacrat

scriitorilor germani de azi originari din România. Articolul introductiv este semnat de Dieter Schlesak. Sunt publicate poezii și texte în proză semnate de Hans Bergel, Oskar Pastior, Joachim Wittstock, Egonald Schlattner, Richard Wagner, Rolf Bossert, Herta Müller, Klaus Hensel ș.a. O secțiune a nr. 5 este dedicată unei cărți a psihiatruului francez Jacques Bénesteau care pune în discuție câteva aspecte ale moștenirii lui Freud. În amândouă numerele din *Seine et Danube* Georges Banu susține rubrica de însemnări teatrale „Carte blanche” iar D. Tepeșneag este prezent cu incisivele sale notații despre actualitatea literară franceză („Frappes chirurgicales”).

Critica edițiilor

Faraonii și Povestiri de Ion Agârbiceanu (I)

Uneori, întorcând ultima filă din cartea câte unui scriitor român clasic, adică viețuitor în secolele al XIX-lea sau al XX-lea, carte editată după trecerea lui Dincolo și mai cu seamă în ultimii zece-cincisprezece ani, mă-ntreb dacă nu ar fi bine să se înființeze, eventual după modelul așa-numitului (mi se pare) oficiu pentru protecția consumatorului de alimente, un oficiu de protecție a consumatorului de literatură clasică românească. Pentru că, tot uneori, cârțar fiind, adică, după cum am mai glosat, meseriaș lucrător de carte scrisă de alții, rămân uimit de... Nici nu mai știu de ce și de câte rămân uimit: de lipsa de profesionalism a îngrijitorului de ediție, lipsă care, s-ar părea, de altminteri, că-l și încurajează (ca să zic așa) să-și atribuie o pricepere pe care nu o are? De nepriceperile profesionale ale redactorilor din multe edituri? De indiferența editorilor-patroni față de calitatea produselor care le poartă „marca”? De nepăsările morale ale celor trei „factori” – îngrijitor, redactor, director de editură și patron – care concură cu ignoranțele și cu ifosele lor la stricarea unei cărți bine scrise de un autor clasic român?

Pentru că sugestia mea de mai sus ar putea fi interpretată pieziș, precizez că nu m-a dus și nu mă duce gândul la înființarea unui oficiu cenzorial împotriva cărților scrise prost, de indivizi lipsiți de talent artistic, deși un asemenea oficiu, ca și unul împotriva lăbărtării prostului gust pe micile ecrane și în sălile de spectacol (vezi „Adrian, stăpânul manelelor”) n-ar fi nici inutile și nici nu cred că ne-ar amenința intrarea în UE la termenul scontat. Căci, fiind vorba nu de gust estetic, de aprecierea valorii artistice, apreciere în care intră un anume quantum de subiectivitate, ci de *corectitudine textologică*, oficiul respectiv ar putea, pe temeiul unei critici științifice, la obiect și obiective, să aplice niște amenzi usturătoare editurilor și editorilor cărora nu le pasă de calitatea filologică a textelor clasice pe care le publică, deci le răspândesc prin tipar, multiplicând și răspândind, prin produsele lor, *texte falsificate* și contribuind astfel la deprinderea cititorului de rând, ba chiar și a profesorilor secundari și a celor universitari, cu greșeli ce pot provoca uneori speculații critice ridicule sau pot vicia decenii de-a rândul corecta reținere și înțelegere a unor texte. Vadă, cine vrea să se convingă de adevărul acestei afirmații, comentariul lui George Călinescu la *Memento mori (Egipetul)* ⁹ sau ediția versurilor lui M. Eminescu, *Poesii*, publicată de regretatul Petru Creția, în 1989, sub egida Editurii Academiei Române, la împlinirea a o sută de ani de la moartea poetului, și citească așa cum se cuvine, deci cu deosebită atenție, *Nota asupra ediției*, de la paginile I-XXXI. Anecdotic adaug că, fiind eu, în adolescență, vreme de o stagiune, sufleur la Teatrul Național din Craiova (care pe-atunci își avea sala de spectacole în clădirea Colegiului Național Carol I), l-am auzit, din „cușcă”, de două ori, pe marele actor George Vraca recitând *Satira III (Scrisoarea a III-a)* și spunând de fiecare dată nu „Darius al lui Istaspe”, așa cum îi cerea de altfel și rima „oaspe”,

ci așa cum apucase să învețe, greșit, „Darius al lui Ispaste”...

Dar nu despre greșelile din edițiile versurilor lui Eminescu era să fie vorba când am început acest articol. Pretextul l-au constituit cele două antologii de proze ale lui Ion Agârbiceanu menționate în titlu: *Faraonii* (București-Chișinău, [Editura] „Litera Internațional” [colecția] „Biblioteca școlară” [2003]) și *Povestiri* ([București] Editura „AXY” [„Colecția pentru școlari”, 2004]).

În calitate de cunoscător și de vechi editor al literaturii lui Ion Agârbiceanu, îmi îngădui să afirm că ambele cărți citate conțin texte reprezentative pentru talentul de novelist și de povestitor al scriitorului. Cred însă că selectarea povestirilor ar fi fost bine să fie mai riguroasă. Îmi permit să-mi exprim această opinie nu numai în calitate de simplu cititor al cărții publicate de Editura AXY, ci și în calitate de autor „subversiv” al antologiei, care, sub altă firmă, reproduce integral culegerea de povestiri ale lui Ion Agârbiceanu publicată de mine, în 1986, la Editura „Cartea românească”, în colecția „Mari scriitori români”. Dacă, având intenția să republice acea antologie, redactorul ori patronul editurii și-ar fi adus aminte de obligația lui/lor elementară de a mă întreba dacă mai sunt ori nu mai sunt de acord cu criteriile mele critice din 1986, probabil că aș fi modificat, în 2004, cuprinsul culegerii din 1986. Totodată, fie unul, fie celălalt,

mă-ntreb (retoric, de bună seamă!): oare cu cine dintre profesioniștii textologi vor fi discutat ilustrații autori ai actualei Legi a dreptului de autor de-au fost atât de neinformați asupra acestei discipline filologice atunci când au redactat textul pravilei?

Întorcându-mă la cele două antologii de nuvele și de povestiri din opera lui Ion Agârbiceanu, antologii care formează obiectul acestui articol, îndrăznesc să mi se pară că și reproducerea textelor a fost oarecum hoțită, de vreme ce nici una din cele două edituri nu cabulipsește (ca să zic așa, folosind un termen mai... grațios) să indice, prin cunoscuta formulă convențională „textele din acest volum au fost reproduse după...”, nici ediția de bază, cum i se spune, tot convențional, ediției matcă, nici numele celor cărora le-a revenit răspunderea pentru îngrijirea filologică a textelor. Dacă în ceea ce privește antologia de nuvele *Faraonii* răspunderea filologică ar putea să cadă în sarcina celor trei persoane ale căror nume sunt înscrise pe pagina 6 – editorii Anatol și Dan Vidrașcu și redactorul Ion Ciocanu –, în cazul antologiei de povestiri răspunderea îngrijirii sau neîngrijirii filologice a textelor nu poate cădea decât pe capul patronului editurii, dacă nu cumva și-l va fi fost pierdut înainte de a comite furtul antologiei în integralitatea ei. Adică pe capul unui anonim, din punctul de vedere al criticului textolog. Și astfel iese la iveală încă o lacună a Legii dreptului de autor actuale, care, neocupându-se de dreptul de proprietate intelectuală al îngrijitorului unei ediții, *permite unei persoane juridice să se implice în răspunderi profesionale de strictă specialitate individuală*, permișiune ce oferă, după cum se vede, posibilitatea comiterii unor grave abuzuri și încurajează cleptomania culturală.

G. PIENESCU

⁹ În *Opera lui Mihai Eminescu. Analize. Eminescu în timp și spațiu*, vol. V, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, p. 20, comentariu reproduș de I. Funeriu în exegeza d-sale Al. Macedonski. *Hermeneutica editării*, Timișoara, Editura „Amarcord”, 1995, p. 19.

am primit la redacție

- Aurel Iordache, *Ci undeva, la poalele tăcerii... Poezii (1934-1973)*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2004, 172 p.
- Mihail Bulgakov, *Scene moscovite. Foiletoane, schițe, povestiri, scenete*, selecție, traducere și note de Mircea Aurel Buiciuc, cuvânt înainte de Emil Iordache, Editura Polirom, Iași, 2004, 370 p.
- Emanoil Bucuța, *Mozaic, proză (Legătura roșie, Fuga lui Șefki)*, București, Ed. Cronica, 2004. 216 pag., 177.000 lei.
- Ury Benador, *Hilda*, roman, ediție îngrijită, prefață și note finale de Henri Zalis, București, Ed. Hasefer, 2005. 260 pag., 140.000 lei.
- Matei Călinescu, Ion Vianu, *Amintiri în dialog*, ediția a III-a, Iași, Ed. Polirom, 2005. 600 pag.
- Adrian Marino, *Pentru Europa. Integrarea României. Aspecte ideologice și culturale*, ediția a II-a, revăzută și întregită, cu un post-scriptum al autorului, cuvânt înainte de Silviu Lupescu, Iași, Ed. Polirom, 2005. 284 pag.

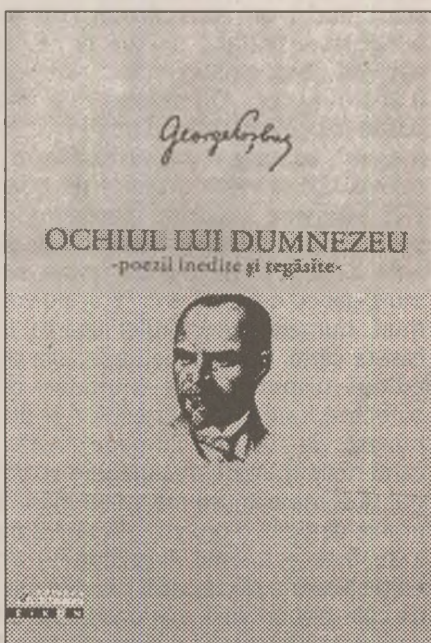
Istorie literară

Dacă nici Coșbuc, atunci cine?

Pe cât este de popular George Coșbuc (sau, mai precis, pe cât era de popular), ne-am aștepta ca opera lui să fie cunoscută până în cele mai mici amănunte și editată integral, ca a lui Creangă. Recitat, nu cu multă vreme în urmă, la toate serbările școlare, la concurență cu Eminescu, George Coșbuc era un familiar al publicului școlar, iar această familiaritate dădea iluzia că e un scriitor care nu ne mai poate rezerva nici un fel de secrete. Ca scriitor popular, Coșbuc este, în poezie, echivalentul lui Creangă, cu o la fel de rafinată și densă erudiție a tradițiilor regionale și naționale. Dacă însă Ion Creangă beneficiază de multă vreme de o ediție critică de opere complete, posteritatea lui George Coșbuc nu s-a învrednicit încă într-o astfel de performanță, ce ar fi ținut de domeniul firescui cu atât mai mult cu cât avem de-a face cu un scriitor ce s-a bucurat de o mare popularitate, factor favorizant, în principiu, pentru satisfacerea unei curiozități integrale față de o operă relativ ușor de cuprins. Dacă nici Coșbuc nu a beneficiat până acum de o ediție critică de *Opere complete*, atunci ce să ne mai așteptăm la astfel de ediții, ca ideal cultural ce face parte din normalitatea unei culturi, în cazul unor scriitori foarte productivi și mai greu de cunoscut în amănunt, cum sunt Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu sau Tudor Arghezi?

Coșbuc pare astăzi (și chiar este) un subiect încheiat pentru critica și istoria literară, ca Vasile Alecsandri sau Dimitrie Bolintineanu: un clasic bine înrămat, un autor definitiv clasat, ca și alți tradiționaliști. În interpretarea critică, oricât de inovatoare, locul său nu mai poate fi schimbat. Și totuși arhiva Coșbuc nu e epuizată: numeroase poezii din perioada începutului de elev născădean au rămas în revista manuscrisă a liceului, „Muza someșană”. Descoperiri ale unor scrieri minore animă posteritatea recentă a lui Coșbuc, într-o competiție a ineditelor care ne-am fi așteptat să înceteze de multă vreme. Un profesor bistrițean, Constantin Catalano, a alcătuit în 2001 o antologie din opera elevului poet George Coșbuc, fără convingerea că a epuizat materialul industriuosului ucenic. Mai recent, istoricul literar clujean Mircea Popa a făcut o investigație sistematică în toate zonele în care au rămas pe dinafara unei ediții de opere poezii nereeditate: în manualele didactice la care poetul a fost coautor, în manuscrise, în periodice, versificări ocazionale – cuprinse generos în volumul *Ochiul lui Dumnezeu (poezii inedite și regăsite)*, apărut ca urmare a colaborării dintre editurile Charmides (din Bistrița) și Eikon (din Cluj-Napoca). De notat și sprijinul financiar acordat de Biblioteca Județeană Bistrița-Năsăud și de Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud. Consiliul Județean Bistrița-Năsăud a contribuit decisiv și la tipărirea volumelor 21 și 22 din ediția critică de *Opere* Liviu Rebreanu, realizată de Niculae Gheran – ceea ce dovedește că în vremuri anormale, ca ale noastre, se pot găsi soluții disperate pentru editarea clasicilor, revendicați pe bună dreptate de comunități regionale. Îndrăznesc să sper că o ediție critică de *Opere complete* George Coșbuc s-ar putea realiza mai repede cu sprijinul forurilor

George Coșbuc, *Ochiul lui Dumnezeu (poezii inedite și regăsite)*, ediție îngrijită și prefată de Mircea Popa, Editurile Charmides și Eikon, 2004, 234 p.

culturale județene din Bistrița-Năsăud decât prin decizia unei instituții centrale.

Gavril Scridon a inițiat în 1966, la Editura pentru literatură, devenită apoi Editura Minerva, o ediție de *Opere alese* George Coșbuc, alcătuită după un păgubos procedeu al selecției, agreat de regimul comunist în așa-zisa „valorificare a clasicilor”, practică cu precauție în perioada proletcultistă. E adevărat că după înființarea Editurii Minerva și crearea unui colectiv editorial profesionist s-a putut pune în aplicare, nu fără piedicile cenzurii, principiul editării integrale a unui clasic, dar de care Coșbuc nu a beneficiat. În *Nota asupra ediției*, însoțind primul volum, Gavril Scridon își înfățișa astfel proiectul: „Prezenta ediție își propune să cuprindă, pentru întâia oară, cea mai mare parte din opera lui George Coșbuc: poezie originală, proză literară, studii, publicistică, traduceri, corespondență. O ediție cuprinzătoare a operei lui Coșbuc este o veche cerință a culturii noastre. (...) Ediția prezintă următoarele, în limitele posibilităților și ale exigențelor, să cuprindă opera lui Coșbuc, reconstituind, în esență, drumurile creației” (p. LVII). După cum se va dovedi, ediția Coșbuc, începută într-o notă de oarecare modestie, va depăși posibilitățile editorului. Ritmul ei de apariție

a fost foarte lent: în 1966, volumul I cuprinde *Balade și idile*, inclusiv secțiunea de *Cântece I-XLV*, cu note și variante extinse (p. 199-385); în 1972, volumul II include *Fire de tort*, *Ziarul unui pierde-vară*, *Cântece de vitejie*, cu note și variante la p. 345-483; în 1977, volumul III (la care voi reveni) încheie opera poetică, editând selectiv poeme din periodice, poeme postume și „diverse”; în 1979, volumul IV tipărește *Scrieri în proză*; în 1982, apar simultan volumele V și VI, cu *Traduceri*. De la volumul VII, 1985, ediția critică este preluată de Gheorghe Chivu, cu prefată și comentarii de Alexandru Dușu, cuprinzând traducerea *Divinei Comedii*, extinsă și în vol. VIII, 1988, pentru ca în vol. IX, apărut abia în 1998, să fie editate comentariile coșbuciene la *Divina Comedie*. După patru decenii de la începerea ei, ediția selectivă Coșbuc nu s-a încheiat nici astăzi, rămânând complet pe dinafara ei secțiunile de publicistică și corespondență, iar parțial secvențe din poezie și proză. Deși vremea propice operei lui Coșbuc a cam trecut, rămânem cu o datorie anacronică față de opera lui. Înfruntând acest anacronism, e bine că onești cercetători ca Mircea Popa și Constantin Catalano se străduiesc să acopere aceste restanțe ale istoriei literare, chiar dacă centrul de interes al restituirilor s-a mutat, ca atracție, mult mai aproape de noi, spre sfârșitul perioadei interbelice și la începutul perioadei contemporane.

Putem conta pe adevărate revelații în restituirile lui Mircea Popa din volumul *Ochiul lui Dumnezeu*? Fără îndoială că nu! Și nici editorul nu-și supralicitează descoperirile sau redescoperirile. Se raportează la evidențele bibliografice ale lui Gavril Scridon din *Opere alese*, volumul III, unde se estima (la p. 522) că au rămas pe dinafara ediției aproximativ o sută de poezii din diverse perioade de creație, cele mai multe din anii liceului născădean. Mircea Popa își propune, după propria mărturisire, să facă un bilanț al restituirilor coșbuciene: „Criteriul general care ne-a folosit ca îndreptar a fost acela ca ele [poeziile] să nu fi fost cuprinse până acum într-una dintre edițiile poetului, nici în cele antume și nici în cele postume” (p. 13). Cea mai importantă contribuție a ediției lui Mircea Popa o constituie adunarea poeziilor lui Coșbuc create special pentru manualele școlare, deci adaptate la scopul didactic. Rezultatul explorărilor îl reprezintă 78 de poezii neincluse în alte volume până acum. Aria lor tematică e destul de cuprinzătoare: credința religioasă (*Înima copilului, Dumnezeu*

și părinții, *Îngerul copiilor, Mila domnului, Ochiul lui Dumnezeu, Isus Mântuitorul, Întrebări despre Dumnezeu, Dumnezeu veghează etc.*), povești (*Pe cine iubesc?, Povață, Bunătate și cinste*), iubirea de părinți (*Copilul iubitor de mamă, Mama și copilul*), respectul pentru vârstnici (*Bătrânul și copiii*), fenomene ale naturii, anotimpuri, plante, animale (*Iedera, Secetă și ploaie, Cosașul milos, Pe câmpie, Zâna florilor, Cântec de mai, În pădure, Păsărica, floarea, valea, Apa călătoare, Pescarul etc.*), cele mai multe sunt din această categorie), recomandări și elogii profesionale (*Roșiorul, Fierarul, Dogarul, Doctorul, Zidarul, Cizmarul, Plugarul*), jocuri (*Cântecul soldatului, Copilul neastâmpărat*). Tehnica versificației e simplă, adecvată destinației didactice, ceea ce nu înseamnă că lipsesc ingeniozitățile. Regia textului nu are mari subtilități. Singura echivalență metaforică insolită mi s-a părut aceea dintre pădure și oraș (p. 51 și 87). E diminuat, chiar neutralizat, accentul ardelenesc, remarcat de G. Călinescu în coloratura lexicală a poeziei coșbuciene. Versificația ușoară construiește o poezie a elogiului solar, a muncilor câmpului, o poezie a celebrării naturii și a anotimpurilor. Uneori e adoptat modelul folcloric, ca într-un fel de invocație sau descântec: „leși, sfântule soare! leși din închisoare! De ne adu zori! Cu privighetori! / ?i-nălzește florile! leși din nor, de după nor! / Dă verdeață luncilor! / Loc de joc copiilor!” (*Cântecul soarelui*, p. 89). Am regăsit cu bucurie textul unui cântecel din copilărie, *Vânătorul*: „Iepurași, fugiți acum! / Hai la crâng, nu stați în drum! / Vânătorul dacă vine, / N-are să vă fie bine!” (p. 49). Fluența versurilor susține cantabilitatea și transparența mesajului, asigură accesibilitatea necesară vârstei căreia i-au fost destinate poeziile didactice.

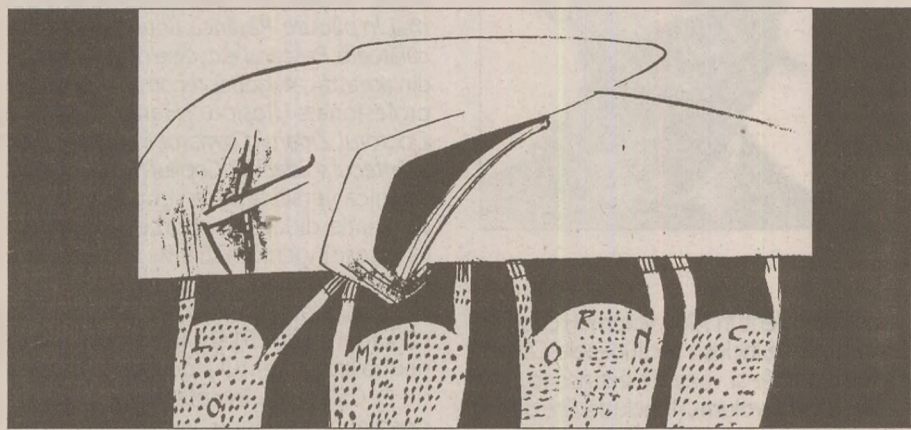
În cea de-a doua secțiune (p. 95-122), Mircea Popa reproduce din manuscrise poeme destul de ample și greoaie, cu o narațiune istorică (*Episod războinic, Stăncile strigă Amin*), legendă-baladescă (*Călărețul străin, Coardele de aur*) sau anecdotică (*Arabii și dracul, Îngerul păzitor*). Din periodice (p. 123-189) provin două categorii de poeme: traduceri cu virtuți de versificație narativă, plus epigrame și ghicitori fără prea mult haz. Ocazionalele (p. 191-203) nu depășesc valoarea de album sentimental. În *Addenda* (p. 205-228) Mircea Popa plasează poemele elevului Coșbuc, restituite anterior de Constantin Catalano. Mai ales acestea ar fi fost cu adevărat inedite, căci sunt preluate dintr-o revistă manuscrisă, „Muza someșană”. Altfel, volumul îngrijit de Mircea Popa reunește „poezii regăsite”, risipite în diverse surse și aflate pe punctul de a fi uitate. Aparatul critic e deficitar, informațiile sunt uneori insuficiente sau chiar absente. Nu știm care sunt argumentele pentru care poeziile nesemnate (p. 132, 133, 134 etc.) sunt atribuite lui Coșbuc. Destule greșeli de corectură afectează lectura. Există riscul de a perpetua confuzii printre scrierile minore ale lui Coșbuc. A pune ordine absolut necesar. Sunt (re)descoperiri care nu schimbă cu nimic nici ierarhia internă a scrierilor lui Coșbuc, nici, cu atât mai puțin, locul poetului în istoria literaturii. Ceea ce nu știrbește cătuși de puțin meritul documentar al ediției lui Mircea Popa.

Ion SIMUȚ

În replică

Polifem, cărțarul

Stiam din experiență – a altora – că o amănunțită aplecare asupra unei ediții critice, aparținând dlui G. Pienescu, nu promite nimic bun editorului, nu pentru că e o ediție perfectă – sau pe aproape – n-ar fi posibilă, ci fiindcă spiritului d-sale de o neasemuită agerime, pe un fond de incomparabilă erudiție, nimic nu-i scapă: erorile, inadvertențele, felurile lipsuri, pierderile din vedere și alte cusururi ale muncii editorului scandalizează ochiul critic, editorul e culpabilizat. De aceea, nu m-am așteptat, aflând că se va ocupa de ediția de *Correspondență* Ion Luca Caragiale, sub îngrijirea mea apărută, să-și modifice traseul condeiului.

Faptul, însă, de a nu descoperi acestei ediții nici un merit, dar nici unul, m-a pus pe gânduri, nu în privința capacităților mele de vechi editor, pe care nu le socotesc infailibile, ci asupra acelei balanțe pe care o ține în mână judecătorul, când se pronunță. Ceva m-a neliniștit de cum am citit titlul cronicii: *Correspondență necorespunzătoare* – și asta deoarece corespondența aparține marelui clasic – și nu îngrijitorului de ediție. Drept este, însă, că titlurile scurte sunt mai percutante...

Așa deci și prin urmare, cum zice școlarul încolțit, în chiar cel de al doilea paragraf al cronicii – amănunțită, de altfel – citesc: „Apariția acestui volum de scrisori caragialiene, în anul 2004, la Editura pentru Literatură Națională, în colecția «Opere ale literaturii române», cam pleonastice titulaturi...» și nu realizez ce ar putea fi pleonastic aici. Dar în acest amplu paragraf, cronicarul își manifestă preferința față de ediția din anul 2000, încheiată cu un grupaj, dacă nu mă înșel, de 103 scrisori, din cele peste 900 cunoscute până în prezent, „grupaj alcătuit cu mare rigurozitate selectivă – poate chiar cu prea mare rigurozitate selectivă – prin care editorii au urmărit, probabil, eliminarea din corespondență a stereotipismului felicitărilor și răspunsurilor la felicitări și totodată a pieselor cenzurabile, precum

și a celor presupuse a nu-l interesa pe ipoteticul lector de corespondență caragialiană.”

Prilej de a aprecia că Editura pentru Literatură Națională ar fi procedat mai cuminte dacă ar fi încheiat ediția cu volumul al doilea, conținând acea riguroasă selecție de epistole. Totuși, ideea unui tom cuprinzând integralitatea corespondenței caragialiene află o fărâma de bunăvoință la cronicar, citând, din ediția în două volume, din 1971, de *Opere* largile referințe la aplicațiile de ortografie, ortoepie, la „fonetica specială” a clasicului, din care era de învățat ceva. Ocazie, se pare, iremediabil pierdută de mine: „...pentru a realiza o ediție corespunzătoare a corespondenței de asemenea corectă, dl. Barbu Cioculescu ar fi trebuit ca, ținând seama de sugestiile și normele de mai sus, să colaționeze integral textele scrisorilor cu manuscrisele lor” (s. G.P.). Și anume, ca „să extragă, din această colaționare, argumentele pentru păstrarea, fie pentru emendarea prin conjectură a unor forme lingvistice din scrisori.”

Observația dlui Pienescu este justă și fundamentală, cu unica obiecție că în acest caz ar fi realizat o ediție pe cont propriu și nu reeditarea plus completarea ediției Șerban Cioculescu – așa cum mi-a propus editura. Am înțeles, deci, într-un singur corp, ediția de *Correspondență* din 1942, adăugându-i zestrea epistolară din volumul de acte și documente caragialiene din 1963. Am crezut a fi explicat foarte limpede această opțiune în *Nota asupra ediției*. Acolo, ca și în prefață, trimiteam la prefețele din edițiile respective, cu paginile la care puteau fi studiate, în *Caragialiana*. Și în aceeași idee, încheiam ediția cu un articol al lui Șerban Cioculescu, referitor la respectiva corespondență.

Neîndoios, procedând la colaționarea scrisorilor în manuscris – acțiune în bună parte imposibilă, din lipsa tocmai a manuscriselor în destule cazuri, m-aș fi dumirit și asupra unor erori ale ediției din 1942, pe care, din comoditate, dacă vreți, le-am moștenit. (Di Pienescu

nu e mulțumit nici de acea ediție!) Luând de bună ediția de bază, cu „nepermis de multe ei greșeli” ortografice, aș fi adăugat și altele, de o capitală însemnatate, cum ar fi faptul de a fi transcris cu majusculă numele zilelor săptămânii, lunilor – așa cum normal era în 1942 și nu cum este astăzi. Mărturisesc că a operat aici un subiectivism în adevăr de neiertat: am rămas cu această preferință din anii adolescenței. În ediție, m-am gândit a păstra ceva din parfumul epocii. Poate am greșit.

Din același scrupul nu am dus la limită aplicarea normelor actuale de ortografie și ortoepie, spre a nu răpi cititorului posibilitatea de a auzi mesajele caragialiene așa cum fuseseră scrise. Dar în acest mod m-am atins cât mai puțin de integritatea textului. Nu am procedat așa însă când, neintervenind, textul ar fi apărut obscur. O fidelitate care m-a costat în ochii cronicarului, cărțar – termenul îi aparține – necruțător în domeniu. Cât privește greșelile de tipar, aici intervine mândria corectorului profesionist care am fost un lung șir de ani – de voie, de nevoie, de nevoie mai mult, dar cu devotament. Pe acele vremuri, numele corectorului apărea în caseta cărții, publicațiile, redacțiile de edituri dispuneau de plutoane de corectori, care citeau în cucluri și dispuneau de un „cap limpede”. Astăzi, când noile metode de culegere ar trebui să elimine în cea mai mare măsură erorile de tipar, o profesie dispăre, spre a se face economii, îngrijitorului de ediție îi revine să citească, precum mie, de câte trei ori vreo mie două sute de pagini tipărite cu literă măruntă. Dar și așa, greșelile de tipar sunt mai puține decât cele foi albe, care l-au iritat pe cronicar, nenumerate și prea multe –

și încă nu știe totul!

Alte obiecții sunt, din păcate, de rea credință. Mă refer, bunăoară, la învinuirea că adnotări și completări ale lui Șerban Cioculescu, culese în text și nu în note de subsol, tipărite cu același corp de literă, provoacă lectorului confuzii. Acesta n-ar mai putea ști cui aparțin ele. Or, respectivele adnotări sunt, cu toatele, culese cu corp șase, deci cu un alt corp, iar prin conținutul lor nu lasă loc nici unei îndoieli asupra provenienței. Caragiale către Zarifopol: „Scrie-mi cu ce parte sau stradă principală se învecinește Fichtestrasse, pe plan nu o găsesc”. Nota – de altfel de subsol: „Noul domiciliu al lui Paul Zarifopol la Lipsca”. La pagina 57, sub scrisoarea LXXVI, tot către același, nota, în text: „Pe fața c.p. ilustrate, cu legenda *Lübeck* – inneres der Schiffer-gesellschaft, Caragiale a însemnat: Stabilitiment – mai bătrân decât descoperirea lui Columb – extraordinar de interesant... Prosit”. Text care în nici un chip nu pune probleme de identitate. Iar în cronică dlui Pienescu sunt douăzeci și două, dacă le-am numărat bine, de asemenea trimiteri fără obiect și în pur delir.

Dând crezare cronicii, mistuind-o, cititorul va socoti că ediția de mine îngrijită este catastrofală și numai dacă se întâmplă să fie un fidel cititor al dlui G. Pienescu se va amuza, ca de încă o execuție în stil. Cum că o asemenea modalitate de a cerceta numai bucătăria unei case duce la necunoașterea unor interioare posibil fastuoase, aceasta e o altă chestiune, în care a ne pronunța ar însemna a fi, la rândul nostru, polemici, ceea ce nu intenționăm, dat fiind via simpatie ce purtăm criticului. Dacă însă cititorul va pofti să cunoască în substanță corespondența caragialiană, el va trebui să citească ediția – sau să „lectureze” o altă cronică.

Barbu CIOCULESCU

am primit la redacție

- Elis Râpeanu, *Valea Călugărească pe spirală de timp*, monografie, Ploiești, Ed. Printeuro, 2004. 342 pag.
- În radarul epigramei: poliția, jandarmeria, circulația, pompierii, îngrijirea culegerii, note și cuvânt de întâmpinare de Elis Râpeanu, Ploiești, Ed. Printeuro, 2004. 152 pag.
- Leonard Gavrilu, *Judecăți critice*, vol. I (2003), Pașcani, Ed. Moldopress, 2004. 232 pag.
- Augustin Cozmuța, *Punct critic*, comentarii literare, Cluj-Napoca, Ed. Reoprint, 2004. 240 pag.
- Iulia Balcanas, *Filme americane*, București, Ed. Cartea Românească, col. „Debut”, 2005 (versuri; prezentare oe ultima copertă de Florin Iaru). 56 pag.
- Nicolae Pogonaru, *F.M.I.*, Buzău, Ed. Fundației Academice „Vasile Voiculescu”, 2004 (versuri). 70 pag.
- Ion Gheorghe Pricop, *Balada vârstelor*, prefață de Theodor Codreanu, București, Ed. Cartea Românească, 2004 (versuri). 256 pag.
- Cenaclul Literar „Semenicul” Reșița, *Sala albastră doi*, antologie de versuri, prefață de Gheorghe Jurma, Reșița, Ed. Timpul, 2004 (versuri de Iulian Barbu, Ana Maria Bortiş, R.H. Daria, Alexandru Diniași, Andreea Dragoescu-Iovan, Monica Havași, Alexandra Gorghiu, Adrian Iovan, Octavia Sandu, Oana Raluca Topală, Valeriu Vișan, Mihaela Voinescu). 88 pag.

**prepeleac
de Constantin Ţoiu**

Niște moftangii, mon șer!

Nu știu ce-ar fi spus publicistul I. L. Caragiale dacă, în epoca lui, vreunul din confracții săi cunoscuți ar fi fost excluși tam-nesam de la un ziar la care ei ar fi scris de mult timp, fără să li se explice nimic.

De scuze, nu mai vorbesc. Sau măcar să li se fi adresat mulțumiri pentru colaborările avute, cu regretul că direcția ziarului respectiv înnoindu-se, totul ar fi căpătat o altă orientare. Se întâmplă. Normal!

Dar să nu suflă o vorbuliță... Iată o dovadă nu numai de lipsă de educație, dar și de proastă creștere crasă.

De când suntem liberi, parcă suntem mai mitocani ca niciodată. Ca și cum nouă acesta ne-ar fi fost felul; dar, din lipsă de libertate, nu-l puteam dovedi din plin.

Or, acum este cel mai fericit moment să profităm, dând frâu liber bădăraniei!

Nu-l cunosc pe noul june-prim al noului *Cotidian*. Cu a sa figură tenebroasă de anchetator de lume bună, proaspăt școlit, despre scris, el totuși trebuie să afle ce spunea Caragiale: *Toți suntem iritabili; expresivi sunt numai unii...*

Cu această ocazie, cum mi se întâmplă, îi luai măsura. Dânsul e un activist de modă nouă, cu ochi rimelați. Un personaj. Căruia un bun prozator i-ar putea asigura nemurirea. Nici Dinu Păturică nu fusese o simplă ficțiune – mai întâi, el a existat în carne și oase!

Se mai spune, apoi, mai de mult, că eu aș avea darul premonițiunii, verificat. Corect. Dacă așa-i, nu-i văd bine pe imprudenți.

Oricât aș întoarce-o eu și aș învăț-o, ajung tot la vorba clasică a lui nea lancu: *Niște moftangii, mon șer!*

În vechiul *Cotidian*, scriam tabletele noastre de scriitori, N. Balotă, N. Breban și cu mine. Nu știu dacă ceilalți doi au fost anunțați sau nu ne azvârliră pe toți laolaltă ca pe niște măsele stricate.

Ce m-a frapat pe mine este că o *lașitate generală* puse stăpânire pe ceilalți ziariști din generațiile mai vechi, care au continuat să semneze, fără să le pese de excluși. Halal!...

Să fie gazetarul oare totdeauna ceva... sub un veritabil scriitor?

Ultimul meu articol din acest *Cotidian* depășit se intitula *Uraganul Bănescu* și a apărut pe data de 5 noiembrie 2004, cu trei săptămâni înainte de alegeri.

Era, clar, altă proorocie!... Tot așteptând o explicație, sperând că redacția se molipsise de la boieria lui Ion Rațiu, mai aveam gata scris un articol, pe care nu mi l-a mai solicitat nimeni și pe care îl ofer cu plăcere cititorilor fideli ai *României literare* contemporană (ca purtări) cu I. L. Caragiale.

Iată fragmentul final scris imediat după alegeri: *Monsieur Sans-Gêne!*

...Unii au zar la table... Eu trei de șase-șase la rând pot să dau ori de câte ori sunt alegeri și trebuie să fie instalată noua căpetenie a statului. Cum a fost cu simpatul șef de echipaj care, de Anul nou, în Piața Universității, ne-a urât la mulți ani fără fasoane, ducând direct sticla de șampanie la gură.

Generațiile mai vechi or fi văzut la București piesa celebră a lui Sacha Guitry, *Madame Sans-Gêne*, franțuzoaica, eroina populară fără fițe.

Acum, putem să spunem și noi, români, că avem de asemeni așa ceva, la genul masculin... un *Monsieur Sans-Gêne!*

De-ar da Domnul ca, la anul, bând dumnealui din nou șampania, să nu ridice simandicos deștul ăl mic în sus – turmentat de elogi... ■

De mai multe luni, în spațiul public românesc se vorbește foarte mult (cu un termen de specialitate intrat în circulație cu această ocazie) de *denominarea* monedei naționale. Economisti, bancheri, politicieni și jurnaliști folosesc, pentru a denumi obiectul discuțiilor, două sintagme principale: *leul nou* și *leul greu*. În actele oficiale (o lege din iulie 2004, cu completări ulterioare) nu apare decât *leul nou*. Moneda națională a României, *leul*, va fi denumită astfel încât 10 000 *lei vechi*, aflați în circulație la această dată, vor fi preschimbați pentru 1 *leu nou*; începând cu data de 1 iulie 2005 contabilitatea se ține în *lei noi*, denumiți, potrivit legii, *lei*; „*Leul nou* va fi unitatea monetară națională a României, denumită în continuare *leu*”; „facturile (...) se întocmesc în *lei noi*” etc. Denumirea *leu nou* e una tranzitorie, contextuală, necesară pentru a face diferența între cele două monede care vor circula în paralel: *lei noi* - *lei vechi*. Nu e ușor de descoperit cine a lansat formula *leului greu*; e însă destul de clar că ea provine tot din mediul specialiștilor în finanțe, pentru că a fost folosită de la început în anunțarea și dezbateră procesului. În momentul de față, în uzul curent, cele două desemnări se concurează reciproc: *leul nou* e oficial, dar *leul greu* pare să se bucure de mai mare popularitate. Prețurile se afișează în genere în *lei grei*, dar nu e exclusă din anunțuri nici cealaltă formulă. Pe Internet, o verificare cu motorul de căutare Google oferă un rezultat interesant în forma nearticulată, desemnarea *leu nou* (cu 7.250 de apariții) este mult mai frecventă decât *leu greu* (identificat doar de 468 de ori); în schimb, prin articulare, raportul se inversează în mod spectaculos: *leul greu* apare cu 20.600 de ocurențe, iar *leul nou* numai cu 266! Rezultatele statistice par să sugereze că sintagma oficială este preferată în enumerări, în indicarea de prețuri, în contexte generice, pe când cea oficioasă e mult mai folosită în discuții și comentarii care individualizează („*Leul greu* ne scoate la prânz în Europa”, *Ziarul Financiar*) și în stilul familiar („ce m-o-i face când 'om trece la *leul ăsta greu?*”, *Jurnalul Național*).

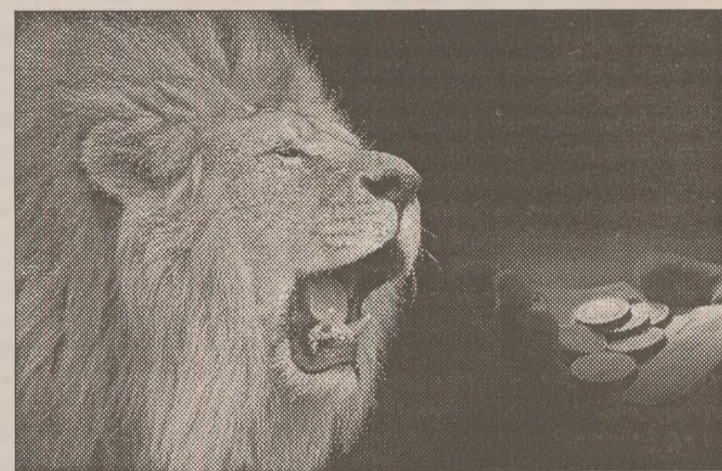
Evident, ambele denumiri sînt perfect acceptabile, chiar dacă unii marchează caracterul neoficial al formulei *leu greu* prin punerea între ghilimele sau prin mărcile de distanțare *ășa-zis*, *ășa-numit*: „am auzit diferite păreri despre *ășa-zisul leu greu*” (parerea.com); „adoptarea *ășa-*

numitului leu greu” (*Ziarul de Mureș*); „populația a primit bine *ășa-numitul «leu greu», leul nou*” (revista 22). Unii par să considere sintagma *leu greu* ca incorectă („denumirea corectă ar fi de *leu nou*”, *Gazeta de Bacău*), alții se arată chiar indignați și disprețuitori: „restul de formulări cu «leu greu», «leu ușor» și alte bazaconii sunt pentru maimuțele mici” (lug.ro). În schimb, cîte ceva e convins că denumirea normală este *leu greu*, cealaltă fiind populară: „în «leul nou», cum îi spun țărani *leului greu*” (*Jurnalul Național*).

riscă să trimită la alte sensuri, negative, pe care le are în limbă adjectivul *greu* („apăsător”, „împovărat”, „dificil” etc.). Ziariștii noștri nu pot însă rezista tentației jocurilor de cuvinte în care sînt implicate sensuri diferite ale perechii de antonime *greu* – *ușor*: „sigur că e mai *ușor* cu *leul greu*” (*Ziarul Financiar*); „*leu greu* pentru țărâna *ușoară*” (*Jurnalul Național*); „trecerea la «*leul greu*», mai «*ușor*» cu patru zerouri” (siveco.ro.), „prețuri *ușoare* în *lei grei*” (*Curierul Național*); „vom avea *lei «grei»*,

**păcatele limbii
de Rodica Zafiu**

„Leu greu”

Sintagma *leu greu* își justifică succesul prin caracterul ei deopotrivă metaforic și aliterativ. Funcția poetică a limbajului (din schema comunicării în versiunea lui Roman Jakobson, despre care studenții facultăților filologice aflau în primele cursuri de lingvistică generală și care acum a intrat și în manualele de clasa a IX-a) nu încetează să producă ilustrații ale importanței sale. În plan prozodic, rima *leu - greu* (păstrată și la plural: *lei - grei*) contribuie cu siguranță la efectul și popularitatea sintagmei. În plan lexicosemantic, adjectivul *greu* e folosit cu sensul „puternic, valoros, important”, implicând o evaluare pozitivă, existentă – mai ales în limbajul familiar – și în alte contexte (oameni *grei, greii*; în legătură și cu tiparul „om cu greutate”, „vorbă cu greutate”). În cazul monedei, greutatea înseamnă condensarea unei valori mai mari; metafora, care exista deja în terminologia economică, este imediat sesizabilă (înțelegerea ei se bazează poate și pe vechea opoziție între banii de aur și cei de tinichea) și nu

dar și buzunare „*ușoare*” (crisana.ro). Mai puțin fericite sînt combinațiile imagistice în care gazetarii vor să utilizeze potențialul figurat al omonimiei dintre *leul*-monedă și *leul*-animal: „un *leu* cu «o coamă» de euro, alături de cel pe care îl știm, mai slăbănog” (*Libertatea*); „de ieri, *leul greu* a fost scos la plimbare prin piețe” (*Jurnalul Național*); „*leul greu* a apărut în circuitul pieței” (ib.); „*leului greu*, ieri apărut pe etichete, abia îi cresc colții” (ib.); „cât de fioros este *leul greu?*” (*România liberă*). Jocul omonimiei produce oricum efecte comice: „tăierea zerourilor din coada *leului*” (*Adevărul*).

Ca de obicei, ne abținem de la previziuni, mai ales într-un domeniu în care condiționările extralingvistice sînt majore. Deocamdată, formula *leu greu* are succes; nu putem însă ști ce se va întâmpla cu ea după introducerea noii monede. Putem doar bănuși că va dispărea cu totul odată cu *leul* însuși, dacă lucrurile merg în direcția deja stabilită a viitoarei renunțări la moneda națională. ■

Acum vreo 13 ani (mai exact în 1992) publicam, mai curînd într-o doară, un articol într-o mică publicație româno-americană, explicînd de ce partidul republican este preferabil celui democrat (sau, ca să traducem în termeni europeni, de ce liberalii sunt mai de dorit decît social-democrații, sau dacă vreți, în termeni românești, de ce „Alianța” e întrucîtva mai bună decît PSD-ul). Îndată doi anonimi, pe cît de ignorați, pe atît de înfierbîntați, s-au năpustit să mă înjure și să mă împrăsteie cu noroi. Nu m-am ostenit să le răspund.

Între timp văd însă că lucrurile au luat amploare. Intelectualitatea română, fidelă liniei trasate de *Le Monde* și de *New York Times* se înghesuie să condamne pro-americanismul și pe actualul președinte american în deosebi, clamînd sus și tare credința sa într-o (iluzorie de fapt) „viziune europeană”. (Un exemplu deosebit de rizibil am găsit într-un obscur mensual unde un traducător de spaniolă repeta papagalicește divagațiile bătrînelui anti-american de profesie Jeremy Rifkin. Oamenii cu minimă experiență a lecturii politice știu prea bine că America îngăduie și chiar încurajează texte de tip Rifkin din simplul motiv că tot dinamismul american se bazează pe dialectica afirmație/ripostă; negativul e necesar progresului, dar asta nu îl face adevărat.) Să nu disper. Există și excepții. Dintre acestea voi alege eseurile strălucite ale lui Traian Ungureanu care știu despre ce vorbește și știu cum să formuleze lucrurile. Cum am spus și altădată, mă bucură tot ce citesc sub semnătura lui.

Dar să trecem la temă. Linia actuală a Partidului Republican din Statele Unite se întemeiază pe principii care s-au constituit acum vreo cîteva decenii în jurul unor oameni de stat de mare prestigiu și influență cum ar fi Barry Goldwater, Ronald Reagan și Newt Gingrich și a pleiadei de străluciți intelectuali care le puneau la dispoziție o armătură de idei desprinse din tradițiile filozofiei politice de la Aristotel, Montesquieu și Părinții Fondatori ai Constituției americane încoace.

Cum și-au organizat programul de guvernare republicanii sub egida lui George Bush? De ce îl aprob și îl sprijin? De ce m-au bucurat rezultatele electorale de acum cîteva luni din America? Mă voi mulțumi să schițez un plan aproximativ de la care cei interesați pot apoi merge mai departe, mai în adîncime.

Să începem cu *economicul*.

Partidul Republican este garantul și apărătorul proprietății private și a inițiativei particulare în America. George Bush a vorbit răspicat despre „ownership society” (o societate a proprietății). Propunerile sale legislative, dintre care unele vor reuși, altele nu, iar altele vor fi implementate parțial, merg toate în aceeași direcție. Coborîrea impozitelor (prea modestă, după mine). Desființarea prohibitivelor și nedreptelor taxe de moștenire. Primii pași spre o privatizare bine controlată, măcar parțială și în orice caz tratată a sistemului de pensii. Limitarea penalizărilor judiciare destructive ale producătorilor care, în America, duc la îmbogățirea fără margini a păturii avocațești și mult mai grav, la sporiri de prețuri pentru bunuri și servicii și la înghetarea inițiativelor inovatoare. Toate aceste propuneri și măsuri (și altele încă) au fost primite cu furie disperată de socialiștii (sau, după excelenta vorbă de spirit a lui Vladimir Bukovski: „menșevicii”) din Partidul Democrat. (Sigur, aceștia sunt o parte numai, dar din păcate, o parte importantă a acestor ample coaliții zise partide într-o țară de dimensiuni continentale.) În realitate, cum spuneam, ele mi se par destul de modeste. Oricum, rezultatele s-au văzut: dobînzile împrumuturilor sunt cele mai scăzute de 50 de ani, rata șomajului e disparentă (circa 5% față de 11% în Germania, Franța și Spania; rata creșterii economice e bună, vînzările de bunuri durabile sunt înalte, nivelul coborît al dolarului pe piață asigură schimburi economice internaționale avantajoase. Un lucru interesant se mai poate adăuga aici: cei mai mulți din marea finanță și industrie - într-un cuvînt: bogătașii - nu sunt prea încîntați de această politică, legați fiind de macro-sistemele socializante ale statului. Cei care beneficiază de pe urma acestei politici economice și prin urmare o sprijină sunt producătorii mici și mijlocii, liber-profesioniștii, întreprinzătorii inovatori.

Al doilea domeniu al politicii republicane spre care ne îndreptăm privirea aprobatoare este cel care se leagă de *vindecarea judiciarului*. Într-adevăr această ramură a puterii de stat și-a arogat sieși drepturi uriașe, anormale, în ultimele decenii. Ea nu s-a mulțumit să aplice sau fie chiar să interpreteze legea, ci a trecut de-a dreptul la înființarea sau interzicerea acesteia. În marea majoritate a cazurilor era vorba de preferințele și prejudecățile unor minorități de stînga împotriva voinței explicite a electoratului, odată cu deforma-

rea gravă a textului constituțional și a văditelor intenții originale ale creatorilor Constituției celei mai durabile din lume. Astfel puterile centralizatoare au fost învîrtoșate, iar caracterul federal al republicii a fost prea adesea trecut cu vederea. Drepturile criminalului au fost grijuliu cocoloșite, ale victimelor fiind de regulă trecute pe plan secund. Persoana individuală sau familia au fost sistematic subevaluate în favoarea nevoilor sau pretențiilor clamate de cutare sau cutare comunitate identitară. Agende de iz socialist, redistribuționist (în continuarea liniei legislatorilor de stînga) au fost promovate destul de consecvent. Loviturile îndreptate împotriva religiei au fost frecvente și contrare dorinței majorităților. Administrațiile republicane au contracarat aceste tendințe prin numiri judecătorești mai raționale, dar cu succes amestecat. Eforturile specifice ale lui George Bush de a asigura o vindecare în această direcție s-au ciocnit pînă acum de opoziția feroce și pur și simplu cinică a facțiunii menșevice minoritare și a mediilor de comunicare (aflate în măsură de 90% în mîinile acesteia, deci capabilă de a influența serios opinia publică). În această privință bătaia continuă și rezultatul ei este încă incert. Modelul stîngii americane, uneori sprijinitul ei, îl reprezintă firește viziunea socialistă a lumii așa cum se exprimă ea în Europa de Vest și în multe părți din lumea a treia.

Firește că atenția multora (din străinătate și în măsură ceva mai mică din interiorul Statelor Unite) s-a îndreptat mai ales spre *politica externă și militară*. Din capul locului, echipa lui George Bush s-a exprimat în prima sa campanie electorală pentru o politică externă de moderație, de restrîngere, de intervenționism extrem de măsurat în treburile globale. Agresiunea stîngeroasă, nerușinată și lipsită de precedent de la 11 septembrie 2001 a schimbat însă radical datele problemei. Orice președinte american ar fi fost la conducere s-ar fi găsit în față cu trei opțiuni. *Cea dintîi*: acțiune polițienească împotriva unui bătrîn semi-dement și a unei bande de acoliți fanatici. În acest caz, evenimentul ar fi fost redus la un simplu episod: ceva ca un accident de circulație sau echivalentul unui dezastru natural inevitabil. *A doua*: o replică dată găzduitorilor și protectorilor acestor agresori. S-ar fi inventat astfel un „dușman” oarecare, socotit „umbrelă” acestor criminali, de urmărit prin mijloacele războiului clasic. *A treia opțiune*, cea mai îndrăzneță și vizionară, deși cea mai dificilă. A aprecia că asaltul terorist nu fusese întîmplător, ci provenea dintr-o întregă

stare de lucruri, dintr-o dușmănie ireductibilă față de civilizația modernă, dușmănie al cărei obiectiv era pînă nu de mult doar statul Israel, dar care acum se simțea destul de încrezătoare pentru a purcede la măsuri de nimicire a întregii civilizații umaniste.

Într-o primă fază, administrația Bush a optat pentru calea a doua din cele înșiruite mai sus, cea sprijinită aproape unanim de statele lumii, prin distrugerea regimului teocratic/totalitar din Afganistan (una din cele mai mizerabile și înapoiate țări ale planetei). Strict personal mă număr printre cei care n-au fost defel încîntați de atacul împotriva

lumii islamice poate avea loc pînă la calea unui proces de democrație accelerată și, la nevoie, forțată, zonei în ansamblu. Precedente istorice invocate au fost schimbări de după 1950 în Germania, Japonia, Italia și alte țări, precum și schimbări din Rusia și din constelația sa de sateliți de după 1990. Toate aceste țări (care luate laolaltă reprezintă binîșor peste jumătate din populația globului) și-au schimbat obiceiurile și direcțiile, au încetat de a mai fi primejdie mortală de îndată ce au fost incluse în jocul democratic. Ne amintim că vreme de peste 40 de ani (1950-1990) lumea a trăit sub noia întunecată ai unui posibil dezastru nuclear mondial. Știm prea bine

Virgil NEMOIAN

Argumente în favoarea administrației Bush

Afganistanului. Guvernarea Bush a socotit însă curînd că datoria sa patriotică și internațională pe termen lung este să recurgă la măsuri mai radicale, și anume să transforme fundamental tipul de cultură și mentalitate regională ce zămisleră în trecut și, inevitabil, aveau să producă și în viitor pericole incalculabile pentru ansamblul lumii civilizate și democratice. Guvernarea Bush a stabilit o analogie între islamismul radical/fundamentalist și fascismul în faza sa inițială, de germinare, și a decis ca, mai curînd decît să aștepte deplina maturizare a unui sistem care să nu mai poată fi lovit decît printr-un adevărat război mondial cu nenumărate victime și suferințe (să ne gîndim la zecile de milioane care au pierit în anii '40, să ne gîndim la suferințele celor nevinovați din acele timpuri, la distrugerile materiale), să treacă încă de pe acum la acțiuni de *restructurare* a acestei subculturi maligne. Într-un cuvînt, argumentarea a fost: acțiunea ofensivă împotriva minorității violente și destructive a

că arme nucleare continuă și să existe: în schimb, pericolul loș scăzut radical de îndată ce posesorii au adoptat forme de funcționare de cît democratice.

Recurgînd la opțiunea a treia era limpede că vor fi dificultăți seamă întreagă de guverne și de electorate (fie ele chiar nomade sau aliate) erau categoric opuse: fie o teamă neîdreptățită a hegemoniei americane, fie dintr-o înțelegere simplistă a suveranității interne a statelor (fie și a celor mai brutale și lipsite de trîndava pasivitate fie dintr-o simpatie subconștientă pentru sistemele dictatoriale (inclusiv în cazul multor europeni, antisemitism tacit și inhibat), (în interiorul Americii și aiurea prin solidaritatea de rubederie ideologică între menșevism și bolșevism). Ne amintim prea bine că în anii '80, cînd America (cu același spirit al solidarității anglosaxone) înfrunsa și sfîrșea prin a năruia imperiul marx-leninist, aceleași milioane și milioane de europeni, mai cu seamă tineri,

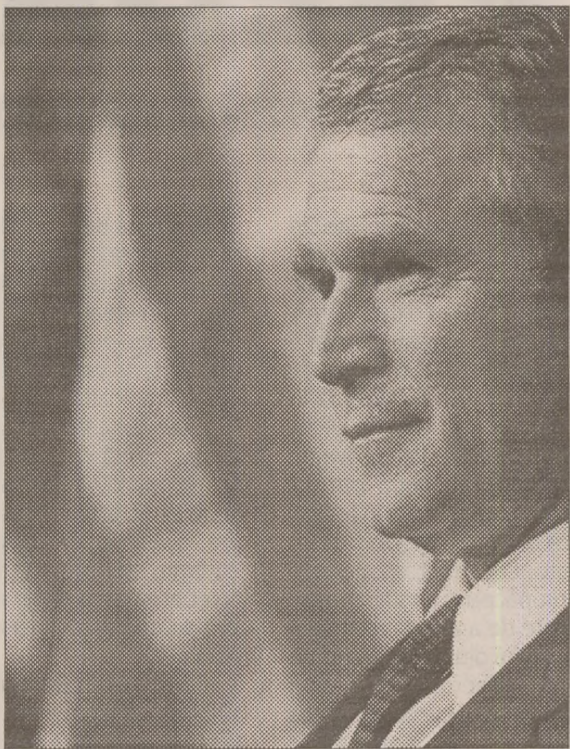

t e a

dezinformat, se dedica „lupte pentru pace”, „apă dezarmare unilaterală”, „gan, vizionarul și implacabilul or politic al vremii, figură frunte a ultimilor cincizeci demonizat la maximum. re pentru toată lumea (nu rînd pentru România), icani, încrederea în propriile omului individual și ale multi-milenare pe care se u rezistat la aceste presiuni, arbe au fost trecute cu r lumea s-a văzut împinsă riva buni pași înainte pe rtății, a normalității, a și a dreptății.

icum. Acțiunea temerară

a Mediteranei”, cunoaște o mișcare extraordinară de redeșteptare la propriile tradiții și de eliberare de sub cizma ocupantului dictatorial. Pe locul întâi vom pune însă cele petrecute în Irak însuși. Nu numai răsturnarea unui tiran odios care se înscriseră în primele rînduri ale macro-criminalilor secolului nostru, dar mai ales răspunsul de o inegalată bravură și demnitate al irakienilor de rînd, care sub ploaia obuzelor și asasinatelor teroriste s-au prezentat la urne în majorități considerabile și au dansat pe străzi, strigîndu-și bucuria de a-și fi dobîndit dreptul la libera decizie a propriului viitor. Cît de josnice și grotești ne apar în contrast grupusculele vest-europene care „protestau”(!!)

rației Bush a implicat și, probabil inevitabil în izuri de mare amploare: s-au grăbit să le scoată pînă la sașietate. Tot necesare, da, și sacrificii, mai mult economice e, căci acestea din urmă în măsură covîrșitoare la minabile ale rămășițelor ului irakian. nb, rezultatele pe care obiectiv le vede de pe de-a dreptul spectaculoase într-un ritm uluitor de stanul a cunoscut primele nerale din istoria sa. rului Gaddafi a renunțat și de bună voie la planurile e. Entitatea palestiniană, deveni stat independent organizat primele sale otul admite pentru înfrînturi multiple la președinție, dîtă și în Kuwait înmuguresc de alegeri libere (locale, cu posibilitatea participării anului, cîndva acea „Elveție

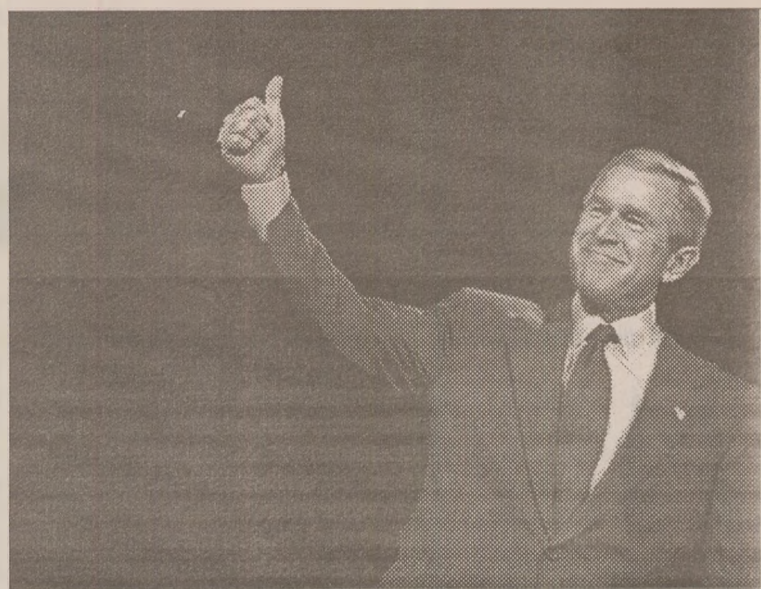
public împotriva alegerilor libere sau jena penibilă a marilor organe de presă și televiziune din toată lumea ce își mințiseră vreme de luni de zile ascultătorii și cititorii privind starea de lucruri din țara eliberată! Cît de incapabili ne apar guvernării eurocrați care apărău pînă în pînzele albe forțele răului! Politica externă a guvernării Bush s-a dovedit justificată integral, în pofida opoziției, uneori isterice, împotriva ei. Comunitatea internațională se află incomparabil mai sănătoasă și mai calmă mulțumită vrednicei și curajoasei acțiuni a administrației George Bush.

Dar nu am ajuns la sfîrșitul listei mele de motivații.

Aceeași administrație Bush se vede violent condamnată de materialistii maniaci ai eurocrației și de cohortele lor din mediile de comunicare. „Vinovăția” constă în recunoașterea deschisă a valorilor religioase ca parte a unei societăți normale și sănătoase. A elimina astfel de valori din configurația vieții publice li se pare socialștilor Schröder, So-

lana, Fischer (omul cu nume și figură de fotbalist din divizia trei de fotbal din marginile Banatului) sau găunosului Chirac lucru inadmisibil. Ei par să nu aibă habar că vreme de 200 de ani venerația religioasă a fost atitudinea consecventă a tuturor președinților americani, de la Washington și Jefferson, pînă la (da, da!) John Kennedy și Bill Clinton. Cu naivitate vinovată, ei trec cu vederea că vreme de peste două sute de ani mișcările politice ale afro-americanilor au fost înscrise în idiomul religios și au fost ghidate de lideri religioși (situație ce continuă în bună măsură pînă în ziua de azi). Ei par să ignore că în America, spre deosebire de Europa de Vest, circa 90% din populație exprimă, mai mult sau mai puțin clar, credința sa în Dumnezeu și în instituțiile religioase. De altfel, observăm aici un unghi interesant. Tocmai etosul muncii (în curs de rapidă dispariție în Europa de Vest, cea atît de interesată mai ales în pensionari timpurii și prelungi vacanțe gras plătite, în asigurări sociale comode de la „leagăn la mormînt”) este legat de valorile religiei și ale familiei. Cum spunea altminteri simpaticul filozof anarhist german Peter Sloterdijk avem de ales între credința în Dumnezeu și un sistem bun de asigurări.

Ar fi de adăugat însă cîteva lucruri. De pildă, că tradiția adînc înrădăcinată a centralizării și „binecuvîntării” guvernamentale de sus în jos e adînc anti-americană. (Am căutat să explic, poate prea delicat, aceasta într-un articol mai vechi despre *Noi și anti-americanii* la care diverși semi-docti au ridicat agitate obiecții). Nu puțini dintre sprijinitorii partidului democrat sunt de natură clientelară, părțile ale puterii guvernamentale și ale instituțiilor sale, sau beneficiari ale munificenței acestora, elemente ale sistemelor de control, nu de producție sau creație socio-economică. Sau de pildă că așa-zisa „corectitudine politică” (variante mai „subtilă” a comunismului) a fost, da, inventată în America, dar că acolo a rămas o simplă parte a dialecticii politice, a dezbaterilor și înclcășărilor pururi vii și energice ale comunității: cu răul și cu bunul ei. În schimb, adoptată rigid în Europa, transformată în literă de lege, urmată orbește, a dus la inadmisibile deformări ale juridicului, la marginiri ale democrației cu care această parte de lume vrea să se laude, la grave derapări ideologice: Europa pare îngrozită de flămînzii sau de lombarzii, dar îi ia în brațe fără înconjur pe tirani sîngeroși precum Saddam, Castro și Chavez. Impozițiile de tip „corectitudine politică” asupra țărilor din Est, de-abia scăpate de alte apăsări nu prea diferite, nu pot să nu te umple de dispreț și de oroare. Antipatia față de Partidul Republican și de liberalismul magnanim și viteaz al lui George Bush și

al echipei sale sunt expresii ale unei mentalități strîmbe și bolnave. (De altfel, fie spus că puzderia de comentatori din presa franceză și cea germană sunt mai adînc marcați de această maladie decît cei din cea română). Numai că cei care înfierează agenda politică a administrației George Bush alunecă în mod mai mult sau mai puțin conștient pe panta refuzului unei tradiții americane bipartide de promovare a libertății în lume care include pe Woodrow Wilson, Franklin Roosevelt, Harry Truman și John Kennedy, tradiție și orientare care, oricîte defecte ar avea (și are) a salvat totuși planeta și Europa în specie de multe catastrofe: nazismul, comunismul și colonialismul sunt numai o parte dintre ele.

În sens mai general, termenul de „conservator” diferă și el în utilizarea sa în Europa și în America. Totul depinde, să zicem așa, de CE anume este de „conservat”. Or, în Europa, vînd-nevînd, conservatism înseamnă fie tradiția feudal-aristocratică (nu că ar fi în aceasta totul rău), fie de un naționalism populist (iar valoarea acestuia e cel puțin îndoielnică, spre a ne exprima blînd). În schimb, în America se caută „conservarea” unor valori și unor moduri de viață „burghezo-liberale”. Diferența e enormă. Ea este încă sporită de faptul că putem de regulă găsi cam vreo 3-4 curențe în interiorul „conservatismului” acestuia american, cu alte cuvinte aceeași dinamică și aceeași dialectică pe care le recunoaștem pe plan amplu, continental, în America de Nord, le recunoaștem și în interiorul unei mișcări separate.

Firește că, tot personal vorbind, nu sunt de acord cu absolut toate deciziile administrației Bush. Sunt îngrijorat de un anume dezechilibru bugetar; legea școlarizării, oricît de bine intenționată, duce la inutile omogenizări; politica externă și militară nu au fost întotdeauna suficient de îndemînatice; durități inerente acțiunilor de beligeranță (fie ele chiar prompt dezvăluite și sancționate) nu au lipsit, din păcate; George Bush s-a dovedit cîteodată naiv în alegerea miniștrilor și aghiotanților; măsurile de asanare juridică și economică nu au fost duse la capăt cu destulă consecvență sau intransigență; o parte din măsurile de securitate internă mi se pare atît excesivă, cît și ineficientă. În genere, sunt de mult convins că un stat slab e preferabil unuia cu puteri extinse, oricît ar fi de bine intenționate aceste

puteri. Victoria în alegeri în 2004 s-a datorat numai parțial unei campanii electorale de altfel incontestabil inteligente. Ea a fost mai curînd efectul unui adevărat „tsunami” informațional: răsturnarea de la putere a tradiționalelor posturi de televiziune și organe de presă, zguduite acestea fiind de noile mijloace de comunicație, cum ar fi un Internet de un democratism uluitor, cu „blogurile” și chiar organele sale de presă spontan lansate, cum ar fi posturile de radio interactive (cu intervenția auditorilor) — această schimbare esențială în dirijarea sau influențarea opiniei publice a fost de fapt pe termen lung un eveniment mai important decît simplul rezultat electoral. Sănătatea și creativitatea societății americane par inepuizabile spectatoului obiectiv.

Revenind însă la argumentul ce dă titlul acestui articol, pot spune că, în calitate de cetățean american, am fost încîntat și chiar mîndru că am avut prilejul de a vota încă din anii '80 pentru partidul republican (ca și marea majoritate a româno-americanilor anti-comuniști, aș adăuga), inclusiv cu netă convingere (în 2000 și 2004) pentru președintele George Bush. Nu voi ascunde că mă simt străin (adesea ostil chiar) față de toți acei europeni, față de toți acei români, care se dovedesc incapabili de a înțelege ceea ce mie mi se pare evident: nevoia de a consolida un sistem care să fie radical alternativ celui comunist — industria de produs nemăsurate suferințe unor zeci sau sute de milioane de oameni — nevoia implicită de a consolida și răspîndi libertatea și demnitatea persoanei individuale. Nu-mi fac iluzii: grozav nu stau lucrurile azi în lumea întreagă. Nădejtile oamenilor cu bună judecată și de bună credință se leagă de acea balanță incertă care, în fond, există mai cu seamă (să sperăm că nu exclusiv) în America. O înfrîngere acolo, o schimbare de putere în 2008, nu e defel imposibilă, dar nu ar fi nici sfîrșitul lumii: aceia dintre noi care sunt încredzători în Dumnezeu știu că viitorul rămîne totdeauna deschis. Numai că o înfrîngere a binelui în America, oricît de temporară, ar însemna (ca și, odinioară, o înfrîngere în fața comunismului dominat de Stalin sau de Brejnev sau de Mao) o amîinare dureroasă a progresului, a prosperității, a libertății, a normalității umane, ar însemna o tristă întîrziere a acelei apropieri de Dumnezeu în și prin libertate care e, la urma urmelor, scopul existenței umane. ■

(urmare din numărul trecut)

Mă simțeam stăpânit de dorința de a vorbi eu și nu personajele mele, de a gândi cu mintea mea și nu cu a lui Ilie Tăbîrgel (era unul care mă obseda) sau mai știu eu a cărui țaran care scotea capul printre rîndurile mele trudnice și vorbea tot el, dar fără să-mi dea sentimentul că spusele lui reprezintă sensul vieții lui pe acest pămînt (și pe acele timpuri!) și ce soartă îl așteaptă...”, mărturisește Preda în legătură cu motivul care l-a determinat să abandoneze ideea *Comediei țărănești* și să scrie *Risipitorii* (1962). Preda a avut oarecare dificultate de a adopta o mai mare distanță față de personaje și de a se elibera de moromețianism ca perspectivă etică și artistică. Stilul indirect liber din primul său roman începuse să-l deranjeze. Ca și biografismul care nu-i îngăduia să fie obiectiv. Faptul că, după *Risipitorii*, s-a reîntors, fie și parțial, la lumea din *Moromeții*, arată că n-a fost mulțumit de evadarea sa. *Risipitorii* este romanul care i-a cerut cel mai mare efort. L-a scris de trei ori, între versiunea din 1962 și aceea din 1972 fiind mari deosebiri. Elemente biografice sînt și aici, dar de la altă vîrstă și din alt mediu. Casa cu trei fete din

mahalaua bucureșteană antebelică, prin care se perindă curtezanii, de la începutul *Risipitorilor*, ascunde sub aparența balzaciană o tipologie aproape caragialescă. După cîteva zeci de pagini, ne trezim în *Groapa*: un cartier se naște, la marginea marelui oraș, în spatele Atelierelelor Grivița, pe măsură ce ni se povestesc nunți și alte evenimente din tot mai numeroasa familie a negustorului Sterian, cu anticipații, întoarceri și salturi în timp. Un autor omniscient înfățișează în nume propriu destine, nu vieți, după cum am văzut că dorea Preda. *Risipitorii* nu mai au însă pecetea personală și inefabilă a *Moromeților*. Autorul își ia bunul său de unde apucă. Și e cu mult mai puțin cunoscător al mediilor sociale, din care își culege personajele, fie acela muncitoresc, fie acela intelectual. În al doilea rînd, tabloul social-moral e impregnat de clișee realist-socialiste. Am remarcat deja paradoxul reluării unei perspective auctoriale tendențioase pe care *Moromeții* izbutise s-o evite. Nu e vorba doar de faptul că existența familiei Sterian se desfășoară pe fundalul epurată al „obsedantului deceniu”. Nu venise, se vede, timpul marilor dezvăluiri. E vorba chiar de felul în care personajele găsesc firești împrejurări de viață cotidiană complet absurde, asumîndu-și fără ezitare condițiile impuse de PCR în activitatea lor profesională,

ba chiar în aceea privată, discutîndu-și problemele de conștiință în ședințe ori mergînd în audiență la forurile de partid ca să și le rezolve. Nici unul dintre marii prozatori pe care Preda îi invocă în amintirile sale, nici Cervantes, nici Tolstoi, nici Balzac nu pare să-l fi inspirat în romanul său, ci, mai degrabă, Leonid Leonov, Vera Panova ori Galina Nikolaevna, autori ai unor romane de aceeași factură, cu deosebirea că în URSS, după cîteva decenii de socialism, multe din lucrurile care ne șochează la noi, așa cum le descrie Preda, păreau cu siguranță mai aproape de normalitate.

Intrusul (1968), al cărui protagonist i-a sugerat lui E. Simion comparația disproporționată și deplasată cu Meursault al lui Camus, are o mai mare acuratețe a intrigii și e mai bine focalizat pe un personaj, deși nu e nici el dezbărat de obiceiul de a considera naturale împrejurări complet false din societatea comunistă. Nu e probabil un hazard că ideea i-a venit lui Preda, ca și în cazul *Desfășurării*, după o documentare. Spre deosebire însă de ce se întîmplase cu un deceniu și jumătate în urmă, romanul este superior reportajului, despre care știm de ce n-a mai fost scris. Un tînr muncitor de pe unul din șantierele anilor '50, care avea toate datele să reușească în viață, este grav desfigurat și își pierde capacitatea de muncă în urma unui gest necugetat de eroism, cînd voise să-și salveze de la moarte un tovarăș. Tovarășul fiind beat și pe deasupra muncitor lamentabil, gestul lui Călin Surupăceanu produce o proastă impresie. Șefii, colegii, șantierul, partidul nu izbutesc să-l recupereze. Umanismul socialist se vede pus în cumpănă de acest eșec. Preda n-a predat reportajul fiindcă nu putea fi exemplificator pentru criteriile morale ale vremii. Romanul își putea permite să le ignore și chiar să le indice reversul. Limitele în care putea fi evocată această epocă de pionierat a comunismului românesc fuseseră lărgite de hotărîrile Congresului al IX-lea al PCR din vara lui 1965. Umarea demascărilor de la Congres a fost părăsirea de către scriitori a clișeelelor realist-socialiste. Romanele de critică socială acum apar. Ceea ce partidul n-a prevăzut este că impactul evenimentelor de ordină nu este același în limba de lemn a unui document politic și în concretul ficțiunilor romanești. Să așezi în centrul unui roman cazul disperat al unui om cinstit, dotat cu tot ce-i trebuia ca să fie un erou al timpului său, pe care societatea îl refuză, incapabilă să-l înțeleagă și să-l recupereze, iată un lucru care pune în vîaga răfuială cu trecutul a liderilor PCR și tabloul zugrăvit de Preda o distanță astronomică. Încercări comparabile de a arăta fața adevărată a lumii

Istoria critică a literaturii române

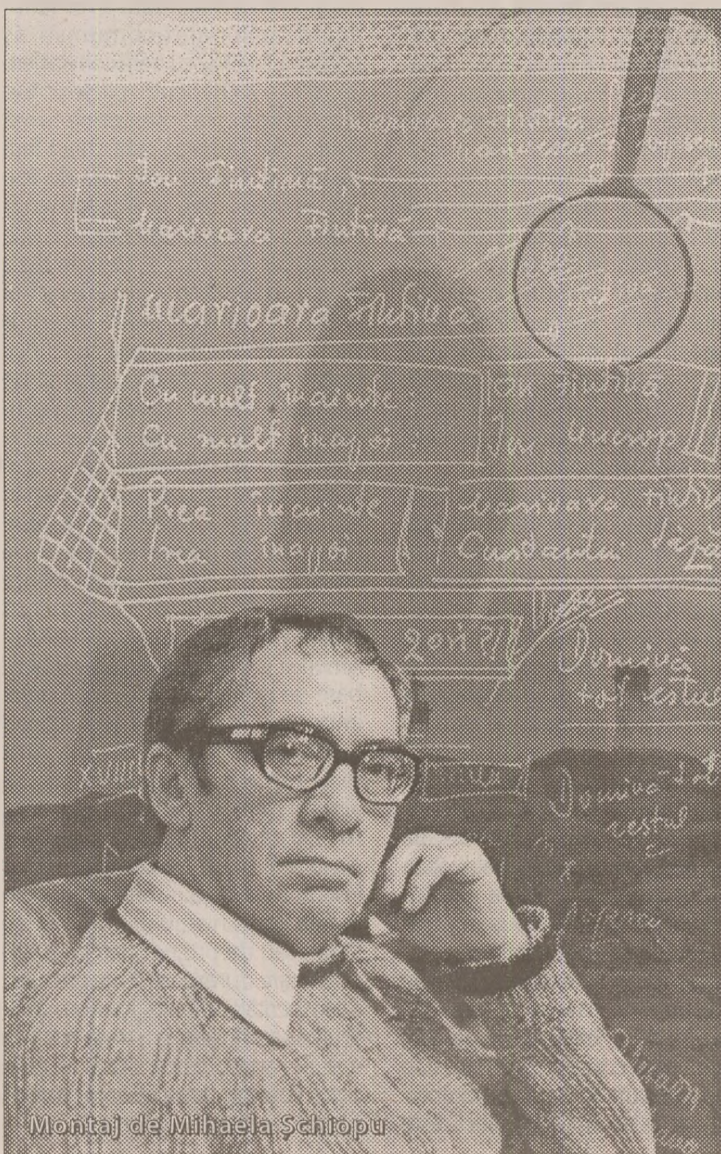
MARIN PREDA

(5 august 1922-16 mai 1980)

noi nu existau în epocă. În alte țări din Est, unde de asemenea romanele nu luaseră încă în exploatare aceste situații de viață, au existat filme, din care ele nu lipseau, cum ar fi acelea ale lui Jiri Menzel în Cehoslovacia, Andrej Wajda în Polonia, Șukșin și ceilalți în URSS. *Omul de marmoră* al lui Wajda prezintă, cîteva ani după *Intrusul*, un destin oarecum asemănător, doar că în film protagonistul, un muncitor constructor, care este ca și Surupăceanu un stahanovist, e departe de a avea onestitatea personajului din roman, fiind un individ fără scrupule, de care partidul se folosește ca să crească normele de lucru. Și nu e nimic eroic în ce i se întîmplă: tovarășii de șantier îi strecoară în palme o cărămidă încinsă. Dacă la Wajda nici unul dintre personaje nu nutrește vreo iluzie cu privire la sistem, la Preda, Surupăceanu este același utemist credul și convins de superioritatea orînduirii comuniste care este Vale Sterian în *Risipitorii*. Nici unul dintre aceste romane critice nu are în cătare sistemul. De aceea Preda nu e Soljenitșin, nici *Intrusul* nu e *Pavilionul cancerosilor*. Naiva teleologie marxistă făcea de neconceput alt sens al istoriei. Problema principală a romancierilor, care se vede cel mai clar la Al. Ivasiuc, este de a înțelege cum necesitatea construirii comunismului, la capătul unui drum care începe în comuna primitivă și „urcă” pe trepte din ce în ce mai înalte, are de înfruntat întîmplarea, deseori tragică. Nici unul n-a respins schema însăși de evoluție socială. Contribuțiile filosofilor liberali ai istoriei din anii '30-'40 nu se traduseseră la noi. Iar *Trecutul unei iluzii*, marea analiză a lui François Furet, va apărea abia

peste cîteva decenii. Nici chiar astăzi nu s-a risipit de tot convingerea: unora că socialismul doctrina rămîne un ideal istoric, în pofida greșelilor sau ororilor socialismului real. *Cartea neagră a comunismului* a fost întîmpinată, la mijlocul anilor '90 ai secolului trecut, cu această obiecție majoră. Preda însuși ghînde încă în anii '60 în termenii unei utopii de tip totalitar ca aceea pe care i-o atribuie, fără mare scrupul realistic, stahanovistului său. Întrebarea este dacă le putem cere, autorului, ca și personajului mai mult.

Cel mai iubit dintre pămînti (1980) ar fi putut deveni un roman destul de bun, dacă timpul ar mai fi avut răbdare cu Marin Preda. Este un roman complicat și inegal: pagini strălucite și cu altfel facile, în care autorul a vrut să pună „tot ce am știut”, după cum declarat într-un interviu, și mai ales fără concesiile ideologice. A fost un noroc că Preda a abandonat ideea de a încheia *Delirul* și de a scrie *Cel mai iubit dintre pămînti*. Romanul se bazează pe o premisă senzațională: este poveste de o vieți scrisă în închisoare de un om acuzat de crimă. Acest tip de intrigă l-a interesat și înainte pe Marin Preda, bun cititor al lui Dostoievski. Și el n-a dat niciodată atenție, în astfel de cazuri, amănuntelor. Multe lucruri nu sînt credibile, nici literar, nici altfel. Închisorile comuniste deținuții n-aveau creion și hîrtie. Și chiar dacă Victor Petrini (este numele protagonistului) avea doar intenția de a scrie o declarație pentru uzul avocatului său, dimensiunile excepționale ale textului, ca natura lui, îl fac cu totul nefiresc în țesătura intrigii sînt multe fi neînnotate cum trebuie. Element

Montaj de Mihaela Șchtopu

Foto: Ion Cucu

senzațional precumpănește, nu doar în convenția inițială, ci și mai departe. Moartea tinerei prietene lui Petrini, în urma unui avort, este în aceeași manieră. Ginecologul îi scoate pe furis cadavrul din casă și, ca să distragă atenția trecătorilor, provoacă un accident de circulație, profitând ca să strecoare siciul într-o furgonetă, apoi se interează la nebuni și finalmente se sinucide. Sîntem în plin Eugène Sue ori George Baronz, subteranele pline de șobolani ale Bucureștiului sînt și ele prezente în episodul cu echipa de deratizare în care, proaspăt șomer, Petrini este angajat. Nu sînt singurele episoade care par inspirate de romanul de mistere al secolului XIX. Trimis la muncă forțată într-o mină, Petrini ucide un paznic, azvîrlindu-l într-un puț. Și ca și cum o singură crimă pe spinarea protagonistului n-ar fi de ajuns, Petrini îl mai omoară și pe bărbatul ultimei lui iubite, cu aceeași metodă, aruncîndu-l de data asta din cabina telefericului într-o prăpastie. În 1960, Preda a criticat foarte aspru extravaganțele din *Scrinul negru*, între altele imputîndu-i lui G. Călinescu faptul de a se fi folosit de pretextul naiv al găsirii scrisorilor Catyei Zănoagă în mobila expusă la vînzare („mi se pare cu totul neverosimil ca, după moartea acesteia, portăreasa să nu caute în sertarele scrinului”). Iată-l, după douăzeci de ani, dovedind aceeași inabilitate, fără să aibă măcar scuza unui roman, cum este *Scrinul negru*, ieșit din pelerina romantismului și a goticului, la limita parodiei, cu eroi supra-dimensionați și puternic caricați. Nici aceasta cu totul neașteptată, dar de asemenea exagerată față

de romanele anterioare este în *Cel mai iubit dintre pămînteni* abundența dialogurilor pe teme filosofice (Petrini este asistent universitar la filosofie), istorice, politice, morale, religioase și chiar literare (în gura unui personaj, critic literar, este pusă o analiză a tipului de literatură realist-socialistă din opere ca *Desfășurarea*). Lui Preda îi plăcuse la Tolstoi procedeul acesta, ca să nu mai spunem că va fi remarcat și eseismul din marele roman al lui Musil, care-i era cunoscut. Oportunitatea acestor sute de pagini nu e în chestiune, cîtă vreme mediul zugrăvit în roman este acela academic. Petrini a scris și el o utopie, pe care o știm doar din titlu, dar care spune mult: *Era ticăloșilor*. S-ar crede că Preda vorbește pe șleau, prin intermediul personajelor sale, ceea ce este în bună măsură adevărat și face diferența față de *Delirul* și celelalte. Teoriile lui Petrini și ale prietenilor săi (un remarcabil, ca personaj, critic literar, Ion Micu, apoi Petrică Nicolau, întîiul soț al Matildei) sînt uneori foarte interesante. Dacă în ce privește faptele, există destule romane la fel de curajoase în epocă, în ce privește comentarea și dezbaterile lor, doar Al. Ivasiuc are pagini comparabile cu acelea din *Cel mai iubit dintre pămînteni*. Puse cap la cap, considerațiile acestea ne dau o idee despre utopia neagră din *Era ticăloșilor*, care o întoarce pe dos pe aceea ceaușistă a *Epocii de aur*. Cenzura a închis amîndoi ochii dinaintea acestui paralelism prea evident ca să fi putut trece neobservat. Nedreptăți, persecuții, închisori politice, tot tacîmul este în acest roman, uneori legate de personalități

istorice (deși, spre deosebire de *Delirul*, nici una cu numele real, așa încît, cel puțin pentru o generație de cititori, *Cel mai iubit...* poate fi considerat, ca și *Bietul Ioanide* ori *Scrinul negru*, un roman cu cheie), cum ar fi L. Blaga, profesorul lui Petrini însuși, înlăturat de la catedra universitară. Acțiunea romanului se petrece, de altfel în anii '40-'50, la Cluj, orașul nefiind numit ca atare. Nu știu ce l-a determinat pe Preda să aleagă mediul intelectual ardelenesc, care nu-i era familiar. Despre o simpatie oarecare față de marile figuri ale Clujului nu poate fi vorba. Intelectualii din roman sînt, aproape fără excepție, balcanici în comportament. Ironic este înfățișat pînă și Blaga (desigur, portretul nu e acela defavorabil din romanul lui M. Beniuc *Pe multe de cușit*), văzut în intimitatea căminului său ca un pașă slujit cu devotament oriental de către soție și fiică. În mina unde își executa prima pedeapsă, Petrini întîlnește „politici” ardeleni, național-țărăniști. Aceștia organizează o evadare. Împlinirea este reală și va fi povestită după 1989 de unul dintre protagoniști, Ion Ioanid, în *Inchisoarea noastră cea de toate zilele*. Iarși fără altă explicație decît puțina lui simpatie față de ardeleni și de intelectuali, Preda îi transformă în romanul său pe evadați în turnători notorii, care, odată prinși, sînt duși la Pitești și reeducați ca să devină torționari. E greu de înțeles de ce amestecă romancierul lucrurile în acest fel necinstit. Ele erau știute de pe vremea cînd își scria romanul, din primele trei cărți despre Pitești, publicate în Occident, e drept, dar ajunse și în țară, a lui D. Bacu, datînd din 1963, a lui G. Dumitrescu din 1978 și a lui Virgil Ierunca, tipărită un an după romanul lui Preda, dar compusă din texte radiofonice auzite de noi toți în 1975-1976 la *Europa liberă*. Poate că partea cea mai viabilă a uriașului roman este aceea erotică, îndeosebi aceea care o are drept protagonistă pe Matilda. Preda n-a arătat vreodată înainte o vocație puternică pentru tema ca atare, deși scenele de dragoste nu lipsesc din romanele lui, iar cîteva sînt remarcabile, de exemplu despărțirea Ioanei de Al lui Parizianu de la începutul *Delirului*, ori iubirea secretă și tardiv redescoperită dintre bătrînul Moromete și Fica, sora primei lui soții. *Marele singuratic* ar fi putut chiar deveni un roman de dragoste, dacă autorul n-avea altele în cap. Bărbații se comportă destul de ciudat cu femeile lor în toate romanele lui Preda. Aurora Comu i-a făcut, în cartea de dialoguri cu E. Simion, un portret flatant lui Preda ca soț și ca amant, care ar fi avut o extraordinară „intelență în dragoste”. Nimic din această intelență nu a trecut însă la personajele sale masculine, Nicolae,

Paul Ștefan, doctorul Munteanu, Petrini sînt, toți, brutali și lipsiți de tandrețe cu iubitele lor, pe care le tratează fără delicatețe și chiar fără menajamente, pălmuindu-le ori maltratîndu-le. De altfel, capitolele cu Matilda nu arată în Petrini un alt bărbat. Dragostea lor pare să nu cunoască decît extremele: violul sau abandonul. Matilda, ca să folosesc o expresie a Hortensiei Papadat-Bengescu, își poartă femeia din ea cu eleganță și superbie. E un animal de rasă, mîndră, nepăsătoare, dură, fragilă, sinceră și ipocrită, pudică și nerușinată, fățișă și misterioasă. Degradarea iubirii dintre Petrini și Matilda este o cădere treptată în vulgaritatea sentimentului și a comportării. Resorturile sufletești nu sînt descifrate. Preda nu e propriu vorbind un analist al psihologiei. Inclinația lui este către explicarea resortului etic. Sexualitatea nu e deloc faimoasă în *Cel mai iubit dintre pămînteni*. Kundera ar fi clasat romanul printre cele pre-coitale. Preda are pînă la sfîrșit ceva din pudoarea țaranului în materie de sentimente și de sex. În totu, *Cel mai iubit dintre pămînteni* este un roman inform și pe alocuri greoi, în ciuda intrigii senzaționale, un talmeș-balmeș de formule literare, deopotrivă roman social, familial, istoric, erotic, thriller și chiar horror, dacă avem în vedere scenele din mină ori pe cele din expedițiile de deratizare. Cititorul nu e în nici un fel avertizat asupra modului de lectură potrivit. Lectura fiind o problemă de opțiune, această glisare între planuri diferite și cîteodată incompatibile ne pune în dificultate.

Una dintre cele mai agreabile cărți ale lui Preda este *Viața ca o*

pradă (1977), socotită de către unii romani. O carte de memorii, în fond, care evocă anii de ucenicie ai scriitorului. Mai avem cîteva, de exemplu *Anii de ucenicie* a lui Sadoveanu, dar, cu siguranță, aceasta a lui Preda este cea mai valoroasă. Primele nouă capitole ne reintroduc în mediul familial al scriitorului, care ne este știut din *Moromeții*, umplînd cîteva din golurile din biografie, cum ar fi școlaritatea autorului. Sînt, de altfel, paginile cele mai frumoase. Îndepărtarea în timp rotunjește marginile desenului și reduce asperitățile. Preda este mai nostalgic în amintiri decît fusese în roman. Evocarea, foarte concretă, este în cheie reflexivă. Preda detesta moralismul în literatură. Dar de fapt el gîndește etic. Nici în memorii, nici în scrisorile către Aurora Comu (publicate de E. Simion în cartea lui de convorbiri cu fosta soție a scriitorului), nici în unele pagini de *Jurnal intim*, publicate în 2004 de același E. Simion, Preda nu este foarte interesat de psihologie ori de introspecție. Amintirile, ca și scrisorile ori jurnalul, excelează în comentariul împrejurărilor de viață. Privirea scriitorului este mai degrabă ațintită asupra celorlalți decît asupra lui însuși. Cel mai puțin Preda pare a fi interesat de sine. În *Viața ca o pradă* se înfățișează ca un copil suferind de năuceală și ca un adolescent netrezit bine la viață. Nu caută să-și explice de ce e considerat un elev eminent, deși nu învîța destul. Faptul de a încheia primul Primar și apoi Normala i se pare miraculos.

(continuare în pag. 20)

Nicolae MANOLESCU

Editura AULA

Colecția „CANON”

George Coșbuc de Andrei Bodiu	69.000 lei
Titu Maiorescu de Cornel Moraru	69.000 lei
Liviu Rebreanu de Ion Simuț	69.000 lei
Ioan Slavici de Cornel Ungureanu	69.000 lei
Urmuz de Adrian Lăcătuș	69.000 lei
Ștefan Agopian de Ruxandra Ivănescu	69.000 lei
Ana Blandiana de Iulian Boldea	69.000 lei
Emil Brumaru de Rodica Ilie	69.000 lei
Nicolae Breban de Liviu Malița	69.000 lei
Mircea Cărtărescu de Andrei Bodiu	69.000 lei
Leonid Dimov de T. Ștef și V. Mureșan	69.000 lei
Ioan Groșan de Nicoleta Cliveș	69.000 lei
Mircea Ivănescu de Al. Cistelean	69.000 lei
Nicolae Manolescu de Mihai Vakulovski	69.000 lei
Adrian Marino de Constantin M. Popa	69.000 lei
Virgil Mazilescu de Ion Buzera	69.000 lei
Fănuș Neagu de Andrei Grigor	69.000 lei
Mircea Nedelciu de Al. Th. Ionescu	69.000 lei
Constantin Noica de Cornel Moraru	69.000 lei
Cristian Popescu de Horea Poenar	69.000 lei
Marin Preda de Rodica Zane	69.000 lei
Nichita Stănescu de Vasile Spiridon	69.000 lei
Nicolae Steinhardt de Gheorghe Ardelean	69.000 lei
Mihai Eminescu de Caius Dobrescu	109.000 lei

Cărțile pot fi comandate la:

Tel./Fax: 0268/31.86.47; 32.66.47; www.aula.ro

Editura AULA O.P. 11 C.P. 962 Brașov 500610

(urmare din pag. 19)

originalitatea *Vieții ca o pradă*, în care decupajul stilistic e nu o dată romanesc, constă în această ingenuitate a naratorului. Când scria *Risipitorii*, Preda își propusese să nu mai gândească țărănește, cu capul lui Ilie Tâbîrgel. Însă în toate cazurile, și în *Viața ca o pradă*, tonul inconfundabil personal provine din aerul moromețian, amestec de candoare și spirit critic, de o mirare în parte reală, în parte jucată, pe muchia dintre umorul naiv și ironia cinică. „Aventurile vieții noastre sînt aventurile conștiinței noastre, deși viața ei adevărată nu e niciodată liberă de instincte”, afirmă Preda la începutul cărții lui de memorii. Aici sînt ambele planuri pe care se mișcă imaginația scriitorului, despre care el însuși recunoaște că „n-a luat-o razna niciodată”. Un plan este acela al conștiinței, cum spuneam, etice, iar celălalt este al unui subconștient doldora de concret înțeles ca o realitate rămasă misterioasă pentru scriitorul însuși. Lui Preda îi place să creadă că misterul se lămurește atunci cînd, nemailăsîndu-se trăit de viață, începe s-o scrie. E convins totodată că nu atît observarea realității din jur, cît a „cuvintelor tatălui”, a făcut din el un scriitor. Iar mai tîrziu, cînd îl va citi pe Tolstoi, va descoperi restul „vociilor”. O spune tot el: „(Așa) am început să și învăț să fiu scriitor”. Ce înseamnă vocea tatălui, dacă nu acel înfăptibil moromețianism de care Preda va încerca mereu să scape, rătăcindu-și toate romanele în care acest lucru îi reușește? În cea mai profundă dintre profesiile sale de credință, autorul *Vieții ca o pradă* își identifică aventura scrisului nu cu atracția pentru natură, ci cu aceea pentru cuvîntul uman, începînd cu acela al tatălui:

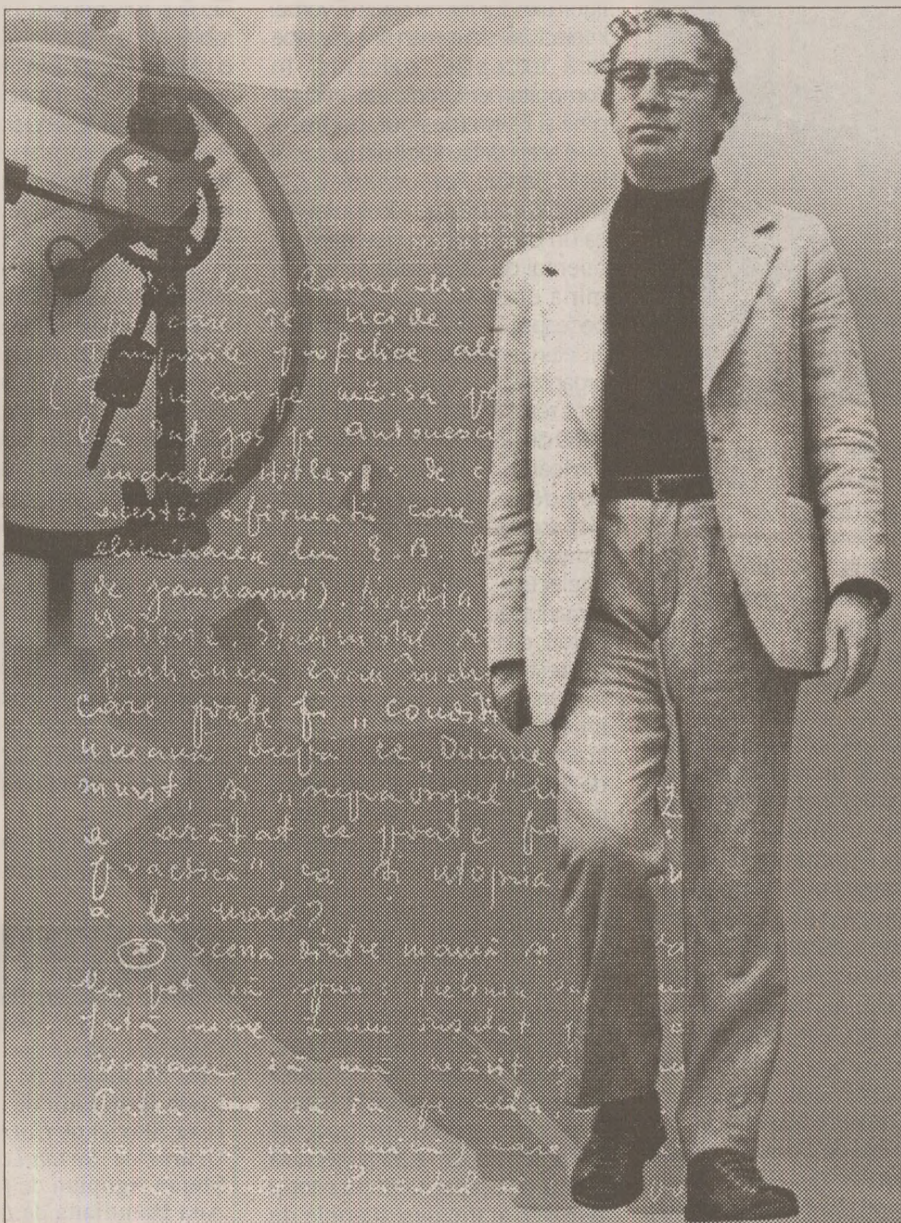
„Apele, rîurile, bălțile nu-mi vorbeau, nu puneam deci mare preț pe ele; nici ploile, nici pădurea, nici soarele... Îmi șopteau doar că sîntem împreună și sîntem fericiți, mare lucru, vedeam și simțeam singur că este așa. Cînd am înțeles că eu și natura n-aveam o soartă comună, că adică eu voi dispărea în cele din urmă și ea va rămîne, am văzut-o și a început să-mi placă dar nu pentru că era frumoasă, ci pentru că va dăinui și așa cum m-am născut eu, avînd multă vreme fiorul eternității, se vor naște și alții și o vor vedea ca și mine. Animalele, în afară de cai, nu-mi vorbeau nici ele, ci mugetul sau behăitul lor nu-mi spunea decît că le e foame sau sete și că trebuiau date la taur. Vîntul, vijelia, trăsnetul, zăpezile nu-mi dădeau un fior cosmic, mi-erău familiare. Nu mă contopeam cu ploile, să cadă apa peste mine și eu să stau sub ea și să gîndesc că sînt fiul naturii, cu nimic deosebit de animale și păsări, de pești din baltă și rața sălbatică... Nu credeam că pămîntul e în mod egal al meu și al lupoaiicii din pădure... Singurul lucru care mă făcea să rămîn mut de fascinație era cuvîntul rostit de oameni [...] Abia mult mai tîrziu, cînd l-am citit pe Tolstoi, am înțeles că nu numai cuvintele exprimă sufletul uman, ci și lumea în care el se proiectează în afară sau îl acoperă cu niște văluri...”

Copilul a descoperit lumea ascultîndu-și tatăl și pe prietenii lui „liberali”, din poiana fierăriei sau din cerdacul casei, vorbind despre lume. Așa se explică împrejurarea că i-a plăcut de mic să citească. Și cărțile

Istoria critică a literaturii române

MARIN PEDA

(5 august 1922-16 mai 1980)

îi vorbeau despre lume. În *Viața ca o pradă* există nu doar tema formării lui Preda ca scriitor, dar și ca, în același timp, cititor. Puțini scriitori români și-au evocat mai bine lecturile. În general, scriitorul român e un rău cititor și nu știe să-și explice plăcerea de a citi ori motivele care-l determină să aleagă cărțile. Camil Petrescu este o excepție fericită, deși este un cititor tendențios. Nici în alte literaturi nu sînt prea numeroși scriitorii care sînt și adevărați cititori sau critici: Virginia Woolf, Thomas Mann, Milan Kundera. Marin Preda se numără printre ei. Acel Nilă (unul din frații vitregi ai lui Preda, în realitate, ca și roman, om de treabă, dar cam prostovan) rîzînd în hohote la lectura lui Swift ni-i aduce în minte pe tovarășii de militărie ai lui Kundera care se amuzau copios la lectura lui Rabelais. Vom constata mai încolo că

Preda a fost un cititor original, capabil de observații dintre cele mai neașteptate, și în articole ale sale de ocazie, cîteva ocupîndu-se chiar de „obstacolele” pe care i le-a ridicat lectura unor autori. Cele două drumuri, al cititorului și al scriitorului, ne conduc, în finalul *Vieții ca o pradă*, întocmai ca drumurile aparent opuse ale lui Marcel din *A la recherche du temps perdu*, în același loc, de unde, ca printr-o poartă deschisă brusc dinaintea călătorului prin amintire, răsare romanul *Moromeții*, cu satul, casa părintească, părinții, frații și surorile, cu lumea toată a celei dintîi copilării:

„Da, adormisem cu un gînd nelămurit, cu o lumină care pîlnea înainte de a se stinge. O întrebare. De ce nu inclusesem eu în volumul de debut, *Întîlnirea din pămînturi*, schița *Salcîmul*? Iată, acum eram treaz într-

adevăr, de ce o lăsasem deoparte cînd știam că era lucrul cel mai inspirat pe care îl scrisesem? [...] Da, îmi aminteam de ce. Schița asta era un secret care nu trebuia dezvăluit. De ce? Așa! Era secretul meu. Că apăruse în *Timpul*, trebuia, debutam, dar salcîmul acela trebuia ferit, era ceva de preț, intim, care putea fi ucis într-o carte de nuvele. Și acum deodată mi-am dat seama de ce. Acest salcîm doborât era singura împlinire din ceea ce scrisesem la douăzeci de ani care avea legătură adîncă, neștearsă, cu familia mea.

Fragmentul final din *Întîlnirea din pămînturi*, prin care mă angajam să scriu un roman, era uitat, era o ilustrație a lecturilor mele din Swift, prin care urmăream să arăt că *Yahoo*-ii săi nefericiți, slugi ale cailor, nu și-au schimbat firea... *Salcîmul* era însă un cod care nu trebuia divulgat. Scena cu doborîrea îmi apărea acum ca o poartă pe care, dacă știam s-o deschid, intram pe un teritoriu în care trăia o lume miraculoasă pe care o cunoșteam și pe care o puteam povesti”.

Publicistica lui Marin Preda este foarte interesantă. Cel mai important lot de articole și interviuri îl oferă *Imposibilitate de întoarcere* (1971) și *Convorbiri cu M. Preda* de Florin Mugur (1973). Multe altele n-au fost culese în volum decît în 2000, cînd au apărut cele patru volume ale ediției de la Univers Enciclopedic. Nu lipsesc articolele convenționale, mai ales în decembrie, acelea examinate de Gheorghe Grigoriu. Mai tîrziu, Preda este, în pofida gîndirii lui politice de stînga, unul din primii critici a *gauchismului* de sursă franceză, în care vedea o exagerare stupidă. Îl ironizează pe Sartre care ar fi făcut din scriitorul ocna: Jean Genêt „sfînt și martir” și-și bate joc de așa-ziii „soixante-huitards” pentru extremismul lor. Menționabilă este și seria de articole intitulată *Obstacole în calea lecturii*. Cervante fiind, alături de Caragiale, Gogol, Tolstoi și Swift, unul dintre preferați, nu e de mirare pagina, la care m-am mai referit, despre quijotismul lui Moromete, una din cele mai subtile radiografii ale moralei economice a eroului său, dar este absolut surprinzător comentariul la ilustrațiile lui Perahim din prima ediție a romanului, care arată la Preda un ochi preparat pentru plastică, deș nerelevat mai deloc în *Marele singurătate* unde unul din personaje este o pictoriță

„Pe coperta primei ediții a *Moromeților* e un desen de Perahim care, citind carte și dîndu-și seama despre ce e vorba, imaginat un portret sub formă de caș sculptat. Multe din desenele lui Perahim din acea ediție, foarte frumoase, sînt pline de expresie, deși au în ele ceva care astăzi nu-mi mai place. Hainele de p persoane joacă parcă nu prea mare rol în expresia generală pe care o are omul și asta nu corespunde realității. Cine se uită la un țăran de pe vremuri își dădea foarte bine seama, și era plăcut să observe, iar în picturile lui Gheță, de pildă, vezi foarte bine acest lucru, că țăranul, cu pălăria, c cămașa și cu ce mai avea pe el, formează un tot expresiv și deloc discordant. În timp ce la Perahim lucrurile acestea păreau scoase prea mult în relief și nu se acordau atît de bine cu cel care le purta”.

Nicolae MANOLESCU

Fototeca „României literare”

Foto: Ion Cucu

Dinu Flămând, Leonid Dimov, Emil Brumaru - 1981

calendar

13.04.1889 - s-a născut <i>Ion Trivale</i> (m. 1916)	17.04.1896 - a murit <i>Traian Demetrescu</i> (n. 1866)
13.04.1914 - s-a născut <i>Bogdan Istru</i> (m. 1993)	17.04.1916 - s-a născut <i>Magda Isanos</i> (m. 1944)
13.04.1924 - s-a născut <i>Alexandru Lungu</i>	17.04.1925 - s-a născut <i>Simion Bărbulescu</i>
13.04.1935 - s-a născut <i>C.D.Zeletin</i>	17.04.1935 - s-a născut <i>George Bălăiță</i>
13.04.1936 - s-a născut <i>Nicolae Velea</i> (m. 1987)	17.04.1945 - a murit <i>Ion Pillat</i> (n. 1891)
13.04.1956 - s-a născut <i>Ioan T. Morar</i>	17.04.1957 - s-a născut <i>Cătălin Bursaci</i> (m. 1975)
13.04.1974 - a murit <i>Iosif Moruțan</i> (n. 1917)	17.04.1966 - a murit <i>Petre V.Haneș</i> (n. 1879)
13.04.1987 - a murit <i>Marcel Constantin Runcanu</i> (n. 1947)	
14.04.1924 - s-a născut <i>George Munteanu</i> (m.2001)	18.04.1880 - a murit <i>Costache Aristia</i> (n. 1800)
14.04.1932 - a murit <i>Iacob Negruzzi</i> (n. 1842)	18.04.1928 - s-a născut <i>Dumitru Popescu</i>
14.04.1943 - s-a născut <i>Florin Faifer</i>	18.04.1934 - s-a născut <i>Voislava Stoianovici</i> (m. 1989)
14.04.1950 - s-a născut <i>Daniela Crăsnaru</i>	18.04.1940 - s-a născut <i>Gheorghe Lupașcu</i>
14.04.1950 - s-a născut <i>Viorel Varga</i>	18.04.1943 - s-a născut <i>George Ghidrigan</i>
14.04.1954 - s-a născut <i>Traian Fumea</i>	18.04.1943 - s-a născut <i>Florentina Florescu</i>
14.04.1985 - a murit <i>Al. Gheorghiu-Pogonești</i> (n. 1906)	18.04.1945 - s-a născut <i>Marius Tupan</i>
	18.04.1949 - s-a născut <i>Ștefan Ioanid</i>
15.04.1927 - s-a născut <i>Petre Luscalov</i>	18.04.1971 - a murit <i>Marin Sărbulescu</i> (n. 1921)
15.04.1929 - s-a născut <i>Huszar Sándor</i>	
15.04.1964 - s-a născut <i>Anta Raluca Buzinschi</i> (m. 1983)	19.04.1847 - s-a născut <i>Calistrat Hogaș</i> (m. 1917)
15.04.1988 - a murit <i>Modest Morariu</i> (n. 1929)	19.04.1895 - a murit <i>Raicu Ionescu-Rion</i> (n. 1872)
15.04.1997 - a murit <i>Petru Creția</i> (n. 1927)	19.04.1921 - s-a născut <i>Adrian Rogoz</i> (m. 1996)
16.04.1879 - s-a născut <i>Gala Galaction</i> (m. 1961)	19.04.1924 - s-a născut <i>Vladimir Drimba</i>
16.04.1896 - s-a născut <i>Tristan Tzara</i> (m. 1963)	19.04.1929 - s-a născut <i>Ileana Vrancea</i>
16.04.1916 - a murit <i>Nicolae Gane</i> (n. 1838)	19.04.1940 - s-a născut <i>Ion Țăranu</i>
16.04.1926 - s-a născut <i>Lucia Olteanu</i>	19.04.1944 - s-a născut <i>Ioan Gliga</i>
16.04.1928 - s-a născut <i>Constantin Aronescu</i>	19.04.1949 - s-a născut <i>Maria Ana Tupan</i>
16.04.1935 - a murit <i>Panait Istrati</i> (n. 1884)	19.04.1956 - s-a născut <i>Smaranda Cosmin</i>
16.04.1936 - s-a născut <i>Gheorghe Grigurcu</i>	19.04.1992 - a murit <i>Vasile Nicorovici</i> (n. 1924)
16.04.1937 - s-a născut <i>Stelian Gruia</i> (m. 1996)	19.04.1993 - a murit <i>Ion Bolduma</i> (n. 1933)
16.04.1938 - s-a născut <i>Iurii Grecov</i>	
16.04.1944 - s-a născut <i>Oláh István</i>	20.04.1893 - a murit <i>George Bariț</i> (n. 1812)
16.04.1959 - s-a născut <i>Grigore Chiperi</i>	20.04.1903 - s-a născut <i>Andrei Ion Deleanu</i> (m. 1980)
16.04.1984 - a murit <i>Georgeta Mircea Cancicov</i> (n. 1899)	20.04.1915 - s-a născut <i>Gheorghe Bogaci</i> (m. 1991)
16.04.1994 - a murit <i>Mihail Crama</i> (n. 1923)	20.04.1934 - s-a născut <i>Pusztai János</i>
17.04.1842 - s-a născut <i>Theodor C.Văcărescu</i> (m. 1914)	20.04.1943 - s-a născut <i>Dan Horia Mazilu</i>
17.04.1895 - s-a născut <i>Ion Vinea</i> (m. 1964)	20.04.1949 - s-a născut <i>Mircea Florin Șandru</i>
	20.04.1968 - a murit <i>Adrian Maniu</i> (n. 1891)
	20.04.1985 - a murit <i>Mariana Ceașu</i> (n. 1928)

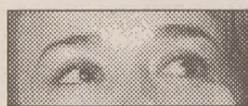
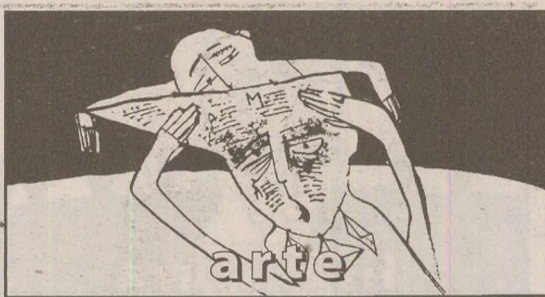

**CLVBVL
PROMETHEVS**

06.04.2005	MERCURI	19:00 Dialoguri Politice cu Cristian Părvulescu despre REFORMA PARTIDELOR POLITICE
07.04.2005	JOI	20:30 Seară de Teatru: ICH BIN OFELIA regia Sorin Militaru cu Coca Bloos , la pian Peter Sarosi premiul pentru cea mai bună actrită Gala Uniter 2004
08.04.2005	VINERI	21:00 Concertele Guerri-LIVE
09.04.2005	SÂMBĂTĂ	21:00 Seară Radio Guerrilla Radio Guerrilla și prietenii
10.04.2005	DUMINICĂ	21:00 CHIVAS LIFE NIGHT JAZZ Mircea Tiberian & friends Mircea Tiberian - pian Cristian Soleanu - sax Vlad Popescu - baterie Arthur Balogh - contrabas
11.04.2005	LUNI	Închis
12.04.2005	MARȚI	20:30 FILM / Retrospectiva 2004 Festivalul Internațional de Film Independent ANONIMVL 33 de Kiko Goifman (Brazilia, 2003)

Te aștept la cafeneaua literară.
Primesti o carte cadou.
Zilnic de la ora 11:00, în Piața Națiunilor Unite, nr. 3-5
- intrarea liberă -
informații și rezervări la
tel. 33.666.38 , 33.666.78 și 0723.323.333

cronica dramatică de Marina Constantinescu

Studii

Radu Micu și Beatrice Peter

Ioana Barbu

Radu Micu și Beatrice Peter

Pregătirea complexă într-o facultate de artă nu mai este de mult o vorbă în vînt sau, dimpotrivă, o prețiozitate. Orizonturile se deschid, interferează, se populează prin lectură, cultură, tipuri de experiențe, prin imagini, prin spații, oameni, povești, culori, sunete, gesturi, modele. Sau cam așa ar trebui să fie. Problema este, de fapt, una singură. Flexibilitatea celor care îi învață pe ceilalți, a profesorilor, cu alte cuvinte. Curiozitatea și prospețimea studenților se întreține și prin seducția modelului, prin știința cu care strecoară în termeni conștiința libertății interioare, prețuirea datelor native și însoțirea lor cu o muncă nespusă, continuă. Exercițiul acesta este, poate, dintre cele mai dificile.

Există instalată, de pildă în teatru, un soi de comoditate a actorului, pe de o parte, precum și a regizorului, pe de altă parte. Puțini actori au grijă, zilnic, ca

muzicienii sau ca balerinii, de "instrumentele" lor, de corp, de voce, de provocarea înțînirii cu personajul, de lumile lui. Există o anumită suficiență, chiar o aroganță față de limitele fizicului și ale psihicului. Care conviețuiesc cu noi. Și nu întotdeauna ușor. Astfel, limitele sînt forțate în salturi, în jurul unui rol, al unei premiere. Se pierd talente uriașe tocmai din această lipsă de disciplină, de program, de atenție la propriile mijloace, la universuri. La noi, mulți dintre actori se mulțumesc cu puțin, s-au învățat să trăiască într-un sistem în care solicitarea susținută, competiția, audițiile pentru un rol să fie accidente, mofturi. Pe de altă parte, mulți regizori îi folosesc pe actori sub deviza "punct ochit, punct lovit". Adică, îmi trebuie un tip cu forță, îl iau pe cutare, îmi trebuie un frumuseț, îl iau pe cutărică, îmi trebuie o gospodină, e bună X, o vampă, atunci Y. Imprevizibilul distribuirii, lucrul cu actorul pe

registre noi poate și pentru el însuși funcționează, iarăși, ca o frumoasă excepție. Sînt actori care au voci sau disponibilități corporale speciale. Dar care s-au pierdut pe drum. Și se recuperează foarte greu sau deloc. Pe scenă auzim voci neglijate, lăsînd la o parte neglijența și nepriceperea rostirii, agresiunea limbii. Vedem corpuri abandonate, chiar la actorii tineri, inexpressive, uitate în civilie. Discuția este, fără îndoială, mult mai complicată. Se stimulează pe negativ lipsuri fundamentale ale școlii făcute și comoditățile care îi țin prizonieri pe artiști.

Atunci, într-o lume foarte deschisă, într-o lume în care, de exemplu, granițele între teatru și dans sînt de multe ori formale, într-o lume dinamică, inventivă ca cea artistică în care trăim, puțin la noi, mi se pare o împlinire, o speranță cînd o promoție de actori, la sfîrșitul studiilor, prezintă și un spectacol de dans. Vă vorbeam nu de mult

despre modificările, despre experimentul nuanțat și substanțial pe care l-am găsit la această serie de absolvenți actori. Vă vorbeam și despre modalitățile variate în care pregătirea lor, mult mai complexă, a fost pusă în valoare în spectacole diferite, cu solicitări diferite. Am văzut ipostaze interesante, chiar dacă nu toate reușite, ale aceluiasi actor. Și am văzut un spectacol-studiu-improvizatie coregrafică serios, coerent, emoționant, foarte simplu și, în același timp, însoțit de documentare, de analiză teatrală pe texte shakespeariene. Au fost implicați aproape toți actorii absolvenți ai anului patru coordonat de profesorul Gelu Colceag. La cîțiva am intuit o vocație a corporalității, alții m-au surprins cu adevărat. Așa cum m-a surprins faptul că actorii au construit un spectacol de dans în cel mai autentic conținut al termenului, un spectacol în care se mișcă extraordinar, în care și-au descoperit trupul și ce anume pot face cu el, încîntare care se citește și ea. *Duete shakespeariene* este un spectacol autonom de dans, un discurs teatral nonverbal, susținut cu ajutorul altei arte, altor tehnici, altui tip de emoție. Muzica și mișcarea, tipologiile mișcării, memoria gestului, performanța multora este însoțită și de o estetică argumentată într-un scenariu rotund, la baza căruia stau relațiile, tensiunile și dramatismul cuplurilor celebre din piesele lui Shakespeare. Mecanismul decodării teatrale i s-a adăugat acum cel al gestualului. Este meritul Roxanei Colceag, profesoara lor, că le-a încurajat, revelat, dirijat, sistematizat și coordonat acest tip de limbaj. Și posibilitatea exprimării lui profe-

sioniste. Premieră absolută în formulă spectacolelor de absolvență.

O scenă-cadru, repetitivă, adună trupuri și măști. Un fel de bal mascat, în care măștile ascund identități, personaje, disponibilități. Rînd pe rînd din acest cor sau, mai precis, din acest corp ansamblu se desprind protagoniștii. Mască este înlăturată, se văd chipuri, sensibilități, personaje, pași. Este în același timp, și un joc cu o mică provocare culturală să identifiți din dans, din regie, coregrafie, interpretare ce roluri, ce cupluri sînt comentate. În fine, dincolo de coerența artistică și estetică, de performanța unora, cel mai clar se vede plăcerea tinerilor actori care au fost provocați să se cunoască, să se înțeleagă, să-și alunge comoditățile despre care vorbeau la început. Cît va dura asta? De acum depinde doar de Ioana Barbu, Radu Micu, Beatrice Peter, Sorin Sandu, Alin Mihalache, Andrei Mateiu, Alexandra Ioniță, Cătălin Babliuc, Raluca Rusu, Vlad Logigă, Andreea Grămoșteanu, Andrei Samson, Irina Chiosa, Constantin Diță, Iulia Lumînare, Radu Iacobi și de ceilalți colegi absolvenți neimplicați aici.

Important este că se s-a promovat acum și ce s-a întâmplat cu această promoție de actori să devină regulă în școală și să nu rămîie o încîntătoare excepție. Lucrul s-au degradat tare aici, de-a lungul anilor, și cel mai bine vedem simțim asta pe tot felul de scenarii ca efect direct. Cu o floare nu face primăvară. De aceea sperăm se schimbe ceva fundamental în lucrul cu actorul, iar atmosfera care am regăsit-o anul acesta în serile de la "Casandra" să contamineze profund. ■

EDITURA PARALELA 45

BELETRISTICĂ

LANSARE-EVENIMENT ÎN COLECȚIA DEBUT - ESEU

Cătălin Ghiță
Lumile lui Argus

- o morfologie a poeziei vizionare -

Joi 31 martie 2005, orele 13.30

Rotonda Muzeului Național al Literaturii Române

participă: Eugen Negrici și Ioan Groșan

Cătălin Ghiță (n. 1976) este asistent universitar doctor la Catedra de Literatură Română, Universitățile de Literatură și Comparată la cadrul Facultății de Litere, Universității din Craiova. Este bursier al Guvernului României, unde pregătește o carte despre William Blake; a publicat peste șaptezeci de studii, eseuri și cronici literare în reviste de specialitate din țară și din străinătate.

PARALELA
45
EDITURA

COMENZI la:
tel./fax: 0248 - 214 533; 0248 - 631 492
e-mail: comenzi@edituraparalela45.ro
Pentru detalii vizitați:
www.edituraparalela45.ro

Nici nu pot să-mi imaginez unde începe și unde se termină legătura dintre literatură și film. Dar dacă n-ar exista, cu siguranță n-aș scrie aceste rânduri. Nu mă refer doar la conexiunea dintre cele două tipuri de critici sau la ecranizările unor romane, ci și la modul în care cele două arte trăiesc una după alta. Se fac filme despre scriitori mai des decât se scrie ficțiune despre regizori. Există literatură bună care poate îngropa în film dacă acesta tratează materialul într-un mod ortodox și literatură bună care poate stimula o producție originală. Pentru ultima situație nu mă pot gândi la un exemplu mai bun decât *Cărțile lui Prospero* a lui Greenaway. I totuși, lungmetrajul care m-a pornit pe gânduri este *Forrester*, care mi-a dat încă o dată senzația că poezia și poezii ar fi trebuit să se odihnească în pace. Sunt conștientă că e superficial și incorect până la un punct să afirm că filmul și arta poetică nu ar trebui mestecate, dar poate sirul de exemple pe care îl voi discuta vă va convinge. Pe mine m-a cam panicat, e drept...

Sigur, primul exemplu care îmi vine în minte e biata *Iliadă*, făcută terci de superproducția *Troia*. Dar și *Cercul poezilor dispăruți* săptămâna aceasta la TV) măcelărește cu învințitate câteva poezii de Whitman sau Byron. Spun asta pentru că respectivii poeți devin o mină de citate.

Decorul e o școală de băieți super-selectă bătrânică în metodele de predare, care apare un nou profesor de literatură (Robin Williams) care îi învață pe elevi (printre care un Ethan Hawke juvenil) să aprecieze poezia. Pe bucăți și eventual poeme mici, să nu-și încarce memoria. Ei mai află și câteva versuri disperate, nu tocmai profunde și sunt scoase din context. E adevărat, unele sunt puse la treabă pentru ca niște poeți să-și încropească o filosofie de viață mare, eventual să-și gândească și creativitatea. Ceea ce face poezia îngrozitor de transparentă și simplă, pe un model simplificat „un vers, o idee”. Nu mai există „artă de agul artei”, poezia a căpătat un rol pur litar, nu trebuie studiată, ci „lăsată să cure pe buze, ca mierea”. Paralela cu prezentul e evidentă: ți se indică să te hrănești cu poezie cum ți s-ar indica să mănânci pește de mare, pentru că stimulează activitatea creierului. Mare, mare dezamăgire cu atât mai mult cu cât vine de la Peter Weir, autorul *Truman Show*, film în care jongla admirabil stereotipurile.

Al doilea lungmetraj pe care l-aș lua în seamă este *În căutarea lui Forrester*. Regizorul este Gus Van Sant, scenaristul, este Rich. Forrester (Sean Connery) interprează o celebritate literară uitată: a scris o carte bună cu mult timp în urmă, iar în prezent trăiește ca un hermit. Jamal (debutan- pe peliculă Rob Brown) este un negru ărd din Bronx, dopat cu ficțiune și poezie, tate pe care o ascunde pentru că nu are cine o împărtăși. Evident, până la de- st scriitor, cu care începe o prietenie ebraală... Filmul are și momente cinice ntru americani, realiste pentru europeni genul replicii „Femeile se vor culca cu e și dacă scrii o carte proastă”. Dar scena e mi-a pus mie sare pe rană a fost înfruntarea

dintre Jamal și profesorul său. Adicăteala, ultimul debitează citate, iar primul indică proveniența lor. Așa carevasăzică „literații” ăștia sunt un fel de bază de date. Ei nu-și bat capul cu miile de semnificații și interpretări dindărătul unui text, ci îl memorează. Iar când n-au ce face, schimbă citate între ei ca și cum ar juca un soi de ping-pong. Intelectual, desigur. Din nou, aș atrage atenția asupra importanței acordate citatului, care iese la rampă în timp ce poezia rămâne în

n-a rămas indiferent, și doi dintre cei mai proeminenți critici americani, care au o istorie ce demonstrează că de obicei au opinii similare, s-au contrazis (Rosenbaum și Ebert). Primul comentează că filmul pune pe primul plan relația dintre Ted Hughes și Sylvia Plath, în detrimentul statutului lor ca poeți. Ceea ce încuie lungmetrajul într-o impostură, pentru că, fără poemele lor, nu i-ar păsa nimănui de soarta lor. De aici deduce că filmul și poezia sunt două arte

Americana Plath și Ted Hughes, poetul laureat al Angliei (titlu care se decernează pe viață), au fost Făt-Frumosul și Ileana Coșânzeana ai comunității literare a secolului XX. Până când el a început s-o înșele și ea s-a sinucis băgându-și capul în cuptor și lăsând în urmă doi copii. Această poveste simplificată a făcut-o pe Plath (Gwyneth Paltrow în film) o martiră a condiției feminine, apoi a feminismului, în timp ce Hughes (Daniel Craig) ieșea demonizat.

Regizoarea Christine Jeffs și scenaristul John Brownlow trebuiau să fie atenți și să mărească gradul de complexitate al unei povești care se apropia, ca faimă, de o legendă urbană. „Între mine și mine/ Zgârii ca o pisică”, așa aș rezuma decizia realizatorilor. Firește, e un vers de Plath. Ce vreau să spun e că Jeffs și Brownlow au avut cea mai bună idee: să se întoarcă la text și să îl folosească oarecum subteran, sugerând prin versuri (citite de personaje sau provenite din off), ce nu vor să arate. Tocmai prin această abordare, lungmetrajul evită conflictul principal al tuturor filmelor biografice: 1. subiectul portretului cinematografic e un geniu, deci nu poate fi elucidat complet versus 2. vrem să știm prin ce era deosebit de restul lumii, cum se manifesta geniul în viața de zi cu zi etc. Din acest punct de vedere, obiecția lui Rosenbaum cade: relația dintre cei doi e consubstanțială cu creația lor, doar că una e mai vizibilă decât cealaltă. Iar cea invizibilă o clarifică pe cea vizibilă. Relația dintre ele nu e întotdeauna directă, spectatorului fiindu-i lăsată libertatea de a face racorduri. Eu, de pildă, am legat recitarea poemului *Daddy* de faptul că Plath s-a sinucis abandonându-și copiii (fapt de care filmul nu se atinge).

O altă problemă pe care Rosenbaum o scoate la iveală este cât de dificil e să faci o biografie de scriitor. Ce ai la îndemână? Un om la un birou scriind încontinuu și făcând o fântână arteziană din ciornele pe care le aruncă în jur? I se reproșează lui Jeffs că o arată pe Plath mai mult incapabilă să scrie decât scriind. Un „Dumnezeule!” scurt mi-a scăpat de pe buze. Poate în astfel de cazuri criticul de film ar trebui să fie ceva mai literar și să pună mâna pe unicul roman al Sylviei Plath, *Clopotul de sticlă*. Care începe tocmai cu depresia ei pricinuită de faptul că nu mai poate scrie. La propriu, nu poate așterne pe hârtie literele care alcătuiesc un cuvânt...

Creația ei literară explică multe dintre problemele insolubile cu care se confruntă criticii de film, și, într-adevăr, uneori paralela suferă prin facilitate. Exemplul ilustrativ este sinuciderea ei prezentată într-o lumină favorabilă, ca o reușită. Versurile care explică această perspectivă? „A muri/ Este o artă, ca pe orice altceva/ O fac excepțional de bine” (Doamna Lazăr). De altfel, realizatorii doreau să încorporeze în lungmetraj mult mai multă poezie. Ceea ce ar fi fost într-adevăr necesar, pentru că, din cauza acestei abordări, complexitatea textelor – în cazul optim, citite nu citate – ar fi fost direct proporțională cu complexitatea caracterului lui Plath. Obiecția care stă în picioare vine din partea criticilor britanici, care definesc filmul ca „high-minded”. Adică, toată subtilitatea filmului s-ar fi dus pe apa sămbetei dacă spectatorul n-ar fi știut suficient de mult despre opera Sylviei Plath. ■

**cronica filmului
de Alexandra Olivetto**

Poezia ca materie de consum pentru filme

În căutarea lui Forrester

Sylvia

umbră. Nu mă aștept să mi se recite poeme întregi, nimeni n-ar avea răbdare pentru așa ceva într-un film, dar reiese din nou rolul poeziei ca armă și cârjă.

Un film din 2003, *Sylvia*, despre doi poeți, a pus spectatorii avizați pe jar. Nici unul

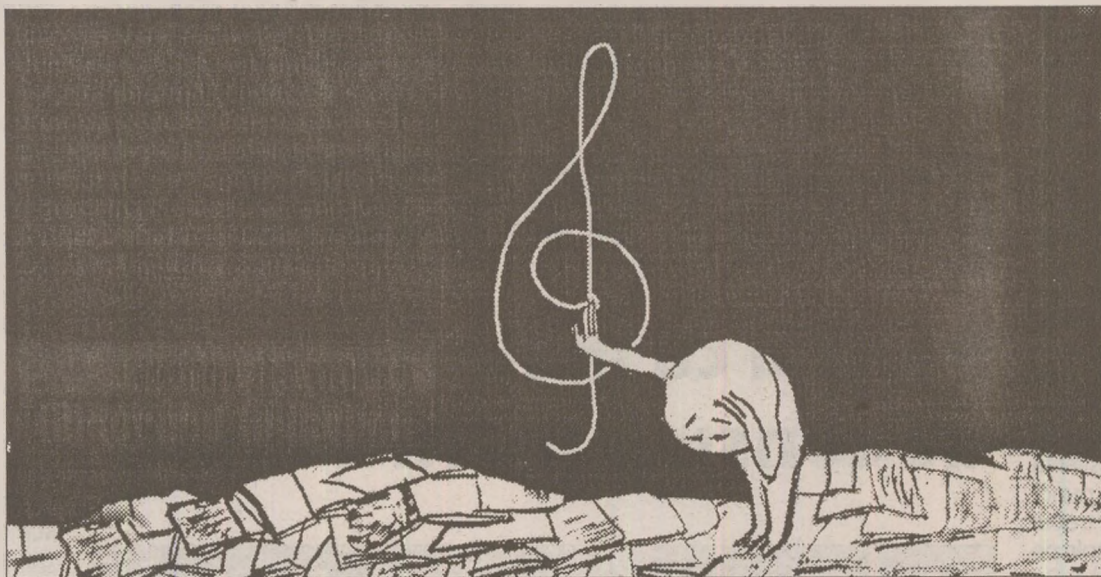
incompatibil, singura excepție fiind *Casa neagră* a lui Farrokhzad. Deși îi dau dreptate în principiu, mi-a plăcut *Sylvia*, cel puțin din punctul de vedere al metodologiei. În primul rând, povestea poetesei era un magnet pentru filme, dar și o capcană „a melodramei”.

Tentația vinovatului incurabil

Muzica savantă a ars
aidoma flăcării ce
luminează căile acelor
care privesc pe unde
merg, dar nu știu foarte
bine încotro se duc.

Abia în prezența focului arta muzicală
a început să-și dorească necesitatea
apei. Până atunci doar a judeca-
t-o. Or, cum nu există ceva prea
bun într-o dorință care te aruncă
în flăcări, putem concede că destinul
muzicii savante s-a situat sub
semnul unui rău-augur original
ce a deschis și netezit calea spre
destrămare. Se vede că muzica
savantă a fost mai tot timpul
obsedată de foc, ca și cum l-ar fi
purtat mereu cu ea însăși. Iar focul
întreținut și calculat mistuie cel
mai profund. Ca să nu mai vorbim
de acei corifei ai artei sunetelor
care au ținut o făclie într-o mână
și un cuțit în cealaltă, ba încă
mai și cântau niște psalmi, pentru
a putea acoperi țipetele celor
înjunghiați. Pădurea este o minunăție
orchestră. Literatura muzicală
savantă este o pădure în care s-au
exilat energii și rosturi creatoare,
pasiuni ardente, ambiții deșarte...
Istoria muzicii este concertul unei
întregi literaturi sonore, ce încapă
într-o orgă al cărei geamăt amestecă
în tuburile ei pământul cu cerurile.
Tuburi ce ard de nerăbdare să
vibreze. Pământ și ceruri ce visează
să ardă ca să lumineze. Din perspectiva
luminării însă orice flăcără, vorba
lui Lucian Blaga, este o boală. O
strămbătură internă ca o apropiere
de bătrânețea precoce, de urșenia
și judecata ei pesimiste. Aceasta
pentru că flăcără plătește prețul
chiriei pentru spațiul pe care îl
locuiește. Și acest preț este lumina.
Dar și fumul... Nici un foc nu mistuie
totul dintr-odată. Nici fumul nu se
risipește instantaneu. Totul se

petrece după cum bate vântul. Iar
în istoria muzicii savante vântul a
bătut preponderent din spate,
ducând focul tot înainte, din ce
în ce mai în forță, împingându-l
infatigabil spre pîrjol, spre sinistru,
spre neant... La început s-au aprins
frunzele, iarba, vlăstarele tinere,
care au ars rapid, în trombă, ca
niște artificii cum, de altfel, și sunt,
căci ce altceva pot fi frunzele, iarba,
vlăstarele pădurilor ce acoperă
munții de creație muzicală savantă
dacă nu arsenalul de tehnici și
mijloace de producție componistică,
aflate în permanentă combustie
și într-o istovitoare reproducție.
Uneori fantezii ale realității sonore,
alteori realități ale fanteziilor
componistice, cu toate au ars

aidoma cunoștințelor dispuse și
dirijate în vederea unor acțiuni
fundamentale perisabile, unor gesturi
perimate încă înainte de a fi înfăptuite.
Așa au fost, bunăoară, procedeul
gradualului, tractusului, reponului,
antifoniei și a celorlalte tehnologii
gregoriene, procedeul trochosului,
centonizării, precum și întregul
cotegiu de principii componistice
solidare muzicii bizantine, organumul
ori conductusul Ars Antiqua-ei,
izoritmia și izoperiodicitatea specifice
Ars Novei, tehnicile contrapunctice
ale Renașterii, principiul imitativ
al fugii în Baroc, al sonatei omofone
mono-ori bi-tematice în Clasicism
și Romanticism, oportunitățile
dodecafonice ale Expresionismului,
tehnica serială, spectrală, acustică,
electroacustică, procedeele de
formalizatoare ale aleatorismului
ori de organizare ale haosului,
principiile de ordonare ale modurilor
cu transpoziție limitată sau ale
structurilor modale non-octaviante
etc., etc. – toate mijloace de
construcție sonoră care și-au cheltuit,
rînd pe rînd, averea, achiziționînd
în regim de leasing speranțe întru
eventuale resuscitări și resurgențe.
A venit apoi vremea crengilor și
coroanelor, adică a direcțiilor și
orientărilor stilistice și estetice care
au fost succesiv mistuite de flăcără
tentației irezistibile de a nu se putea
sustrage în noirilor consecutive,
flăcără ce a făcut din nouitatea
stilistico-estică partea cea mai
casabilă și trecătoare a fenomenului
muzical, un semn de oboseală
cronică, depusă întotdeauna într-o
idee proaspătă, ivită din
comparația a două lucruri ce n-au
fost comparate încă. Din fumul (și
scrumul) esteticii monovocale,
modale și orizontale a Evului Mediu
s-a ridicat, de pildă, estetica plurivocală,
contrapunctică și superpozițională

a Renașterii. Din cenușa polifoniei
vocale a Renașterii s-a născut
multivocalitatea instrumentală,
tonală și imitativă a Barocului care,
la rîndul său, odată ce și-a consumat
energia cinetică, disponibilă, a fost
substituită de esteticile omofone
tonal-funcționale, esențial bazate
pe o gândire verticală a Clasicismului
și Romanticismului, estetici topite
în cele din urmă de temperaturile
înalte ale vîlvăților expresioniste,
atonale și, apoi, seriale. Un șir de
incendii grație cărora se poate
acredita ideea că în muzica savantă
stilul este însăși schimbarea de
paradigmă estetică, precum și
ordinea și mișcarea pe care
compozitorii le imprimă creațiilor
lor, așa încît arderea crengilor și
coroanelor a reprezentat un fenomen
de ordin germinativ (ca transmiterea
unor dispoziții ereditare), dar și
ceea ce a făcut să trăiască și, totodată,
să moară într-un opus sonor. Au
ars, de asemeni, și trunchiurile
muzicii savante, trunchiuri ce
adăposteau seva sacralității, a
misterului artei sonore, ca operă
a unei înalte origini. O origine
purătoare de multe lucruri tainice.
Pîrjolirea caracterului sacru evidențiază
acel vestigiu al mutilărilor sălbatice,
care face parte dintr-un vechi cult
al durerii, ce a avut un rol atît de
nefast în istoria artei și care mai
face încă victime și încă mai posedă
altare. De-sacralizarea este, în ultimă
instanță, redevabilă acutizării homo-
centrismului ce alimentează iluzia
că omul este creatorul și beneficiarul
autoritar al unei muzici capabilă
să îl ridice, prin ea însăși, în trufe
universuri profane, grație exersării
exclusive a capabilităților estetice,
concomitent cu abandonarea deo-
centrismului ce a guvernat
manifestarea suverană a funcțiilor
etice (: funcțiile suprasensibile,

inițiativă, magică și taumaturgică
După Octavian Nemescu, factor
care a contribuit cel mai mult
la degradarea și prăbușirea imaginii
sacre în muzică, în artă, în generație,
a fost ritualul spectacular și, în cel
din urmă, civilizația occidentală
care l-a născut și l-a generalizat
În fine, flăcările au cuprins rădăcinile
în care se întîlnesc, pe deasupra
graiurilor, a tehnicilor și esteticilor
toate muzicile savante, căci rădăcinile
bine înfipte în pămînt, și de ce nu
în pînza freatică, comună sur-
aidoma ritualurilor care, oricît de
absurde și de arbitrar ar părea
potolească foamea de ordine
libertate a operelor și, mai ales,
capodoperelor. În definitiv, rădăcinile
se identifică în arta sunetelor
sursele (uneori și cu arhetipurile
iar atunci cînd sursele (și arhetipurile)
se prefac în cenușă, ca moarte
jarului, dar și ca apărătoare a lui
înseamnă că zvonurile desp
apocalipsă au toate șansele
ajungă din urmă realitatea. Trecer
prin foc și sabie a surselor proprii
muzicale, cu precădere a celor
de sorginte tradițională, folclori
a însemnat desfolierea muzicii
savante de stratul original, auter
al artei sonore, de-concretizării
și abstractizării ei, de-naturalizării
și artificializării într-o așa măsură
încît dimensiunea tainică, cele
magică a pămînt în fața aspecte
telurice, agresive, secularizării
Pe de altă parte, mutarea accentului
de pe acele arhetipuri organice
constitutive, ca moduli ancești
universali, după care fenomene
sonore își edifică reprezentări
mult sau mai puțin imperfecte,
acele formule ori concepte sed
din lumea logicii și matematicii
moderne, ne îndeamnă să
gîndim dacă nu cumva este prea
mult și prea abrupt ca grandiozitatea
oricît de abstractă și de logică
fi ea, să nu necesite stabilirea
propriilor limite. Masivitatea imposibilă
desigur, dar exprimă mai rar. Primul
au intuit capcana și muzicile
întemeiate pe arhetipuri, s
monumentale, dar au și atribu
grației ori al sublimului, în timp
mare parte dintre creațiile moderne
și post-moderne, construite
formule abstracte, convoacă
fastul și grandiozitatea. Incendii
frunzelor, ierburilor și vlăstarele
tehnologiilor componistice), crengi
și coroanelor (a curenților estetici
trunchiurilor (a caracterului sa
ori rădăcinilor (a surselor și arhetip
au dus, inevitabil, la carboniz
întregii păduri de muzică savantă
care se transformă astfel în f
ale unei arte încrustată în dur
rămase și ațipite ca niște ete
efemere, ca o mărturisire că
poate concretiza într-un instrum
al experienței ori, poate, într-o ten
a vinovatului incurabil.

Liviu DĂNCEA

Societatea Română de Radiodifuziune
RADIO ROMÂNIA CULTURAL

Symposium - Lumea Artelor

La 200 de ani de la nașterea
scriitorului danez,

Hans Christian Andersen,

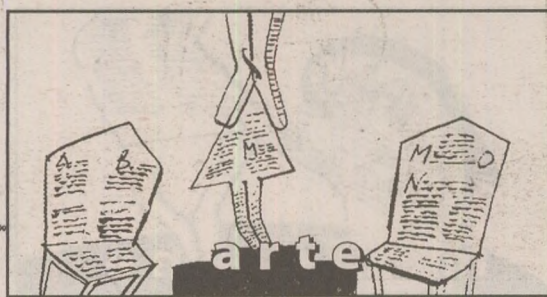
Titus Vîjeu,

realizatorul emisiunii

Dicționar de literatură universală,
vă invită într-o lume poetică a basmului.

Miercuri, 6 aprilie, ora 16.00.

Arad 106,8	Craiova 101,1	Ploiești 104,1
București 101,3	Deva 105	Rm. Vâlcea 102,5
Bacău 101,8	Galați 101,6	Satu Mare 96,1
Baia Mare 100,1	Iasi 103,1	Sibiu 103,7
Brașov 105	Oradea 96,1	Suceava 101,6
Buzău 103,7	P. Neamț 100,3	Tg. Jiu 89,5

10 iulie 1999

Mult stimată și dragă Doamnă Iftodi,

Am primit cu bucurie și mare mare interes cărțile care relatează mai mult sau mai puțin biografia despre Jenică Țuculescu. Doamna Năstase a avut bunătatea să mi le trimite. Cu grabă, m-am și apucat să le studiez.

A le aduce până la mine a fost o sarcină grea (la propriu și la figurat) pentru doamna Năstase; cărțile erau mari și grele.

Acum ea are fericirea de a face o călătorie interesantă în Italia. Mult timp nu ne vom vedea. Sunt încântat de a o fi cunoscut.

După acest început, doresc să vă comunic că o dată câte ceva despre legăturile de colegialitate, mai bine zis de amicitie cu Jenică Țuculescu. Relațiile noastre au fost importante din numeroase privințe, atât pentru acest prieten cât și pentru mine personal.

În toate scrierile biografice pe care mi-ați trimis nu scrie nimic, chiar nimic, despre aceste împrejurări foste, atât de importante. Cum poți face biografii trecându-le cu vederea? Ignorându-le?

În cursul anilor de studii, când ne formam, legăturile dintre noi erau zilnice. După masă, la orele 5, Jenică se înființa; deseori mai veneau încă trei patru colegi. V-am mai scris despre asta.

Atunci locuim în casa bunicului („Conu' Carol"). El murise de mult, în 1916, aproape același timp cu Regele Carol I. Casa se afla și acum, la capătul actualei străzi „Pictor Iona". Camerele mari erau închiriate unei familii agricole. Fostele locuințe de servitori erau frumos amenajate pentru mine. Aveam toate: pat, mobilă, pian. Buna mea mamă, se îngrijea...

Era plăcut. Jenică Țuculescu venea zilnic. Întâmpla să mănânce la mine. Mă anunța când: „Vin la o conopidă". Pe vremea aceea, mai ieftin zarzavat: mi se dădea zilnic rapidă.

În afară de acestea, au fost numeroase împrejurări colegial-amicale în care mă legam cu Țucu. Mergeam cu el la expoziții, concerte, la operă etc.

Chiar și în cursul vacanțelor de vară, m-deseori împreună. În scrierile pe care le-ați trimis, nu se spune nimic despre faptul că Țuculescu și-a petrecut vacanțele de vară, de-a rândul a mai mulți ani de la Stațiunea Zoologică din Sinaia. Directorul un bătrân savant, profesorul de zoologie noșan, o bunătate de om. Pe discipolii asistenți la Universitatea din București, dreafta spre studiul faunei frunzarului pădure. L-a angajat și pe Jenică în asemenea lucrări. Eu mă băgasem pe studiul comportării micilor roșii de pădure când sunt puse pe suprafață rotativă.

La Stațiunea Zoologică, dormeam în aceeași cameră cu Jenică Țuculescu. Prietenia noastră a fost netulburată. Din contră, cu Jenică Țuculescu nu se ferea, chiar căuta să evite conflicte, deseori penibile.

În asemenea prilejuri mă țineam la o distanță. Nu interveneam, deși, aproape constant Jenică nu avea dreptate. Violenta ra insultătoare față de interlocutori. L-am atras atenția că se pune într-o poziție jenantă, într-o lume de tineri oameni de știință toți cu merite mai mult sau mai puțin mari. Acest „mai mult sau mai puțin" l-a

Mărturii inedite despre Ion Țuculescu

In memoriam Eugenia Iftodi

Este un loc comun faptul că istoria nu reține decât evenimente și personalități pentru că ele sunt cele care îi imprimă cursul. În ceea ce privește destinul personalităților, atunci când este vorba de un creator, opera este elementul prioritar de studiu. Segmentul biografic devine interesant doar în măsura în care o poate justifica. Cu toate acestea, continuu să cred că istoria

„mică”, a faptului comun de viață, își are rolul ei în conturarea unei imagini cât mai clare asupra unei personalități.

În acest sens, deși despre Ion Țuculescu au apărut, de-a lungul anilor, nenumărate mărturisiri, consider utilă orice informație venită din partea celor care au fost în contact cu el.

Cu atât mai importante pot fi depozițiile unor buni prieteni. Este cazul celor două epistole scrise de dr. Sandu A. Sturdza, personalitate științifică remarcabilă, cercetător la Institutul Cantacuzino, dintre care publicăm numai una. El l-a cunoscut pe Ion Țuculescu încă din primul an de studenție și, conform propriilor declarații, l-a fost sprijin în multe situații delicate.

Materialul scris cu puțin timp înainte de a ne părăsi, vine să completeze un profil mai amplu al pictorului făcut în urmă cu mai bine de două decenii: Ion Țuculescu văzut de un prieten- în Momente din trecutul medicinel, Ed. Medicală, București, 1983.

Cele două epistole au un caracter privat fiind date publicității acum, din dorința Eugeniei Iftodi, destinatarul lor. Ele mi-au fost puse la dispoziție cu o deosebită generozitate, împreună cu fotografiile ce însoțesc acest text, de Eugenia Iftodi, încă din toamna trecută, iar întârzierea apariției lor este o culpă pe care mi-o asum și o regret, cu atât mai mult cu cât acest „personaj profund, spectaculos și, de multe ori, incomod” cum o caracteriza Pavel Șușară, a plecat, de curând, dintre noi.

Fără a cuprinde elemente de spectaculoasă noutate, cele două scrisori contribuie la precizarea unor detalii din biografia artistului, conținând totodată indicii prețioase istoricului de artă, în configurarea unui portret interior al acestuia.

Nu în ultimul rând „epistolarul” publicat acum, contribuie și la cunoașterea dr. Alexandru A. Sturdza și a Eugeniei Iftodi, fidelă cercetătoare și prietenă a artistului.

Cătălin DAVIDESCU

înfuriat. Erau deci oameni care nu merită atenția. Această atitudine a lui era o trăsătură pe care niciodată nu am înțeles-o. Cred că era o greșală de educație de acasă.

Asemenea comportări mă mirau, căci, pe de altă parte, Jenică ținea să se prezinte bine în public. Uneori a fost îngrijorat de purtarea mea, de modul meu de a mă prezenta. Căștigasem cândva un pariu, care mă îndreptătea să mănânc la cofetărie oricâte prăjituri iar el să stea cuminte privind.

Ajuns la a patra prăjitură, Jenică a exclamat: „Să trecem la altă cofetărie!” De ce, am întrebat? La aceasta Jenică mi-a explicat că mănânc ca un înfometat, iar el, dorește ca în public să fie prezent în mod decent. Spre norocul meu, în vecinătate se mai afla și o altă cofetărie; ne-am mutat acolo.

Toate acestea sunt copilării.

Au urmat anii serioși. Uneori avea nevoie de mijloace de publicație și de prezentare pe care le găsea în laboratoarele mele și de

care el nu dispunea. Știa că întotdeauna-i fac pe plac (reproduceri grafice, fotografii, tabele, scheme).

La un moment dat (eu lucram atunci la Institutul de Igienă) i se înapoiasse din Franța o lucrare de 154 de pagini (așa mi se pare), directorul revistei franceze atrăgându-i atenția că revista lor primește (conform regulamentului formulat pe copertă) numai lucrări de 10-12 pagini. Jenică probabil își închipuise că pentru el se va face excepție. A venit la mine cu lucrarea respinsă, cu rugămintea să obțin ca să fie primită în revista Institutului Cantacuzino „Archives roumaines de pathologie experimentale”. Înfierbântat, m-a întrebat când voi putea aranja lucrurile, că ar ține mult la aceasta. I-am spus: „Acum, imediat. Dar trebuie să vii cu mine.” Mi-a înmănat pachetul cu lucrarea. Până la Institutul Cantacuzino nu era departe. În 20 de minute am fost acolo, la intrarea Institutului. L-am rugat să aștepte jos, că mă duc la profesorul Mihai Ciucă, unul din directorii Institutului, să-i dau explicațiile și rugămintile necesare pentru a-l convinge de a publica lucrarea. Și pentru Institutul nostru care era neobișnuit să publice dintr-o dată un text de peste 150 de pagini. Era ce se numește un memoriu, nu o lucrare obișnuită. Era să plec sus la direcția institutului. M-a oprit spunând: „Dă-mi puțin pachetul.” L-a luat, l-a pipăit, l-a strâns de piept. Se vedea cât îi este de drag. Oarecum enervat, i-am spus: „Hai odată! Dă lucrarea!” Mi-a spus: „Nu ți-o dau!” Pot să spun că atunci, în acea clipă, s-a terminat, s-a sfârșit prietenia mea pentru Jenică. Mă suspecta, în mod inexplicabil. Lucrarea lui, nicidecum ar fi ținut de subiectele obișnuite mie. El știa asta. Totuși se comporta ca și cum aș vrea să i-o fur. Brusc m-am hotărât să nu mai am de-a face cu acest așa zis prieten. Se acrise.

N-am mai avut relații cu el. Nici el n-a mai căutat să mă vadă. Între timp lucrarea aceea a fost primită și publicată de Academia de Științe din București. A fost primită așa, fără discuții. Nimeni n-a citit-o vreodată.

După aceste evenimente, mult după aceea am aflat că Jenică ar fi fost grav bolnav. A fost un șoc pentru mine dar nu m-am dus să-l văd.

Acum vreau să termin, afirmându-vă că Jenică, fără să-și dea seama a avut o influență durabilă, asupra anumitor capitole din activitatea mea științifică. Încă din studenție îmi atrăsese atenția asupra problemei comportării animalelor. Era un capitol pe atunci relativ nou în știință. După ani și ani de zile am mutat aceste noțiuni studiind un microb numit Proteus. Arătam că această bacterie are comportări destul de complexe: tendința de a se deplasa în grupuri; de a înnota împotriva curenților etc., etc. Este prima dată că apărea noțiunea de comportare în lumea bacteriană. Ori, baza acestor idei de comportare îmi fusese dată de Jenică Țuculescu cu câteva zeci de ani înainte. Se scrie ceva despre aceste lucruri? Nicăieri. Oare cum se face biografia unui om?

Iubită Doamnă Iftodi, în mod inevitabil v-am întreținut despre anumite lucruri care vă sunt străine, dar l-ați admirat pe Jenică Țuculescu și veți primi spusele mele cu multă înțelegere. Rămân al Domniei Voastre devotat,

Dr. S. STURDZA

Pe urmele lui Lampedusa

În ultimele luni ale lui 2004, rafturile și vitrinele librăriilor italiene au etalat multe titluri noi, infirmând – trebuie să o repetăm – intermitentele semnale alarmiste ale editurilor, nu atât de precare pe cât se declară, și vechea teorie a morții literaturii a lui Vico sau Hegel, actualizată de cei ce se tem de concurența audiovizualului.

Din perspectivă tehnic-literară se observă că, în ciuda tuturor inovațiilor și experimentelor, predomină epica genuină, ce-l face pe cititor să se raporteze la fiecare text ca la o nouă poveste (fie că acumulează „aventuri” exterioare sau zăbovește cu un ritm încetinit asupra celor ale conștiinței), adăugându-se parcă străvechilor *O mie și una de nopți*.

De mare vitalitate se dovedește romanul istoric pentru că istoria rămîne un rezervor generos de subiecte, cu atât mai mult cu cât în Italia beneficiază implicit de un aport etnografic de substanță, nereductibil la un simplu element de culoare locală. Marea varietate regională – geografică, de stratificare etnică și lingvistică, așadar culturală, de iter economic și social – necorodată total de timp, continuă să intereseze.

Între recente apariții se impune *Mătușa marchiza* (*La zia marchesa*, Feltrinelli, septembrie, 2004) de Simonetta Agnello Hornby, palermitană, avocată, stabilită în Anglia, care și-a dobîndit notorietatea internațională grație romanului precedent *La Mennulara*. Asemenea altor scrieri ale genului, *Mătușa marchiză* încheie filonul narativ central într-o ramă, astfel încît avem o amplă, densă povestire înglobată în altă povestire, la fel de interesantă, chiar dacă mai săracă evenimential. Și avem două voci narative: în ramă, a Amaliei, unul din personaje, și a clasicului autor omniscient, în măsură să completeze și să ramifice discursul lăsat în suspensie de aceasta. Într-una din quasi inaccesibilele grote de la Montagnazza (Agrigento) cu deschidere spre mare, cîndva refugiu din calea piratilor și a corsarilor turci, iar, de pe la 1850, „casă” pentru fugari și pentru năpăstuiții sorții, Amalia, pe vremuri doică în familia nobililor locali, își împarte sărăcia lucie și timpul cu nepoțica infirmă. Cîteva indicii sugestive dau coordonatele istorice: momentul este cel imediat succesiv unificării, perceput de majoritatea meridionalilor ca o imixtiune în afacerile interne ale Regatului celor două Sicilii, iar expediția legendarilor garibaldini și a armatei regelui piemontez – ca o invazie de care au profitat oportuniștii locali, aristocrați sau burghezi dornici de putere. Viziunea este asemănătoare celei cu care ne-a familiarizat sicilianul Federico De Roberto (*Viceregii*, 1894), în plin verism, molisanul Francesco Jovine (*Doamna Ava*, 1942), Giuseppe Tomasi di Lampedusa (*Ghepardul*, 1958), pentru a cita doar trei nume. Așadar, aceeași confruntare pe fondul căreia oamenii de rînd se simt și mai lipsiți de apărare, cînd mafia, deși embrionară, își face simțită prezența. Aceeași este și problema marilor latifundiați, interesați să-și păstreze statutul economic, nu numai social, aceleași sînt tarele și degenerările castei. Însă, spre deosebire de autorii citați, Simonetta Agnello Hornby face doar aluzii la evenimentele istorice majore, cu efecte mediate asupra destinului personajelor.

Reconstituirea ambianței se face în mod canonic, prin descrierea minuțioasă a

interioarelor, a vestimentației, a întrunirilor mondene, a specialităților culinare locale, cultura mesei fiind, cum se știe, o rafinată trăsătură comună întregii Italii. Sînt elemente care fixează mediul, îl fac inconfundabil. Mult mai mult decît proverbele în siciliană (peste optzeci) care tutelează fiecare capitol (pentru înțelegerea cărora autoarea ne trimite, printr-o notă, la dicționar) și decît frînturile de replici în grai local, după moda repropusă cu succes în ultimii ani de Camilleri, pe cale de a cădea în manierism.

Deși fosta doică îi evocă aleatoriu și parcimonios întîmplări din trecutul ei de matoră, mai rar de protagonistă, fetei care – tipic – cere date suplimentare, fără să le primească, cititorul află restul pentru că, acolo unde Amalia își întrerupe evocările, intervine relatarea organizată, la persoana a treia, a vocii narante.

Biografia liniară a Amaliei (tînăra țărancă obligată de soacră să-și lase pruncul și căminul pentru a alăpta nou-născuta familiei nobiliare și unde va rămîne peste treizeci de ani) i se contrapune biografia Costanzei Safamita, protagonista, nefericita marchiză, și a celor din cercul ei. Din cauza multitudinii personajelor (unele cu prenumele antecesorilor) și pentru că se vorbește despre întreg clanul Safamita, la sfîrșitul cărții este dată lista personajelor grupate genealogic. I se adaugă lista rudelor mai îndepărtate, a prietenilor, a preoților familiei, a personalului auxiliar al diferitelor clanuri.

Alături de nelipsita concurență economică (dublată de gelozii între rude), de alianțele conjuncturale, de raporturile stăpîni – supuși, laici – eclesiastici, o mare pondere dețin diversitatea blamabilă și transgresarea, rămase sau nu oculte. Ca în toate cazurile în care nobilimea este surprinsă în amurgul său, așa cum s-a întîmplat constant din secolul al XVIII-lea, calul de bătaie rămîne declinul: economic, istoric, moral. Alteritatea, care ține de la o vreme așful și în literatură, nu lipsește nici ea, începînd cu părul roșu al Costanzei, prevestind de la naștere ostracizarea viitoare, și terminînd cu promiscuitățile sau devierile sexuale. Acestea sînt contrabalansate de cîteva idile și personaje pozitive.

Păduri și insule

La polul opus, al romanelor stricte actualități, găsim *Virtej de vînt* (*Giro di vento*, Bompiani, Milano, septembrie 2004) de Andrea De Carlo, prozator hiperrealist milanez care s-a impus încă de la debutul din 1981 (*Treno di panna*). Născut în 1952, A. De Carlo trebuie să fi urmărit „în direct” fenomenul social hippy și zgomotoasele evenimente din 1968 și din anii imediat următori, avîndu-i drept protagoniști – în Occident – pe tineri și adolescenți. În creația literară italiană, reflexele acestor ani s-au văzut două-trei decenii mai tîrziu, cînd mediul universitar și liceal a invadat proza timpului.

Ultima creație a lui De Carlo plasează acțiunea în zilele noastre, ale dvd-ului, ale fitness-ului, ale mobilei trăsnit-originale, ale jeans-ilor cu talia ultrajoaasă pentru a lăsa să se vadă ce poartă junele pe dedesubt etc. Personajele romanului ilustrează polarizarea generației succesive celei din '68, care i-a receptat ecourile, trăgînd și concluziile: de o parte, oameni de succes în cariere de vîrf

(în domeniul editorial, al arhitecturii, al subculturii televizate), pe de alta, cîțiva anticonformiști, formînd *un trib*, cum spun primii. Spre deosebire de vechile comunități de hippy, printre aceștia din urmă nu sînt drogați, ci doar adulți care au întors ostentativ spatele civilizației moderne. Impunîndu-și lor și propriilor copii o existență frustră, incomodă, din dorința exasperat-polemică de a reconstitui miniatural o societate primitivă, autosuficientă, ei sînt totuși conștienți că idilicul bucolic e o simplă ficțiune.

Povestea începe cu călătoria ultraorășenilor (două perechi și un agent imobiliar), sătui de hotelurile de cinci stele de pe mapamod, spre un loc izolat din provincie, pentru a vedea o clădire, momentan lipsită de utilități, pusă în vînzare ca locuință de vacanță. Dependenți de celulare și de problemele

drept care volumul a apărut pe hîrtie reciclată

În schimb, tonul sec al unuia ce lasă impresia (nu întotdeauna și certitudinea) că „face pe prostul” izbește de la primele rînduri în romanul Paolei Mastrocola, *O barca în pădure* (*Una barca nel bosco*, Ugo Guanda Editore, Parma, ajunsă la a șasea ediție în octombrie 2004), cîștigătoare a două premii Campiello și Alassio Centolibri – Un autor per l'Europa 2004.

Dacă luăm seama la „poezia” subiacent din dedicația cărții, *Tuturor celor care îndrăgesc insulele sau sînt, ei înșiși, o insulă*, nu sîntem surprinși să o regăsim, de dat aceasta explicit, neșteptat de dureros, abia în ultimele nouă pagini ale cărții, dialogul, pe mare, în vechea barcă părintească al protagonistului-povestitor cu părintel pescar, trecut demult în lumea umbrelor.

În rest, toate cele circa 250 de pagiri

Noutăți literare italiene

de serviciu de care se ocupă non stop și în timpul călătoriei cu automobilul (cît timp telefoanele au acoperire), eroii noștri, rămași în pană noaptea, în ploaie, cer găzduire, fără să știe, tocmai celor care ocupaseră abuziv clădirea în discuție.

Scurta coabitare a ultrasofisticaților vilegiaturiști, deconectați de la toate serviciile moderne (inclusiv apa curentă), cu ceilalți, nu duce – ceea ce ar fi anulat meritul romanului – la o contrapunere schematică, cu o concluzie univocă, dimpotrivă, face ca ambele stiluri de viață să-și arate limitele, capcanele, chiar ridicolul.

În condițiile-limită în care ajung, împătîmiți confortului și idealului modern de existență ajuns să apeleze la ajutorul disprețuitelor gazde (considerate o adunătură de dezaxați, de primitivi, și nu fără dreptate, de cabotini, imitatori ai eroilor de filme western), dar și să măsoare cu alt metru propriile realizări și aspirații. Odată cu schimbarea mediului și a perspectivei, cad măștile construite în timp, cu mîgală, ies la iveală incongruențele, nepotrivirile, se destramă prietenii și cuplurile.

Narațiunea alertă, înțesată cu dialoguri cu substrat ideologic, alternează scene cu tîlc, răsturnări de situație, fără a schița judecăți, dar, subliminal, invită la meditație asupra soluțiilor extreme.

Singura „cochetărie” a cărții, scrisă în italiana standard, mizînd pe incisivitatea denotativului, este reprezentată de titlurile capitolului, în fapt, fraza de început a fiecăruia din ele. În schimb, nu de cochetărie este vorba în pagina de sine stătătoare de la sfîrșitul cărții cu „Două, trei lucruri ce trebuie știute despre păduri” și cu informația că Andrea De Carlo contribuie la campania Greenpeace *Scriitori în folosul pădurilor*,

ale cărții redau cu rară virtuozitate mod de a-și formula perplexitățile acumulate *crescendo* de un puști, apoi tînăr student și absolvent, incredul în fața a tot ce-i es dat să trăiască după strămutarea din minusculă insulă din sudul Italiei la Torino.

Acțiunea este cum nu se poate mai simplă; cu toate acestea, după primul capitol (mai puțin captivant), cartea nu poate lăsa ușor din mîină, spre onoarea Paolei Mastrocola, torineză, născută în 1925 profesoară de italiană la un liceu științific premiată încă de la debutul din 1999: *gallina volante* a fost răsplătită trei ani rînd cu Premiul Italo Calvino, Selezione Campiello, respectiv Rapallo-Carrige, în tirajul volumului *Palline di pane* a ajuns în final Premiului Strega în 2001.

Rezumînd cartea în discuție, constatăm că, în esență, situațiile sînt mai ales repetiții pînă la Gaspere decid să se sacrifice pentru ca băiatul talentat și studios (după spusele celor în drept) să învețe într-o școală bună. Drept urmare, tatăl va continua pescuiscă din vechea lui bărcuță cu moștenirea în lărgul insulei, iar mama și Gaspere vor se sacrifica, pentru ca puștiul să-și valorifice potențialul și să facă o carieră pe măsura. Dar calitățile acestuia (barcă nimerită în pădure!) ajung un handicap, care se adaugă celui datorat modestei condiții sociale școala unde toți, elevi și dascăli, îl deabusole. Școala are un profesor-psiholog per elevii cu probleme de adaptare, organizează schimburi culturale internaționale etc., totul ajunge să aibă efectul contrar, deformînd sentimentul totalei alienări.

Scenă de scenă, cititorul este captat de capacitatea scriitoarei de a reda buimăc noului elev, care trage numai ponoase

pe urma normalității lui și, spre nedumerirea gasată a mamei (întruchipare a reacțiilor e bun simț), se străduiește să se integreze, îi recomandase directoarea școlii, când se plînsese de lipsa de miez a orelor, de întârzierile sistematice ale profesorilor, de excesele elevilor tolerate în școală etc. Mereu efazat, luat în continuu prin surprindere de schimbarea modei (nu numai vestimentare), de excluderea lui din clanurile liceenilor și în cauza rezultatelor bune la învățătură, special la latină, Gaspare va avea grijă să obțină note mediocre. Neputîndu-și însă stăpîni firea, el își va cultiva în secret pasiunea pentru autorii latini.

Experiența se repetă și la universitate. Peste tot, și la interviul unde ar merita să fie angajat după licență, lui Gaspare i se repetă că e un talent, că trebuie să

milioanelor de oameni care fac voluntariat pe meridianele globului – mai puțin la noi – din ultimele trei decenii?

Un roman autobiografic

Interesant, prin problematică și construcție, nu numai datorită insolitei geneze, este romanul *Tu che mi ascolti*, Mondadori, Milano, octombrie 2004) al cunoscutului scriitor Alberto Bevilacqua. Cartea este o raritate din mai multe puncte de vedere: mai întîi pentru că reușește să ne facă să intuim chinurile nevăzute ale unei dereglări psihice, cum numai Carlo Emilio Gadda mai reușise în literatura italiană; în al doilea rînd, pentru că aparține puținelor opere prin care un

de capcanele politicii, puteau să-l acuze pe tatăl lui Alberto (personaj-povestitor) de fascism, iar învinuitul și-a asumat îndurerat rușinea de a se fi lăsat manipulat în antebelic, pentru că numai așa se putea dedica profesiei și pasiunii de pilot de elită. La fel găsim Parma, cu impunătorul Dom, unde poposiseră plin de respect, în ultimii ani de viață, Borges, dar, mai ales, Parma proletară și a marginalizaților, a periferiei mizere, promiscue.

Discursul la persoana I nu este liniar, planurile temporale intersectîndu-se frecvent; flash back-urile sînt necesare pentru ca Alberto și, odată cu el, cititorul, să înțeleagă reacții, evenimente cîndva petrecute. Palierile se juxtapun întrucît relatarea, cu inserțiuni de dialog, este întreruptă de scrisori adresate virtual mamei, de frînturi din poeziile ei dedicate sau notații de jurnal. Interesul

lovită de amnezie, în momentul abstragerii fulgerătoare din real, umată de conștientizarea iremediabilului, nu putea descrie, la cererea nepoților, mișcările tangoului, dansul vieții ei:

Ți-ai prins capul în mîini. Cu o voce greu perceptibilă ai murmurat:

- E oribil.

Iar eu, cu același glas stins, pentru ca nimeni să nu audă, te-am întrebat:

- Ce anume?

- Că nu știu.

- Dar tu știi, te-am încurajat. Tu, tu i-ai învățat mereu pe ceilalți.

- Și-atunci?... Și-atunci?

Nimeni nu luase în seamă schimbul nostru de cuvinte, clipa în care te-ai pierdut, te-ai clătinat. Eu, însă, da, datorită aceluia al șaselea simț care m-a împins dincolo de primul simptom. Am prins clipa abisului căscat pe neașteptate în care am avut impresia că mă prăbușesc odată cu tine.

Lunile cînd mama (o femeie nu numai frumoasă, ci și inteligentă, sociabilă, generoasă, iubind muzica, dansul) pierdea controlul, priza asupra imediatului, împovărîndu-i pe ceilalți cu griji, dar și armonizarea gîndurilor și simțirii ei cu ale fiului în momentele bune, au condiționat viața lui Alberto. Dureașoara experiență filială îl vor lipsi pe acesta, la maturitate, de curajul de a avea un copil; prea senzitivă pentru a nu-i cunoaște reacțiile, Liza îl va face să mărturisească motivul. Consonanța trăirilor, mulțimea experiențelor comune, frizînd uneori morbidul, reacțiile identice ale celor doi îi vor da în cele din urmă fiului certitudinea că ea va putea continua să trăiască prin el și după moarte, așa cum el, cîndva, trăise în ea. Capitol de capitol i se adresează umbrei mamei lui, reconstituind înțîmplări disparate, al căror înțeles deplin i se dezvăluie în momentul recuperării prin amintire, prin evocare.

Cu fiecare pagină avem însă și radiografia traumei psihice, mai edificatoare decît a medicilor specialiști (cu care personajul nostru polemizează la un congres), posibilă doar datorită constanței afecțiunii și al des-pomenitului al șaselea simț, ce făcea din ei două glasuri cîntînd o *piesă muzicală pentru o singură voce*.

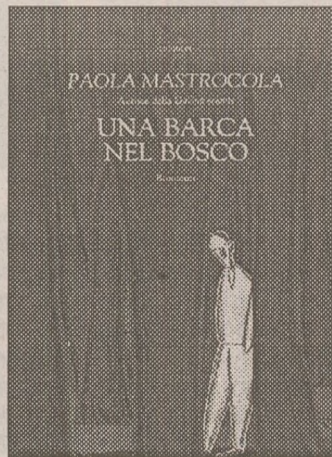
După decesul mamei, fiul va proceda exact cum ar fi dorit ea, vizitîndu-i pe foștii cunoscuți din ospiciu; va ajunge chiar să-l facă pe un tînar supradotat, grav bolnav psihic, să spargă zidul izolării, să se destăinuie, într-un moment de grație, pregătît cu răbdare și dăruire de sagacea Lisa.

Înainte de a părăsi Parma natală, Alberto îi va înmîna fotografia incriminantă, amintită în *Prolog*, bătrînului Mora, uscat sufletește și la adînci bătrîneți, dar cu aceeași slăbiciune pentru Lisa, acum dispărută. Stăpînind bine arta povestirii, Bevilacqua nu a uitat detaliul, dimpotrivă, i-a întărit valoarea de purtător de semnificații.

Acest ultim volum percutant, obsesiv, confirmă valoarea lui Alberto Bevilacqua, prozator și poet cu o operă consistentă, cîștigător, de decenii bune, al mai multor premii literare.

Patru romane, așadar, patru tematici, patru stiluri, din mult mai multele fațete ale prozei italiene din ultimul trimestru al anului trecut.

Doina CONDREA DERER

resvereze. Lipsindu-i însă relațiile foștilor egi, inferiori lui, dar odrasle de „profesioniști”, aștia, nu el, vor ocupa posturile rîvnite. Mas singur, tînărul se va consacra vechilor siuni (latina și plantele) și, pentru a se din ce trăi, va deschide un bar, unde e *factotum*, spre mirarea îndurerată a etenului, un alt singuratic original ca și ’mplinit însă grație ajutorului material de familia lui de intelectuali.

Într-un fel, protagonistul nostru-narator e un învins, dar nu face parte din familia ilicilor lui Italo Svevo sau Federico Tozzi ici din aceea a dilematicilor pirandellieni; ă la un punct, nici din familia celor din ratura romantică sau naturalistă, care untă eroic potrivnicia vremurilor sau a orlați. Gaspare pierde pe plan social perspectiva valorilor epocii, al „carierii”, suferă doar pentru amărăciunea adusă nților, în ceea ce-l privește, nu dramatizează. Inge însă pe plan moral, cu nobila-i tornicie în modestele-i pasiuni, în da felului retractat de a fi, mereu în ensivă, de om mereu în dubiu dacă nu imva în culpă neputîndu-se înregimenta. Dar, mai ales, învinge ca echilibru psihic, ivîndu-și dragostea pentru autorii latini, tă de mic, și pentru plante, începută ceu, cu primul plop adus în casă, în jma vizitei colegei franțuzoaice. Gaspare, eroul începutului de mileniu trei, va sta propunerii de a-și îmbunătăți statutul ial făcută de amicul solitar, de dragul ei interioare, în acord cu propria ierarhie ărică. În cele din urmă, cînd din casa lui ieși prin acoperiș și prin pereți ramurile ătelor, nu toți vor avea o reacție de ăingere.

Să fie oare noul tip de personaj reflexul diat al pacifiștilor, al ecologiștilor și al

scriitor abordează textul - artistic, în cele din urmă, deși, probabil, lipsesc derapajele în ficțional - dintr-un impuls autodefensiv într-un moment biografic dramatic pînă la tragism. În acest sens, romanul ar putea fi pus alături de *Cronica familială* din 1947 al lui Vasco Pratolini, cu deosebirea că, în vreme ce acesta așternea rîndurile „ca o ispășire” după moartea prematură a fratelui, înțeles mult prea tîrziu, Bevilacqua a făcut-o pentru a-și crea un sprijin în momente de restriște, adresîndu-se mamei plecate dintre vii, tocmai ei care îl lipsise adesea de reazăm, din pricina unei depresii în prag de nebulie.

Ca și în cazul lui Pratolini, identificarea personajului-narator cu autorul cărții este explicită de la început pînă la sfîrșit.

La începutul anilor '90, investigînd ca ziarist crimele atribuite așa-zisului „monstru din Florența,” pe baza indiciilor, Alberto Bevilacqua a avansat ipoteza că nu era vorba de un asasin în serie, ci de o întreagă bandă. Cufînd a devenit victima persecuțiilor (fiind suspectat chiar de a fi el monstrul) și a tentativei de a fi lichidat. Pentru a se detensiona psihic, el a așternut mai multe scrisori adresate propriei mame, fără a le expedia vreodată. Figura maternă apare de altfel în narațiunea, bine primită de public, *Scrisoare adresată mamei despre fericire* (1995) și în unele poezii ale scriitorului.

Romanul apărut în toamnă gravitează în jurul Lisei, mama (nu de foarte mult timp decedată), în funcție de care Alberto, fiul, și-a construit raporturile cu lumea.

Contextul istoric și social, prezent doar aluziv, a avut o mare pondere în destinul personajelor. Găsim ecouri ale Italiei postmussoliniene, cînd oameni lipsiți de merite, puși însă, prin voia sorții, la adăpost

nu rezidă însă atît în factologic, cît în puterea de a sugera percepții vagi, abisuri psihologice, nebunia (în momentele de întrerupere a cañalelor de comunicare cu ființele cele mai dragi, de blocaj total) și, corelativ, reacția simpatetică la ea.

Prologul pune cititorul în temă dînd primele informații, dar și pregătește finalul. Aflăm că tatăl, frumosul ofițer de aviație, celebru pentru acrobațiile pe cer, s-a căsătorit cu mama copilului său la patru ani de la nașterea acestuia, vreme în care femeia părăsită, respinsă de familie, își cîștiga umilitor existența. Mama nu a renunțat însă la copilul dorit, în ciuda presiunilor celorlalți. Mai insistent i-o cerea Mora, bogatul proprietar de fabrici și al casei unde ea era angajată pentru muncile grele. Cu malițiozitate grobiană, Mora, un bărbat arătos, îndrăgostit în felul lui de ea, a fotografiat-o în timp ce, îngenunchată, cu cîrpa de podele într-o mîină, Lisa își susținea pruncul din pîntec cu cealaltă.

Cînd, după ani buni, puștiul și-a construit mama să-i spună toate acestea, a întrevăzut pentru prima oară în ochii ei semnele crizelor devastatoare de nervi ce aveau să-i marcheze. În timpul căderilor depresive, obsedată de gîndul că ar putea, ea, atît de devotată soțului și copiilor, să le facă rău, chiar să-i ucidă, Lisa fugea de acasă, iar băiatul o căuta, uneori în compania unui prieten, la periferia dezolantă a orașului. Repetatele internări în spitalul de psihiatrie, tratamentele (și prin barbarul electroșoc) nu dădeau speranțe, dar fiul, crezînd cu cerbie în vindecarea ei, a susținut-o pe tot parcursul anilor. Printr-un simț comun numai lor, cei doi puteau să perceapă schimbările infinitezimale de stare sufletească, să-și sincronizeze senzațiile, ca în scena evocată de Alberto, cînd Lisa,

Premiul "Giuseppe Acerbi" a revenit anul acesta literaturii române.

Simbătă 5 martie, scriitorii Mircea Cărtărescu, Marin Mincu și Răsvan Popescu și-au prezentat la Castel Goffredo, vechi și elegant burg mantovan, operele traduse în limba italiană care intră în concurs, urmînd ca pe 2 iulie să fie desemnat un singur cîștigător, învingătorul premiului.

Este vorba de un premiu internațional pentru proză, ajuns la a XIII-a ediție, care se acordă inițial literaturii unei națiuni și, ulterior, după ce operele candidate au fost citite și evaluate de un juriu specializat, format din zece profesori universitari, jurnaliști, literați și de un „juriu popular” compus din 300 de cititori, aleși de bibliotecile din Provincia di Mantova, Brescia și provinciile limitrofe, fiecare membru își exprimă și motivează votul pentru fiecare dintre cele trei opere. O secțiune a juriului a fost constituită pe lângă Asociația italienilor din România cu sediul la Iași.

Cărțile selecționate și prezentate cu această ocazie sînt *Nostalgia* de Mircea Cărtărescu, traducere de Bruno Mazzoni, Roma, Voland, 2003, *Il diario di Dracula (Jurnalul lui Dracula)* de Marin Mincu, Milano, Bompiani, 2004, și *Fundesac* de Răsvan Popescu, traducere de Marco Cugno, București, Humanitas, 2005, „noutate absolută”, se preciza în comunicatul de presă al premiului, întrucît cartea nu a fost încă editată în Italia, existînd însă demersuri în curs în acest sens.

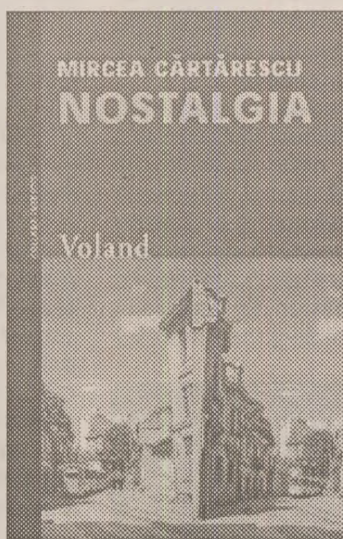
Pînă în prezent au fost premiate în ordine cronologică literaturile nigeriană, finlandeză, braziliană, austriacă, slovenă, rusă, „literaturi din Nordul Europei” – cum apare intitulată ediția din 1999 –, și literaturile egipteană, canadeză, greacă, irlandeză și mexicană. Literaturi cunoscute, care au avut liber acces la circuitul editorial universal, dar și literaturi cărora le-a fost negată decenii la rînd această șansă; literaturi europene, dar și asiatică, africane, latino americane, apropiate geografic sau extrem de îndepărtate sînt promovate în egală măsură. Iată particularitatea care individualizează acest premiu, dedicat lui Giuseppe Acerbi, cetățean ilustru al lumii și al picturalului Castel Goffredo.

Născut în 1773, Acerbi era un personaj poliedric, scriitor, explorator, colecționar. A fost primul care împreună cu suedezul Skjöldebrand a ajuns la Capul Nord, călătorind pe uscat prin Finlanda și Laponia. Pasionat de diplomație, Giuseppe Acerbi a fost consul general al Austriei în Egipt. Explorator de lumi necunoscute, a avut o viziune internaționalistă și pluralistă asupra culturii, caracteristici preluate de premiul care îi poartă numele.

În palmaresul premiului, printre

Nominalizări

Premiul "Giuseppe Acerbi" pentru literatura română

Învingători, întîlnim nume precum Carlos Fuentes, Anne Michaels, Kerstin Ekman, Jennifer Johnston, Joseph O'Connor și pe Claudio Magris, care și-a adjudecat un Premiu Special pentru eseu.

Castel Goffredo, amplasat în vecinătatea Lacului Garda și a unei antice și faimoase localități de vilegiatură, Desenzano del Garda, fostul rafinat Sirmione, în ținuturile dragi lui De Chirico, pe care-l amintea și Mircea Cărtărescu în prezentarea sa, este un orașel din Nordul Italiei în care trăiesc 37 de etnii diferite, printre care și o comunitate românească. A fost deci pentru organizatori un motiv în plus de a alege literatura română pentru participarea la această ediție. Pe de altă parte, numeroși oameni de afaceri din domeniul industriei textile, originari din Castel Goffredo, au deschis în România birouri și se ocupă de schimburi comerciale cu parteneri români. Acesta este numai un caz dintre multe altele care leagă România de Italia și care face în prezent indispensabilă apropierea și cunoașterea reciprocă a celor două culturi.

În după-amiaza zilei de 5 martie, în deschiderea ediției a XIII-a, după salutul Ambasadorului României în Italia, Excelența Sa Cristian Valentin Colțeanu, transmis de Consilierul pentru Afaceri Culturale și Științifice de la Ambasada României din Roma, George Bologan, și după intervențiile Consului General al României la Milano, Mircea Gheordunescu și Directorului Accademiei di Romania din Roma, Dan Eugen Pineta, al autorităților locale, profesorii de Limba și Literatura Română Gheorghe Carageani (Università „La Sapienza” di Roma) și Bruno Mazzoni (Università di Pisa), „consultanți științifici” în cadrul premiului, au prezentat comunicări introductive despre limba și cultura română.

Pentru prima oară în istoria manifestării, în acest an prezentările operelor în concurs au fost solicitate autorilor înșiși.

Iată câteva gânduri cu care Mircea Cărtărescu a încredințat cititorului italian *Nostalgia*, fascinant triptic narativ dedicat lumilor mirifice ale copilăriei și adolescenței, cartea care i-a adus cel mai mare succes în țară și-n străinătate: „Povești de dragoste și meditații metafizice, episoade onirice și pagini realiste alternează în acest volum considerat astăzi clasic în România, ca și-n multe țări ale lumii, unde a fost tradus. Pe mizerul teren de joacă din spatele unui bloc muncitoresc din București apare un copil genial. Ca în *Împăratul muștelor* de William Golding, asistăm la mărirea și decăderea copilului cristic, care reușește să impună reguli noi și stranii grupului, al cărui lider necontestat devine. În final, o stranie sexualitate pune capăt lumii mirifice a Mendibilului, poreclă a protagonistului nuvelei.

Doi adolescenți, elevi de liceu, se angajează într-o poveste de dragoste intensă și romantică. Despărțiri, reîntîlniri, pasiune și dezamăgire se derulează ca în toate poveștile de gen, pînă cînd, pe neașteptate, istoria celor doi, Andrei și Gina (părți complementare ale androginului mitic), virează în fantastic. În timpul unei halucinante călătorii printr-un muzeu de științe naturale, personalitatea celor doi se inversează. Andrei rămîne prizonier în corpul Ginei, iar Gina într-al lui Andrei. Este metafora dragostei totale, în care fiecare partener se identifică cu celălalt. Sfîrșitul e tragic: cei doi tineri se sinucid prin incendiere și supradoză de somnifer.

Șapte fete se joacă, în fiecare zi a săptămîinii, cîte un joc ciudat: de-a Reginele. Fiecare dintre ele va fi regină și va trebui să inventeze

un joc. Imaginația lor nu cunoaște limite. Ele se joacă cu legile timpului și-ale spațiului, călăuzite de un personaj fantastic: Egor, stăpînul viselor. Eroina, Nana, va fi singura care va avea acces într-o ordine superioară a lumii, simbolizată prin enigmaticul REM. Ce este REM se va afla abia în ultimele pagini ale povestirii.

Nostalgia e un roman și în același timp un anti-roman, în care unitatea universului mental al autorului se răsfrînge în realități narrative distincte, ce creează lumi paralele – la care, desigur, face aluzie coperta volumului în ediția italiană!

Publicată inițial în 1989, textul ei a fost mutilat de cenzură. Ulterior, textul integral a cunoscut un mare succes în România, unde a fost publicat în peste zece ediții. Fragmente din carte figurează în multe manuale de liceu. Cartea a fost tradusă pînă-n prezent în franceză, spaniolă, germană, italiană, suedeză, norvegiană, maghiară și este sub tipar în engleză și slovenă.

Italianistul Marin Mincu a explicat că a scris direct în italiană *Il diario di Dracula*. Prin urmare, ediția în limba română, Polirom, 2004, este o rescriere, a precizat autorul.

Românul evocă personajul istoric Vlad Tepeș și mai puțin legendara cruzime a voievodului sau funesta lui faimă de vampir. Din contră, Marin Mincu dorește să deconstruiască această ipostază clișeizată de o întreagă literatură de gen, făcînd din principele valah un personaj modern, protagonistul, din perspectiva căruia e relatată narațiunea. Pe fondul ciocnirii dintre creștinism și islamism, Dracula povestește la persoana întîi intrigile dinastice cărora le-a fost victimă și meditează asupra raportului dintre abjecție și sublim în cîmpul acțiunii. Autorul construiește un Dracula conștient de propria-i

legendă, care se află în posesia documentelor ce au alimentat gustul gotic-macabru pentru istoria sa. Profilul este acela al principelui renescentist, cult și poliglot.

Marin Mincu s-a simțit atras de personajul său, identificîndu-se cu acesta. În fine, autorul s-a referit la buna receptare a cărții sale în Italia nominalizată la Premiul Național pentru roman, Bergamo, 1993.

Cel de-al treilea concurent Răsvan Popescu, a rezumat din cîteva contururi ferme condiția „lumii fără cer” din cartea sa, *Fundesac*, apărută în limba română cu titlu *Prea tîrziu* tot la Humanitas, în 1996. Autorul a mărturisit că cunoscut direct acest univers scufundat, cînd, tînăr inginer geolog a fost trimis să lucreze în Vale Jiului. Prezentînd această „pictură de mediu”, oameni care-și pier mințile, dezumanizați și prizonieri în mină sau în universul adiacer ei, Răsvan Popescu a legat, ca și-n film, aceste portrete psihologice de cele care în timpul mineriadei au dezlănțuit teroarea în București în iunie 1990. S-a amintit de succesul filmului omonim regizat de Lucia Pintilie și prezentat în 1996. Festivalul de la Cannes, film inspirat cum se știe, de romanul lui Răsvan Popescu.

Scriitorii au fost solicitați de publicul prezent să dea numeroase autografe pe exemplarele de operele lor puse deja în circulație și mi-a făcut plăcere să intru în rol traducătorului și în aceste momente mai relaxate, care au urmat prezentații oficiale propriu-zise.

Așadar, o competiție strînsă cărei deznoadămint îl vom cunoaște pe 2 iulie, cînd cei trei scriitori s’-din nou invitați la Castel Goffredo. În aceeași zi se va decerna Premiul Special pentru Poezie, cel mai reprezentativ autor român viață”. Tot pentru luna iulie este prevăzută o deplasare cu scop turistice, culturale și comerciale în România, la pregătirea căreia colaborează Consulatul general al României la Milano și Autoritatea pentru promovare turistică din partea română. Faza concluzivă a manifestării se va derula între 12 și 12 noiembrie 2005, odată cu înălțarea autorului cîștigătorului din școli italiene, cu o seră dedicată poeziei românești și momentul înmînării premii pentru proză și poezie și, eventual, al unui Premiu Special pentru Literatură nouă, foarte recentă.

Ca la fiecare ediție, în noiembrie va fi prezentată publicația „Quade” a Premiului Acerbi pe anul 20, numărul 6, intitulat *Literatură română*, cuprinzînd articole informativ despre ediția a XIII-a protagoniștii ei, dar și o perspectivă panoramică asupra literaturii române.

Emi
DAVID DROGOREAI

O autobiografie emoționantă

● Hanif Kureishi, omul-orchestră al literaturii contemporane britanice, are 50 de ani și e fiul unui emigrant pakistanez și al unei englezoaice. După ce a studiat filosofia la Londra, și-a câștigat existența din scris. Întîi, romane porno sub pseudonim. Apoi, sub nume real, piese de teatru și scenarii de film (*My Beautiful Laundrette*, între altele), înainte de a deveni un foarte apreciat prozator cu romanele *The Buddha of Suburbia* (1990) și *The Black Album* (1995) și cu mai multe volume de nuvele, între care *Intimacy and other stories* (2001), tradus și la noi, la Humanitas, de Elena Ciocoiu, în 2003. Hanif Kureishi e și cineast, făcînd filme după scenarii proprii, precum *London Kills Me*. Toată această operă cu fațete variate are accente autobiografice: dubla origine, copilăria în mediul mic-burghez de la periferia Londrei, raporturile scriitorului cu mediile artistice etc. Cea mai nouă carte a lui e curat autobiografică - scrie „Le Point” cu ocazia traducerii ei în franceză sub titlul *Contre son coeur*, la Ed. Bourgois (nu știm dacă aceasta e chiar traducerea titlului original, fiindcă editorii francezi schimbă adesea titlurile cu unele considerate de ei mai vandabile). Volumul e axat pe relația lui Hanif Kureishi cu tatăl său, Shani, fiu al unui medic militar musulman

din India care avea 12 copii. În momentul independenței, familia s-a împărțit între India și Pakistan, iar după aceea Shani s-a stabilit la Londra, s-a însurat cu o englezoaică și a lucrat în diplomatie. A scris în timpul liber romane ce n-au fost niciodată publicate, spre deosebire de fiul lui, care a început să publice cu succes de foarte tînră. Autobiografia ia forma unei lecturi comentate a manuscriselor tatălui, prin intermediul cărora scriitorul învață să-l cunoască pe Shani, să-i decripteze viața dinaintea exilului. Pe lîngă romanele pateme inedite, Hanif analizează și volumele de amintiri (tipărite) ale unchiului lui, Omar, care, după o perioadă petrecută în SUA, s-a întors în Pakistan, unde a ajuns foarte cunoscut ca jurnalist sportiv și comentator de meciuri la radio. În paralel cu reconstituirea vieții tatălui, Kureishi vorbește și despre sine, despre adolescența rebelă, lecturile care l-au marcat, viața lui de azi, ca tată de familie înstărit și îngrijorat de viitorul fiilor lui. Carte cu o structură complexă, amestecînd anunțuri de familie, anecdote personale, reflecții asupra literaturii, religiilor și raselor, cel mai nou titlu al lui Hanif Kureishi e atît de lăudat în presa franceză, încît poate ar merita tradus și la noi.

Popularitatea poeziei în Olanda

● Viața literară olandeză a fost marcată în ultimele luni de discuții aprinse în jurul alegerii „Poetului Patriei” (*Dichter des Vaderlands*). Curiosul concurs intrat în tradiție desemnează un poet care, timp de cinci ani, are obligația să comenteze în versuri evenimentele din Olanda, iar aceste poeme sînt publicate pe pagina 1 a unuia din cele mai citite ziare din țară. Pentru perioada 2005-2009 a fost ales Driek van Wissen - un poet considerat mediocru de critica serioasă. Formidabila atenție stîrnită de această alegere (foarte profitabilă material) spune multe despre popularitatea poeziei în Țările de Jos. Unde se organizează festivaluri de anvergură internațională, precum „Poetry International”, sau națională - „Der Nacht van de Poezie”, sau competiții neoficiale, în cafenele, apreciatele *slam* ce atrag numeroși amatori. Pe lîngă aceste forme populare sau spectaculare, și poezia modernă e în plină ecloziune, dovadă succesul de care se bucură poeți precum Gerrit Kouwenaar sau tinerii Tonnu Oosterhoff și Mustafa Stitou, ce abordează teme sociale și preocupări identitare.

Dedicații la distanță

● Margaret Atwood este, la 65 de ani, cea mai cunoscută scriitoare canadiană anglofonă, opera ei vastă, mereu îmbogățită cu noi titluri, cuprinzînd variate genuri: poezie, romane, nuvele, eseuri, literatură pentru copii, critică și teorie literară, dramaturgie, scenarii de film, studii de gen, publicistică. Multe dintre cărțile ei (în special romanele *The Edible Women* - 1969, *Lady Oracle* - 1976, *Life Before Man* - 1979 ș.a.) au avut succes mondial, datorită prestigiului ei Margaret Atwood fiind aleasă, la sfîrșitul anilor '80, pentru un mandat, Președintă a PEN Clubului Internațional. Cea mai recentă carte a ei, *The Last Man*, e un roman de anticipație. Fiindcă are admiratori în toată lumea, harnica și creativa scriitoare canadiană a inventat un aparat revoluționar destinat dedicațiilor la distanță. De la el de acasă, scriitorul intră în contact, prin video-conferință, cu cititorii lui de oriunde, scrie de mîna, pe o placă specială, dedicația personalizată și aceasta apare pe pagina de gardă a cărții cumpărate de solicitantul de departe.

Moma

● Celebri Museum of Modern Art (Moma) din New York s-a redeschis după mai bine de doi ani, renovat și extins după planurile și sub supravegherea arhitectului japonez Yoshio Taniguchi. Imensa structură de sticlă, granit negru și aluminiu adăpostește cea mai importantă colecție de artă modernă din lume, pusă în valoare excepțional prin modul de expunere și prin explicațiile oferite vizitatorilor prin intermediul tehnicilor moderne.

Victima și torționarul

● O carte scrisă de o cunoscută ziaristă chiliană, Patricia Verdugo, și publicată recent în Chile, a relansat discuția despre torționarii din timpul generalului Pinochet (nici unul pînă acum condamnat în justiție). Intitulată *Despre tortură nu se vorbește. Agüero vs. Meneses*, cartea retrasează istoria adevărată a doi profesori universitari de științe politice din Chile, care predau acum la universități americane. Totul a început în 1990, cînd Felipe Agüero, un profesor în vîrstă de 52 de ani care preda pe atunci la Universitatea din Ohio, invitat la un simpozion la Santiago, a recunoscut printre participanți o figură ce i se gravase adînc în minte: cea a lui Emilio Meneses, unul din torționarii săi din timpul dictaturii (1973-1986). Meneses - licențiat la Oxford, ajunsese profesor de științe politice la Universitatea Catolică din Chile și apoi se stabilise ca și Agüero în SUA, ca profesor la Universitatea din Miami. Un ilustru coleg, deci. Timp de un deceniu, victima s-a tot gîndit dacă trebuie să scormonească trecutul și în cele din urmă a hotărît să povestească adevărul despre cele trăite de el în 1973 pe stadionul național și în camera de tortură. În timp ce era bătut, ars cu țigara și electrocutat, cagula ce i-o pusese i-a căzut de pe cap și și-a putut vedea torționarii. Unul dintre ei era cu certitudine distinsul profesor de azi Meneses. În 2001, Agüero a trimis o scrisoare Universității catolice, în care dezvăluia adevărul. Rectoratul a considerat cazul de competența Justiției. Meneses a recunoscut că a fost anchetator în 1973, pe cînd era ofițer de marină, dar a negat că ar fi participat la torturi. A sfîrșit prin a demisiona din postul de profesor, dar i-a intentat el însuși proces lui Agüero pentru calomnie. Proces în care și alți foști deținuți politici au susținut mărturia lui Agüero. În decembrie 2004, tribunalul a respins acuzația de calomnie, dîndu-i cîștig de cauză lui Agüero. „Această bătaie etică și juridică a fost pentru mine un mod de a-mi apăra demnitatea - spune în finalul cărții Felipe. Ea m-a învățat că torționarii sînt cei care trebuie să se simtă judecați de opinia publică, nu victimele lor.”

Rebelul

● Proaspăt intrat în Academia Franceză, Alain Robbe-Grillet nu își dezmințe nici la 83 de ani faima de „copil teribil”. Autorul *Gumelor* refuză să poarte costumul verde cu fireturi și sabie al „nemuritorilor”, pe care-l consideră caraghios. Ceilalți academicieni, costumați după verdele și împopoțonatul tipic, văd roșu de furie.

Autoficțiunea

● În Franța, un eseu de Philippe Vilain, *Défense de Narcisse* (Ed. Grasset), a relansat dezbaterea în jurul autoficțiunii: e vorba de un gen literar sau de un simplu avatar modern al romanului biografic? Și, mai ales, după ce criterii îi putem judeca valoarea estetică? La aceste întrebări sînt convocați să răspundă, în nr. 440 din „Magazine littéraire”, Philippe Gasparini, autorul volumului *Est-il je? Roman autobiographique et autofiction* (Ed. du Seuil), Vincent Colonna, semnatarul cărții *Autofiction & autres mythomanies littéraires* și însuși Serge Doubrovsky, cel care a inventat în 1977 termenul de *autoficțiune*. Teoreticianul și scriitorul Doubrovsky subliniază că „autoficțiunea e o formă particulară de autobiografie, în versiunea ei contemporană”; e „povestirea pe care o persoană reală o scrie despre propria existență, punînd accentul în special asupra istoriei personalității sale”. Ea nu trebuie confundată cu *autofabulația* prin care un subiect își inventează o existență imaginară (ca Dante povestindu-și coborîrea în Infern, sau Cyrano călătoria spre Lună) și nici cu romanul autobiografic, în care scriitorul folosește anumite episoade din viața lui prin intermediul unor personaje fictive. În autoficțiune, autorul e narator și protagonist sub nume propriu. „Dacă am folosit conceptul de autoficțiune pentru a-mi caracteriza propriile scrieri, e evident că nu eu am inventat modalitatea aceasta de a scrie, exista și mai înainte, la Colette - *Nașterea zilei* (1928), Céline - *De la un castel la altul* (1957), la Breton - *Nadja* (1928), Genet - *Jurnalul unui hoț* (1949) ș.a. /.../ Iar în zilele noastre textele autoficționale proliferază nu doar în literatura franceză”.

post-restaurant de Constanța Buzea

Presupunând că v-ați compus textele cu gândul la oameni care deocamdată nu simt acut, din fericire, nici o amenințare dinspre moarte, neînduplecați iubitori de viață și de poezie, credem că ați cam exagerat apăsând pe o clapă ce le sună strident. Obsesia propriei morți vă copleșește, și lucrul acesta omenește e de înțeles, suntem sensibili la idee, dar evităm s-o clamăm tot timpul, nimeni nu rămâne aici veșnic, problema plecării și despărțirii de lume e de când lumea. Dialogul cu moartea, cearta cu ea nu fac decât să omoare poezia, s-o piseze și să rămâneți și mai singur, intenția de a vă comunica nemulțumirea că ea există și că face parte din viață, vă îndepărtează publicul, vi-i sperie pe posibili dvs. cititori. Din opt texte, șapte iau în dezbatere tema decedului propriu, și ni se pare cam mult și cam greu de suportat, sufocant de-a dreptul, mai ales că artisticește nu aduceți nimic nou: „Nu e nevoie să-mi spui că ai venit/ ți-am simțit prezența/ știu că ești acolo, stând la pândă,/ ți văd prin întuneric dinții albi, rânjind”. Râsul ei cavemos, coasa, giulgiul, carnea putredă, craniile, găvanele sunt peste tot. Iar martorii, care au proasta inspirație să vă însoțească pe ultimul drum tocmind o fanfară, sunt admonestați: „Domnilor, fiți rezonabili/ fiți rezonabili și opriți muzica asta,/ nu vă înțeleg deloc mirarea,/ trebuie să vă fie foarte clar faptul/ că eu sunt mort/ și că mâine este ziua înmormântării/ Domnilor, vă rog,/ opriți această muzică,/ respectați-mi existența de mort definitiv/ eu nu mai exist/ iar muzica dumneavoastră mă descompune dureros”. Mortul vorbește, simte durere, are preferințe, protestează, apreciază că nu e bine tratat. Orice-ar fi, stimate domn, ieșiți din marasm, bucurați-vă că fiind încă viu și cu poftă de scris și de vorbă, ați compus și o poemă neviată, aceasta fiind intitulată *Stele căzătoare*. Și orice ar fi, vă dorim sănătate. (Gelu Diaconu, București) ✉ „Inginer, 47 de ani, ocupația actuală: tarabagiu iubitor de poezie”, cu observația că, între *tarabagiu* și *iubitor*, autorul acestui scurtisim mesaj nu a plasat nici o virgulă, care, dacă lipsește, înseamnă cu totul altceva decât dacă ar fi fost așezată la locul cu pricina. Pentru că trebuie să admitem un adevăr, acela că printre tarabagiilor de nevoie din ziua de azi, unii sunt, alții nu sunt iubitori de poezie, iar poetul nostru cu nume frumos și rezonanțe care parcă îl recomandă și îl și obligă, are suflul de poet, în câteva locuri inspirația d-sale lăsându-ne visători. Visători în sensul unor mici uimiri și curiozități, întrebându-ne ce vinde la tarabă un domn pregătit pentru inginerie, istoria și circumstanțele împingându-l fără drept de apel în cu totul altă direcție. Cu siguranță că nu de azi, de ieri muza îl vizitează cu serioase propuneri, ci hăt, de-alaltăieri, din studenție ori chiar din liceu: „În minte și acum, copil eram/ Și-aveam un Dumnezeu de porțelan/ Mergeam pe stradă doi și eram unul/ Îl moștenise tata de la bunul... (In memoriam). Iubitor de poezie, sincer și aplicat, cu un

instinct muzical bun conducător de energie lirică, bătând în bine și în mai puțin bine terenul monotoniei numai de dragul de a rima impecabil și a menține un ritm, o metrică clasică în limitele ei: „Pădurea visează ienuperi/ Dorm oase cu gândul la câini/ De noi Dumnezeu, mi se pare/ Cu grijă se spală pe mâini// Și doar armăsarii pursânge/ Visând, călărim/ doar ponei/ Pe tabla de șah a cetății/ Nebuni albi, nebuni negri. Ce vrei?// Bătrânii s-o ducă mai bine/ Pe străzi demonstrează copii/ Cât alb? Ca s-acopăr cât negru?/ Ce dor mi se face de gril// Ajunge, ajunge, ajunge/ De-atât clipocit spartă-i puia/ O rază de soare îmi spune/ Că noaptea-i gravidă cu ziua?” (*Dor de gril*). Trei lucruri am avea de zis pe marginea poemului. Întâi, versul opt poate fi scurtat onorabil, păstrându-și nealterat sensul fără să-și depășească matca, acordând toată încrederea valorii virgulei dintre contraste: „Nebuni albi, și negri...”. Apoi, cuvântul *clipocit*, dinspre final, nu credem că este bine ales, și bine ne-ar părea ca autorul să-i găsească un similar. În fine, ambiguitatea ultimului vers. Cum adică „noaptea-i gravidă cu ziua”? Căci te poți gândi întâi la posibilitatea de a munci angajat cu ziua, cu ora, ori cu contract permanent. Te mai poți gândi la perechea pe care n-o poate, cel puțin în limba română, alcătui ziua cu noaptea, amândouă fiind feminine depline. Poate că în alte limbi, unde unul dintre substantive este masculin, jocul poetic al procreării ar deveni verosimil. Și te mai poți gândi că femininul *noaptea* poartă în pânțe un prunc lingvistic feminin, pe numele lui *ziua*, ceea ce, iarăși, poetic vorbind, este o bună găselniță. Cerem iertare celor ce, citind linear și grăbit, nu au timp să se implice ceva mai adânc în capcanele și delicia limbii. Dar iată un poem jucăuș la prima vedere, însă important pentru evoluția gândirii poetice a domnului inginer. „Tot aruncat de valuri și fără cămă-n barcă/ Am încheiat cu țărnul un straniu compromis/ Să-mi fie călăuză s-ajung cu bine, doar că/ Voia în schimb ofrandă corabia din vis// Prietenii de-o viață mă sfătuiau degeaba/ - Nu face compromisuri cu țărnul fără chip! Dar eu semnaseam pactul înșelător cu graba/ De a urca spre stele. Pe-o scară de nisip...”. Iată și un *Epitaf*. „Pe râul fără noimă, în gropi săpate-n unde/ Cu vâsle de cuvinte, să-mi presărați cenușa/ Iar vama mi-o plătească doar un școlar ce nu și-a/ Scris tema dar în palmă îi zornăie secunde”. *Ruga*, după umila noastră părere, ar trebui mult scurtată. Foarte frumos *Turnirul*, la fel *Apoi*, *Clepsidra*, *Pastel*, *Călărind un tigr*, *În codrul meu și Călător*, cu care încheiem, gândind că dacă autorul n-ar fi făcut politehnica ci filologia, astăzi nu ne-am fi întâlnit în acest chenar ci la una din lansările de carte pricinuite de opera d-sale. „Pe veacul meu s-a pus cu biciul/ Secunda ce-mi înghite ceasul/ Simțind pe umeri uriașul/ Spre eșafod mă duce picul// Pe dunga dintre verb și pâine/ Sunt călător și nici că-mi pasă/ În geamantanul vechi din casă/ Înghesuind pe leri în Măine”. (*Gabriel Vonica*) ■

● După cum ne ajută mintea să deslușim din știrile televizate, vizitele de lucru ale domnului președinte Băsescu sunt, cel puțin pentru mine și prietenul Haralampy, un înduioșător și pe alocuri răscolitor exemplu personal, despre felul în care avem datoria să învățăm aplicarea practică a *trăitului bine* în România. Astfel, pentru început, dar și pentru reechilibrarea psihofinanciară și mentală, în cazul celor mai vulnerabili din acest punct de vedere, după majorările de la 1 aprilie, și următoarele, în mod normal (normalul românesc – să nu confundăm lucrurile!), fiecare cetățean are datoria patriotică de a călători mult pe dealuri, prin codri și pe câmpii nu doar pentru a vorbi singur în liniște, ci și cu scopul cunoașterii florei care va constitui, nu peste multă vreme, hrana sa de bază atunci când va (re)deveni ierbivor (v. și Badea Cârțan în ediție nouă, adăugită, revăzută și adaptată). Evident, acestea vor fi simple plimbări de agrement care ne vor relaxa prin cunoașterea frumuseților României și nu a Ucrainei, Marii Britanii, SUA, Moldovei (sovietice?), Italiei, Germaniei, Rusiei, ca în cazul domnului președinte...

În contextul de mai sus, vom avea în vedere și reducerea fumatului sau chiar renunțarea la țigări ținând seama că scumpirea acestora ne va ajuta nu numai la *trăitul bine* în decurs de 4 ani, ci și la înșănătoșirea pe termen lung a populației – ura!...

● Este un adevăr greu sau imposibil de testat: televiziunea ne aduce și o mulțime de vești bune, nu doar despre accidente, capturări de rețele mafiote, incendii, crime, violuri, arestări zgomotoase în lumea interlopă, descoperiri de fraude pentru care, în alte țări, vinovații sunt condamnați inclusiv la moarte, consecvență și cumplită luptă teoretică anticorupție ș.a.

Veștile bune și foarte bune ar putea fi creșterea prețurilor, creșterea accizelor, care ne apropie tot mai mult de UE...

... Și scăderea nivelului de trai, mă completează Haralampy...

-Scuză-mă, îi zic, tu chiar n-ai deloc simțul sacrificiului? Vrei să ajungi în UE obez? Cum am apărea noi acolo rotoci și transpirați?... Privește la televiziune: vezi ce siluete demne au *UEropenii*? Și dacă nu ne vor vrea, pe cine vom mai da vina?...

-Domnu' *mieu*, mă întrerupe, „Nu știu alții cum sunt”, dar eu, când am pe cine să dau vina, mă simt un individ realizat, cu zăpăcă de doctor în ce domeniu vrea internetul, cu vilă și piscină construite din bani publici, respectiv unul dintre cei ce „domnesc peste vreo limbă” de lemn cu care *spun* la televiziune *lucruri* cu mult mai *trăznite* decât drăgălașii invitați ai lui Virgil lanțu la Prima Tv...

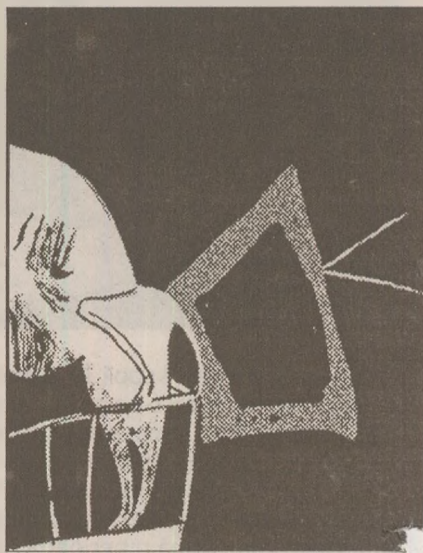
-Veche, îi zic. Ești depășit, dragul meu, cel puțin cu o lungime de barcă... Te crezi unicat? Dar ce-a făcut Guvernul Năstase după alegerile din 2000? Ce-a făcut Guvernul Tăriceanu imediat după instalare? I-au acuzat pe cei de dinaintea lor! Și au văzut și unii și alții că e bine, așa că las-o mai încet...

-Da, mă, bade, am căzut în eroare, de parcă aș fi optimismul televizat al domnului Tăriceanu după întoarcerea sa în țară de la Bruxelles.

cronica tv

Noi știri TV

**sau metode
de a-l face pe român
să vorbească singur**

-Liniștește-te, dragul meu, toate sunt trecătoare... Și-apoi, eu sunt sigur că domnia sa avea televizorul închis și nu l-a văzu (și auzit) pe europarlamentarul german Markus Ferber când acesta a propus să fie redeschis capitolul „Justiție și Afaceri Interne”...

● Dintr-o informație televizată aflăm de la celebrul personaj decembrist Gelu Voican Voiculescu, că multe dintre dosarele DSS au fost „victimele” sustragerii sau a copierii de către foști securiști, și o parte dintre acestea se află la Bran.

-Bine, zice Haralampy, și unde spuneai matală că e răul? La Bran e aer curat, liniște păsărici...

-Păsărele, domnu' – dacă-mi permiteți...

● -Apropo de păsărici, competență și de domnul nostru Prim-ministru, îmi zice prietenul, ai văzut știrea tv despre înlocuire din funcție a guvernatorului Deltei Dunării Virgil Munteanu, pe motiv că n-ar fi implicat politic? Știi ce înseamnă acordul domnului Tăriceanu la această schimbare? Evoluție și consolidarea unui dezastru început cu mai mulți ani în urmă...

-Un cobe, asta ești, domnule!, îi strig

● Telejurnalele ne anunță că plaja de la Sulina a fost privatizată prin împărțire sa... imparțială între VIP-uri. Care-i problema?

● Octavian Belu din nou antrenor echipei feminine de gimnastică a României. Nici televiziunea nu mă mai convinge cu nimic... Precum nici naționala de fotbal precum fotbalul românesc în general, așa că sunt de acord cu prietenul Haralampy când mă întreabă:

-Cine cu cine se aseamănă în țara asta?

Întrebare încuietore – nu știu ce să răspund...

Dumitru HURUB

Politicale

Cronicarul își aruncă din când în când privirea și asupra ROMÂNIEI LITERARE. Nu prea des, de teamă să nu facă vreo conjunctivă din pricina greșelilor de tipar. Ultima oară, a răsfoit numărul 11. Și a găsit sub semnătura dlui Dumitru Hurubă un comentariu foarte ciudat despre plînsul președintelui Băsescu. Lasă că n-avem voie, noi, cetățenii, să arătăm lipsă de respect față de un om, fie el și președinte, care plînge. Cronicarul n-a fost de acord nici cu ironiile din presa deceniului trecut pe seama zîmbetului fostului președinte. Dar, în cazul de față, era vorba, domnule Hurubă, nu de niște vagoane de marfă goale și ruginite din pricina proastei gestiuni a fostului ministru de la Transporturi, ci de niște vagoane al căror conținut erau români, dle Hurubă, de origine evreiască, dar tot oameni, dle Hurubă, transportați pe o cale ferată cu sens unic, așa că președintele Băsescu, văzîndu-le în Muzeul Holocaustului de la Washington, n-avea nimic mai omenesc de făcut decît să plîngă. Dacă articolul cu pricina a fost o glumă, Cronicarul poate admite cel mult că a fost una foarte, foarte nepotrivită. Dacă a fost ceva serios... Asta, Cronicarul n-o mai poate admite. ● Un om de afaceri constănțean a cărui firmă, între altele, strînge gunoii din port, a declarat pentru *EVENIMENTUL ZILEI*, că poate fi, la nevoie, și omul actualilor guvernanți așa cum a fost al predecesorilor lor. Se vede că, în materie de gunoie, disponibilitățile unora sînt nelimitate. Problema este că, susținut politic fiind, individul a obținut la licitație de 17 ori prețul anterior pentru operația cu pricina. Bănuim că, dorind așa de firesc să fie și omul succesului lui Miron Mitrea la Transporturi, va mai scădea din pretenții. Pînă se așează gunoaietele, e necesară oarece precauție. ● Dacă numai

ochiul magic

Gigi Becali ar vorbi cum vorbește, dacă numai Dumitru Dragomir ar declara nonșalant că legea nu e făcută pentru el, am spune că e un fenomen de subcultură din lumea sportului și am trece la altele. Dar iată-l pe Ion Iliescu vorbind în limba lui Becali și spurdînd legea ca Dragomir! Același *Eveniment al zilei* din 25 martie a.c. arhivează cîteva (nu toate) din zicerile prezidențiale. Ce e la gura fostului președinte! Bădărașia a devenit obișnuință în declarațiile demnitarilor de toată mîna, ca și în ale numeroaselor V.I.P.-uri ori, pur și simplu, persoane publice din România. ● Parlamentarii de la stînga la dreapta, sînt deranjați de legea care le cere să-și mărturisească pînă la leu averile, inclusiv pe ale soțiilor și copiilor, fiindcă nu vor să-i calce hoții. Auziți motiv! Pe vremuri, apărînd de critica oficială un roman mai deosebit în limbaj, un critic curajos a exclamat: "Nu din romane învață copiii noștri să vorbească și să se comporte urît!" Cronicarului îi vine să exdame: "Nu de pe site-ul parlamentului află hoții de averile deputaților și senatorilor!" ● *ADEVĂRUL* de tranziție (între moartea anunțată de o echipă redacțională și o nouă viață anunțată de altă echipă) ne informează, tot vineri, 25 martie, că președintele PUR a declarat că se află la Londra pentru studii (de științe politice, firește), în ciuda zvonurilor că ar fi la tratament medical. Credem a putea împăca aceste știri: dl. Voiculescu s-a referit la studii, dar n-a spus cine le face; poate că englezii sînt cei care-l studiază politic pe aliatul PSD, apoi adversar al PSD, apoi din nou aliat al PSD (pînă a trecut puntea alegerilor), actualmente aliat al D.A., în viitor... Cronicarul n-are

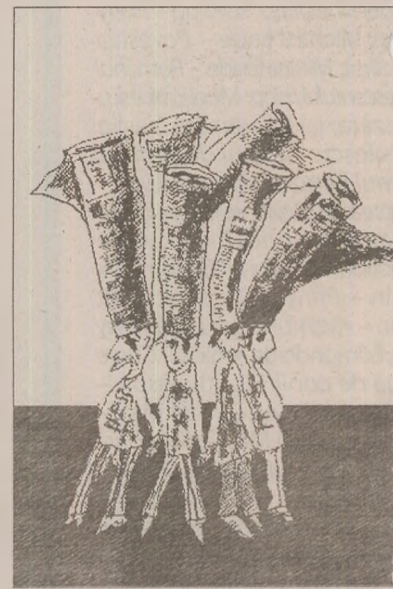
pretenția să prevadă viitorul. Abia dacă mai are răbdare să revadă trecutul. ● Numit de Ministrul Culturii comisar pentru *Sibiu - capitol cultural european 2007*, dl. Sergiu Nistor atîrna zilele trecute de semnătura premierului: "Aștept cu interes decizia premierului, ca să ne putem apuca de lucru". Dl. Nistor ar trebui să fie cu totul dezinteresat, dacă știe deja că se poate apuca de lucru. Dacă nu știe, atunci, da, interesul ar purta oarece fes. ● O dată cu noile accize, aflăm și noi care este filosofia politico-socială a Ministerului de Finanțe și chiar a Guvernului. Acciza fiind o taxă așa/zicînd de lux (sau pe lux), descoperim că, în anul 2005, guvernanții noștri socotesc un lux (nu o necesitate) energia electrică, gazul natural, automobilul (chiar acela micuț, sub 1,6 capacitate cilindrică) sau cafeaua. Ne întrebăm dacă accizele nu ar fi fost mai nimerite pe lemnul de foc (asta, da, lux, în semineurile unor evazionisti fiscali) sau pe trăsura cu cai (preferată de aceiași, ca mai șic, cailor putere). Și, oare, nostalgicii comunismului (destul de mulți ca să reprezinte o bază de impozitare largă cît Dunărea umflată de topirea zăpezilor) n-ar merita accize pe nechezol? ● Din *COTIDIANUL* (25 martie) aflăm că Serge Moscovici, unul din marii specialiști în psihologie socială din Franța, și tată al raportorului pentru România al Parlamentului European, a emigrat în Occident din cauza unui articol al lui Silviu Brucan din *Scînteia* care-l învinovăța de a fi editat după război o revistă culturală de avangardă. Fost membru PCR din ilegalitate, Serge Moscovici a preferat să plece în Franța în loc de a studia în URSS, după obiceiul vremii, apreciînd corect, pe baza atacului

lui Brucan, cursul pe care-l vor lua evenimentele la noi în țară.

Aflatul în treabă

In *DILEMA VECHĂ* (nr. 62) ne atrage atenția precizarea că în *Dilema* nu s-a publicat niciodată fraza citată de Eugen Mihăescu în articolul său despre MAE din *ZIUA* (martie), conform căreia "membri fondatori ai revistei" ar fi declarat că n-au știut ce "hră poartă" regretatul Mihăi Botez pînă cînd s-a dovedit că este omul FSN (subînțelegîndu-se că și al Securității). Este uimitor cîte as de informații se pot pune în circulație o iresponsabilitate ce poate fi nocivă. În același număr de revistă, Alice George pune și ea în circulație o falsă problemă aroganța criticilor de teatru care au la bazele studii filologice. Să scrii două articole (din nr. 62 este o continuare) pe o asemenea temă, iată o mică performanță publicistică! ● În *OBSERVATORUL CULTURAL* nr. 4, Dan Ionuț Popescu, student în anul IV al Universității de Arte din București, recunoaște că lăsat convins de articolul din revista 2 al lui Vlad Arghir de a nu concura pentru Ministerul Culturii, după ce, într-un prim moment, fusese decis s-o facă problema lui Dan Ionuț Popescu. Față de însă de a uita să spună în articol de ce schimbat intenția merită să ne rețină o cîntec. Tot ce aflăm este că replica ministrului intervenția lui Vlad Arghir i s-a părut jignitoare, paragraf cu paragraf, rînd cu rînd, pe autor. Chiar așa? Oare ce text citit Dan Ionuț Popescu? Și de ce nu știe dat singur seama de ticăloșia M.C. Doar ca să-și ofere serviciile avocației Vlad Arghir? Întrebări la care n-avem răspuns. Aflatul în treabă e, s-ar zice, o meserie la

Cronica

"România literară" - Abonamente la redacție pentru anul 2005

Talon de abonare
începînd cu

- ☐ abonament trei luni (13 numere) - 260.000 lei
- ☐ abonament șase luni (26 numere) - 520.000 lei
- ☐ abonament un an (52 numere) - 1.040.000 lei

Nume Prenume
str. nr. bl. sc. et. ap.
sector. localitate. cod poștal. județ.
telefon

Trimiteți prin mandat poștal contravaloarea abonamentului solicitat, pe adresa dir. adm. Corneliu Ionescu, Fundația "România literară", Calea Victoriei 133, sector 1, București, cod 010071, OP 22, și, prin poștă, pe aceeași adresă, talonul de abonare completat și copie a mandatului poștal. Prețul include și cheltuielile poștale de transmitere a revistei. Cititorii din străinătate sunt rugați să trimită prin poștă un plic cu un cec în valoare de 130 \$ sau 100 euro pentru un an sau prin virament în conturile specificate în pag. 2, caz în care trimiteți prin poștă o copie a ordinului de plată și adresa dumneavoastră completă.

32 pag. - 20.000
2 lei
La redacție: 15.000
1,50 lei

